4.

JAVASLATTEVŐ FÁZIS

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014–2020

Készítette:
Város-Teampannon Kft

Jóváhagyta:
a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés
685/2013. (XII.16.) számú határozatával

Tartalomjegyzék

Jövőkép 2030 5

Átfogó célok - 2030 10

Erőteljes kapcsolódás a makrogazdaság fejlesztési tengelyeire 10
Változatos kulturtájak dinamikus egyensúlya 11
Egészséges, képzett lakosság, együttműködő társadalom 13

A megye térszerkezeti jövőképe 2030 15

Stratégiai célok rendszere 2014-2020 19

Területi célok 20
Specifikus célok 35
Horizontális célok 43

A területfejlesztés megyei elvei 47

Jász-Nagykun-Szolnok megye területfejlesztési elvei 47
Területfelhasználás, erőforrás-gazdálkodás megyei elvei 50

A koncepció megvalósítását segítő eszköz- és intézményrendszer 52

Belső kohézió vizsgálat 55

Külső kohézió vizsgálat 56

Melléklet 70

Kiemelt fejlesztések 70

Rövidítések

CLLD	*Community-led Local Development* – Közösségvezérelt Helyi Fejlesztés
EMVA	Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap
ETE	Európai Területi Együttműködés
EUROSTAT	*Statistical Office of the European Communities* – Európai Közösségek Statisztikai Hivatala
FVT	Funkcionális várostérség
ITI	*Integrated Territorial Investment* – Integrált Térségi Beruházás
IKT	Információs és kommunikációs technológiák
KAP	Közös Agrárpolitika
KKV	Kis- és középvállalkozás
NGO	*Non-governmental organisation* – Nem Kormányzati Szervezet
OFTK	Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció
OTrT	Országos Területrendezési Terv
OP	Operatív Program
TEN-T	*Trans-European Transport Networks* – Transzeurópai Közlekedési Hálózat

A Jövőkép a stratégiai tervezési folyamat első lépése: körvonalazza azt az állapotot, ahova a megye adott időpontra, jelen esetben 2030-ra el szeretne jutni, a becsülhető trendekkel, a belső adottságokkal és a jelen tudásunk szerint reálisnak látszó tudatos beavatkozásokkal, intézkedésekkel kalkulálva. A „célállapothoz" vezető út meghatározását szolgálja a területfejlesztési koncepció. A 2030-ra kitekintő jövőkép egyfelől az eddigi területi folyamatok kedvező és hosszabb távon ***előnyős irányainak megtartására, esetenként felerősítésére***, valamint a jó gyakorlatokat a helyi viszonyokhoz igazító, másoknak is mintául szolgálni képes ***társadalmi innovációkra*** épül, másfelől az eddig kudarcos megoldások elhagyására. Az országos jövőkép megrajzolta az új területi modell térbeli képletét, mely szerint a különböző szerepű és jelentőségű fejlődési tengelyek és pólusok fogják – megfelelő feltételek mellett és a kedvező folyamatok erősítése esetén – fékezni a leszakadó térségek drámai folyamatait, megállítani a területi különbségek növekedését. A következőkben egy 2030-ra (esetenként 2040-re kitekintő) elképzelt célállapot felvázolására történik kísérlet.

Változatos egyensúlyok eltérő utakon

Budapest és az európai fejlődési folyosó erőterében, a Tisza-völgy súlypontjában, hét szomszéd megyéhez kapcsolódva

Jász-Nagykun-Szolnok megye Alföldön belüli sajátos elhelyezkedése, sokoldalú, de kitüntetett irányoktól mentes kapcsolatrendszere, területének megosztottsága és egyes térségeinek markánsan eltérő identitása és fejlődési folyamatai a továbblépés útjait is eltérő irányokban jelölik ki. A különféle adottságú térségekhez - tájakhoz és a népesség adottságaihoz igazított differenciált eszközökkel eltérő célállapotok érhetők el.

Ami 2013 kezdetén közös: a kibillent egyensúly és a romló életminőség, kétségtelen eredmények ellenére is az erők fokozatos felélése. A térségenként eltérő fejlődési pályáktól függetlenül ***elérni kívánt közös cél 2030-ra***: a mainál ellenállóbb, az egyre összetettebbé és kiszámíthatatlanabbá váló ***kihívásokhoz rugalmasan alkalmazkodni képes új egyensúlyi helyzetek*** kialakulása. Olyan új egyensúlyi helyzetek kialakulása a megcélzott, melyek révén a megye gazdasága, társadalma, környezete a mindenkori külső sokkhatásokkal minimális veszteségek mellett, erőit hatékonyan kon-

centrálva képes megbirkózni, azokból megerősödve képes kikerülni-továbblépni. Az egyensúlyi helyzetek felépítésének alapja a megye földrajzi pozíciójában rejlő lehetőségek kibontakoztatása.

Az új egyensúlyi helyzetekhez vezető folyamat következtében a Jász-Nagykun-Szolnok ***megyében élők életminősége, képzettségi szintje, önbizalma, a társadalom tagjainak egymásba és a jövőbe vetett bizalma 2030-ra markánsan javul***. A megyéből elvándorolni szándékozók aránya látványosan csökken, noha a megyén belüli mozgások a még ekkor is fennálló esélykülönbségek miatt erőteljesek. Az évezred első két évtizedét jellemző ***kárelhárítást és válságkezelést a gazdaság, a társadalom és a környezettel való együttélés konszolidálódási és építkezési folyamatai váltják fel***.

A megye egyes térségei – Jászság, Szolnok-Törökszentmiklós-Martfű térsége, Tiszazug – ***sikeresen és erőteljesen rákapcsolódnak a megyét érintő, illetve azt átszelő nemzetközi és hazai közlekedési-fejlődési folyosókra***, ami a gazdasági megerősödés alapja. A makrogazdasági fejlődési tengelyekhez való erőteljesebb kapcsolódás a megye pozícióját megerősíti, emellett azonban csak hosszabb távon csökkennek a belső területi különbségek. A ***területi differenciák enyhítése és a makrogazdasági pozíciójavulás hatásainak továbbgyűrűzése*** a megye társadalmi, szociális, mentális és kulturális sajátosságain alapuló építkezés-fejlesztés révén valósul meg.

A demográfiai előrejelzések szerint a megye ***népességfogyása*** továbbra is igen jelentős lesz, ***60-70 ezer fővel kevesebben*** fognak itt lakni 2040 táján. Ez a zsugorodás területileg eltérő mértékben érinti a megye térségeit és településeit: miközben egyes térségekben jelentősen megnő a roma nemzetiség aránya, máshol az elöregedés érvényesül erőteljesebben. A megye szembenézett ezzel a kihívással: a ***társadalmi integrációt, a felzárkózást és a tehetségek, képességek, készségek érvényesülését*** segítő intézmények és különféle eszközök, a romákat is befogadó oktatási és foglalkoztatási politikák alkalmazásának hatására az előrejelzésekhez képest jóval kisebb népességfogyás és elvándorlás valósul meg. A foglalkoztatottsági arány 65% fölé emelkedik: nő az adófizetők száma és csökken a szociális ellátásra szorulók aránya. A társadalmi felzárkózást és esélyegyenlőséget segítő programok hatására csökken a gyermekszegénység, enyhülnek a társadalmi feszültségek. A térségi együttműködés és munkamegosztás egy mainál nagyságrendileg kisebb, de differenciáltabb és jóval magasabb minőségű intézményrendszer fenntartását biztosítja. A fókuszált fejlesztések hatására az ***agrár-élelmiszer iparban*** rendkívüli eredményeket érnek el a megye diverzifikált termelési rendszerei: a ***munka-intenzív termékek*** alapanyag előállítása és feldolgozása jelentős munkaerőt szív fel, míg a ***magas hozzáadott értékű termesztés-tenyésztés*** és feldolgozás is komoly szintre fejlődik. A folyók menti erdőállomány növelése és fenntartása, az okszerű gazdálkodás szintén jelentős munkaerőt köt le. A megye gazdaságának ***új, dinamikusan növekedő ágazata a halgazdaság***, mely két évtized alatt országosan is számottevő eredményeket tud felmutatni. A megye jelentős turisztikai fókuszainak (Tisza és mellékfolyóiban rejlő aktív turisztikai potenciál, gyógyvizek, szolnoki városi turizmus) középtávú megerősítése következményeként fokozottan érvényesül az ágazat kisugárzó hatása, az idegenfogalom és kapcsolódó szolgáltatások a megye egyre több településén képes a szabad kapacitások lekötésére.

A ***Tisza mentén***, a kevésbé urbanizált térségekben magas szinten szervezett, a ***klímaváltozás kihívásaihoz alkalmazkodó, integrált vízgazdálkodásra épülő tájfenntartó, -fejlesztő és -stabilizáló gazdálkodás (tájgazdálkodás) folyi***k. A Tisza menti tájak változatos adottságai olyan munkakultúrák kialakítását teszik lehetővé, amelyek egyfelől magas hozzáadott értékű termékek előállítását eredményezik, másfelől, tartós együttműködési folyamat keretében, a roma nemzetiség jelentős csoportjai számára is megfelelő életmódkínálatot, identitás felépítésének lehetőségét kínálják. Részben ennek keretében lehetőség nyílik az időszakos elárasztást és a hosszabb szárazságot egyaránt elviselő növényfajok nemesítésére, illetve régi ellenálló növényfajták megőrzésére, szaporítására illetve újra elterjesztésére. A Tisza mentén a gyengébb minőségű termőterületeken jelentős mértékű erdősítések, tájfásítások, a mélyfekvésű területeken extenzív legeltető állattartás valósul meg, ami a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásban, a komplexebb vízgazdálkodásban, a mezoklíma alakulásában kedvező állapotot eredményez. A megye kimagasló értéke a ***Tisza-tó térsége***, ahol a közel két évtizedes, a megyék következetes együttműködésére épülő turisztikai szerkezetalakítás hatására térségi

szinten növekedésnek indult az idegenforgalom jövedelemtermelő képessége. Kimutathatóan megnövekedett a térség vonzereje, a magasabb jövedelmű rétegeket vonzó attrakciók és szolgáltatások aránya. Emellett, térben differenciáltan, jelen vannak a kisebb jövedelmű családok és az ifjúsági üdülés feltételei is. A térség vonzerejének növekedéséhez a Bükkalja és Eger turisztikai desztinációival közös marketing és programcsomagok kialakítása és a szezonhosszabbítást lehetővé tevő egészségturisztikai fejlesztések is hozzájárulnak, amely így pozíciókat tud szerezni az európai turisztikai piacon. A ***Tisza, a Zagyva és a Hármas-Körös-menti vízi és kerékpáros turisztikai infrastruktúra*** fontos kapcsolatot biztosít az eltérő utakon járó térségek turisztikai kínálatai között.

A megye egyik „nagyot zsugorodott" térsége a ***Tiszazug és a Körös-mente*** kelet-nyugati irányban kinyílik az új csongrádi híddal és a jó minőségű 44-es gyorsforgalmi úttal. A bánáti út, mely a Tisza keleti oldalát tárja föl észak-déli irányban, hosszútávra válik folyamatossá az M4 szolnoki kapcsolódásától a vajdasági Törökbecse térségéig. A tiszazugi térség kis falvai ***bekapcsolódnak az időközben nemzetközi piacra is szállító szentesi kertészeti klaszterbe*** és egyúttal, kapcsolódva a jelentősen ***felértékelődő cserkeszőlői gyógyturisztikai kínálat***hoz, különleges ***tiszai üdülőfalvak***ká válnak, ahol a négy évszakos turisztikai desztinációk és a tiszaföldvári tájközpont által koordinált sajátos tiszazugi gazdálkodás biztosítanak kiváló megélhetést az itt lakók számára. A térség számára ugyanakkor – Kecskemét és az újraiparosodó Martfű mellett – egyre bővülő foglalkoztatási kínálatot biztosít a javuló nagytérségi kapcsolatok révén megerősödő kunszentmártoni beszállító és feldolgozóipar, és a szintén elérhetővé váló mezőtúri munkaerőpiaci kínálat. Utóbbi a 120-as vasút felújítását követő, jelentősen növekedő nemzetközi teherforgalmi funkció kihasználásával látványosan bővül 2030-ra.

A ***tiszántúli mezővároshálózat*** hosszútávon a táj és a mezőgazdaság eltartóképességével arányosan, valamint a közlekedésföldrajzi pozíciók átrendeződéséből fakadóan is ***erősen differenciálódik***. Az országos fejlesztési politika hatására ***bővülő agrár- és élelmiszeripari termelés,*** valamint ***halgazdálkodás*** a térségben különböző mértékben fejti ki pozitív hatását. Elsősorban néhány település növekvő mértékű adóbevételeiben érvényesül, míg a lakosság életminőségét egyelőre kisebb mértékben javítja. Az M4 lassan kifejlődő hatásterületén kialakulnak azok a másodlagos, térségi jelentőségű, az interregionális gazdasági hálózatokban szerepet kapó kisebb-nagyobb központok, melyek térszervező szerepe növekedni fog. Ez ugyanakkor a tiszántúli települések többsége számára jelentős népességfogyást és a helyi gazdaság beszűkülését is jelentheti. A negatív hatások azonban a ***közlekedési kapcsolatok*** és az ***intézményi együttműködések és munkamegosztás*** javulása, valamint a ***helyi gazdaság*** szerepének tudatos, hálózatokba szervezett megerősítése révén elviselhetővé válnak, sőt, egyes ***települési közösségek megerősödve, önmaguk erejéből, önszerveződési képességükre építve***, számos ***mintaértékű társadalmi-közösségi innovációt is felmutatva*** vészelik át az átalakulás nehéz éveit. A differenciálódó mezőváros-térség városainak egyéni gazdasági és intézményi arculatára épülő együttműködéssel és munkamegosztással, ***a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásban*** és a ***fenntartható erőforrásgazdálkodás***ban és településüzemeltetésben rejlő új gazdasági irányok meghonosításával 2030-ra stabilizálódik a települések új egyensúlyi rendszere. A városhálózat a táj eltartóképességének, a makrotérségi pozíciójának és a népesség képességeinek-készségeinek megfelelő szinten biztosítja térsége számára ***a mainál jelentősen magasabb vidéki sztenderdnek megfelelő életminőséget***. A ***Tiszántúli terület turisztikai megerősödésének*** is a differenciálódás, az együttműködés, a (térségi szintű) pólusképzés és a munkamegosztás az alapja. A ***meglévő zászlóshajó attrakciók*** (a Tisza-tó térsége mellett Berekfürdő és a felzárkózó Kisújszállás) megerősítése alapvetően az érintett települések funkciógazdagító fejlesztésére épül. A többi turisztikai desztináció rendszerbe szervezésével, a táj diverzifikálásával-gazdagításával és a Tisza-menti komplex kerékpáros-vízitúra infrastruktúra kiépülésével térségi szinten nagyságrenddel magasabb szintet ér el a Tiszántúl turizmusának gazdasági teljesítménye.

A ***Jászság*** többirányú összeköttetése a budapesti metropolisztérséggel kiteljesedik az ***M3-hoz és az M0-hoz való kapcsolódás*** minőségi fejlődésével. Az M8 Eger felé vezető szakaszának megépültével teljes értékű lesz a megye és a Jászság kapcsolódása az M3 mentén fokozatosan erősödő Budapest-Eger-Miskolc-Kassa/Nyíregyháza-Kárpátalja fejlődési

zónára. A Jászság megtartja országosan is kiemelkedő ipari foglalkoztató-GDP termelő szerepét, ***az ipari települések lendületes városiasodásával***, a rekreációs, oktatási, kulturális szolgáltatások fejlesztése révén a ***térség tőkevonzó képessége megszilárdul és egyúttal bevándorlási célponttá válik***. A vízgazdálkodás, a térségi agrárium és a rekreációs vonzerő összehangolt, integrált fejlesztése komplex módon járul hozzá a jászsági ipari agglomeráció és a vidéki térségek megerősödéséhez.

Szolnok középtávon az M8 Kecskemétig tartó szakaszával rákapcsolódik a Bécs – Budapest – Belgrád/Bukarest folyosóra, amit a korszerű 100-as és 120 –as vasútvonalak nemzetközi kapcsolatai és a folyamatosan épülő M4, a Budapest – Debrecen - Nagyvárad tengely erősít meg. A V0-ra szerveződve egyre erőteljesebb a ***Szolnok – Szajol logisztikai zóna*** szerepe a Kárpát-medence keleti térségében. Erősödőben van Szolnok és Kecskemét együttműködése, jól kitapintható, földrajzi tényezővé válik a magasszinten szervezett munkamegosztáson alapuló, szövetszerű városhálózati sűrűsödés/csomópont, a ***Közép – Alföldi agglomeráció*** (Szolnok-Abony-Cegléd-Nagykőrös-Lajosmizse-Kecskemét-Tiszakécske-Kunszentmárton-Tiszaföldvár-Martfű-Törökszentmiklós-Szajol). Szolnok várostérségének gazdasági súlya és logisztikai szerepe ebben a rákapcsolódási folyamatban letisztul, és kikristályosodnak azok a húzóágazatok, melyek megerősítik a funkcionális várostérség szolgáltatási, kulturális és oktatási láncolatait.

Megszilárdul és kitlejesedik a ***„Szolnok, a Tisza fővárosa”*** szerep és pozíció, melynek fókuszában a ***Szolnokon és térségében (Nagykörű) kifejlődő országos jelentőségű komplex vízgazdálkodási tudásközpont és gazdasági bázis áll***. Ennek szellemi és innovációs intézményi központja köré szerveződnek a víz- és tájgazdálkodási innovációra sza-

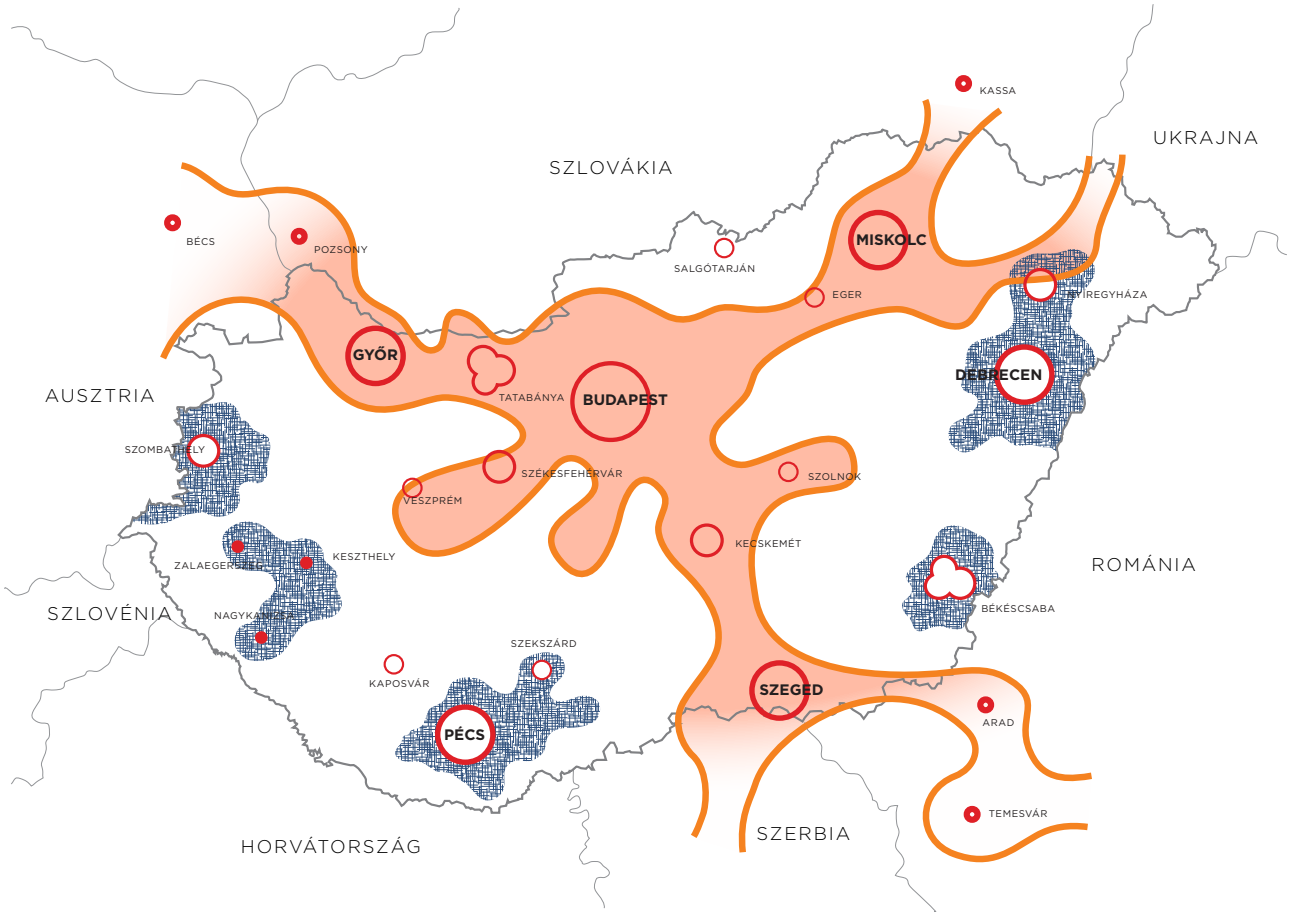

TÉRSZERKEZETI JÖVŐKÉP - FEJLŐDÉSI TENGELYEK KITERJEDÉSE, VÁROSHÁLÓZATI CSOMÓPONTOK

kosodott tervező, kivitelező, gyártó, számítógép-programozó innovatív kisvállakozások és a megyei tájközpontok által szervezett egyre szaporodó és nemzetközi szinten is ismertté váló mintaprogramok.

A ***szolnoki funkcionális várostérségben*** (FVT) magas szintre fejlődik az együttműködés és a munkamegosztás rendszere, ez kiterjed a térség logisztikai-, gazdasági- és településüzemeltetési szerepeire. A 15-20 település integrált várostérséggé fejlődése során a közigazgatási határokon átlépve alakulnak a hatékony, tartósan működőképes kapcsolatok. A Szolnokon folyó városrehabilitációs folyamatok eredményeként nem növekszik a város területe, mert hasznosításra kerülnek a barnamezős területek (ipar, vasút, laktanyák), és a meglévő ipari parkok, gazdasági területek is megtelnek működő üzemekkel. A Szolnok FVT területén a települési területek intenzitása úgy növekszik, a környezetgazdálkodás fenntartható szegmensei úgy fejlődnek, hogy ***a településüzemeltetés és területgazdálkodás integrációjával a térség egyre magasabb szintre jut az „önfentartó település" modelljének megvalósításában***.

A megye nagy erőfeszítései beérnek, mert a folyamatosan fejlődő intézményrendszer egyre hatékonyabban működik, és a mainál jóval egészségesebb a megye népessége, ami nem csak az ellátásnak, hanem az életmód megváltozásának is köszönhető. A javuló foglalkoztatási szint, illetve a 2020-ig kiépülő intézmény- és finanszírozási rendszerrel támogatott, egymás megértésére és konfliktuskezelésre fókuszáló párbeszéd a másfél évtizedes program eredményeképpen ***létrejön a társadalmon belüli népességek közötti stabil együttélés***, kialakulnak a kölcsönösen elfogadott helyi normák, a helyi munkaerőpiac több szegmense hozzáférhetővé válik a roma nemzetiség számára. Hasonló súlyú változás következik be a képzés és a művelődés terén. Ezek a tényezők, vagyis a jól képzett, művelt és egészséges népesség lesznek a ***népességét tekintve még „zsugorodó", de életminőség tekintetében markáns fejlődést felmutató megye jelentős húzóerői.***

ERŐTELJES KAPCSOLÓDÁS A MAKROGAZDASÁG FEJLESZTÉSI TENGELYEIRE

Az átfogó célok fókuszában a 2030-as időszak áll, amikor már a Bécs/Pozsony-Budapest-Kecskemét/Szolnok-Szeged-Belgrád/Szeged-Arad-Temesvár-Bukarest fejlődési folyosó kiszélesedő, intenzív gazdasági és területszervező hatása átnyúlik a Tiszán. A Közép Tisza-vidéken Szolnok térsége lesz, ahol Európa két nagyhatású rendszere, egy intenzív transzeurópai városhálózati – gazdasági – logisztikai tengely és az Alföldön áthúzódó, európai léptékű ökológiai folyosó, a Tisza, Budapest metropolisztérség erőterében összekapcsolódik. Az Alföld középső térségében egyre szorosabban fonódik össze a középalföldi agglomeráció két központi városa - Szolnok és Kecskemét - közötti sokszálú kapcsolat és ilyen módon tud igazán kiteljesedni ***Szolnok „Tisza fővárosa”*** szerepe. E zónában helyezkednek el a különféle intenzív gazdasági ágazatok, ide koncentrálódik a népesség és mindazok az intézmények, szolgáltatások melyek a biztonságos és hatékony működéshez nélkülözhetetlenek. Szolnok nagytérségi szerepeit erősíti az M4 mentén kialakult, Debrecenig húzódó erőteljes logisztikai folyosó.

A IV. számú (Drezda-Prága-Brno-Pozsony-Győr-Budapest-Szolnok-Arad-Szófia-Isztambul) Helsinki vasúti korridor Szolnok mellett Mezőtúr térségének dinamizálásához is hozzájárul. A megye déli részének makrogazdaságba való bekapcsolódása a Kecskemét-Kunszentmárton-Szarvas-Békéscsaba tengellyel (M44) markánsan javul. A Szarvas és Mezőtúr közötti együttműködés – a két város között kiépülő híd és általa a kötött pályás Helsinki folyosó, valamint a megerősödő kelet-nyugati közúti folyosó között kialakuló kapcsolat révén – Jász-Nagykun-Szolnok és Békés megye perifériára szorult megyehatár-menti térségeinek pozícióját markánsan javíthatja.

A makroregionális gazdasági integráció másik sűrűsödési pontja, a Jászság északnyugati része, amely már szinte összeér a Budapesti agglomerációval. A jászsági városokban jelentősen bővül a szolgáltatási kínálat és javul az épített környezet minősége, valamint a térség városainak elérhetősége az M3-as autópályáról éppúgy, mint a környező falvakból. A helyiek foglalkoztatásának, a vállalkozó kedv erősítésének és az elszegényedő csoportok felzárkóztatásának egyik eszköze a középfokú műszaki szakképzés, ami egyúttal a Heves megyével való együttműködés egyik fontos területe is.

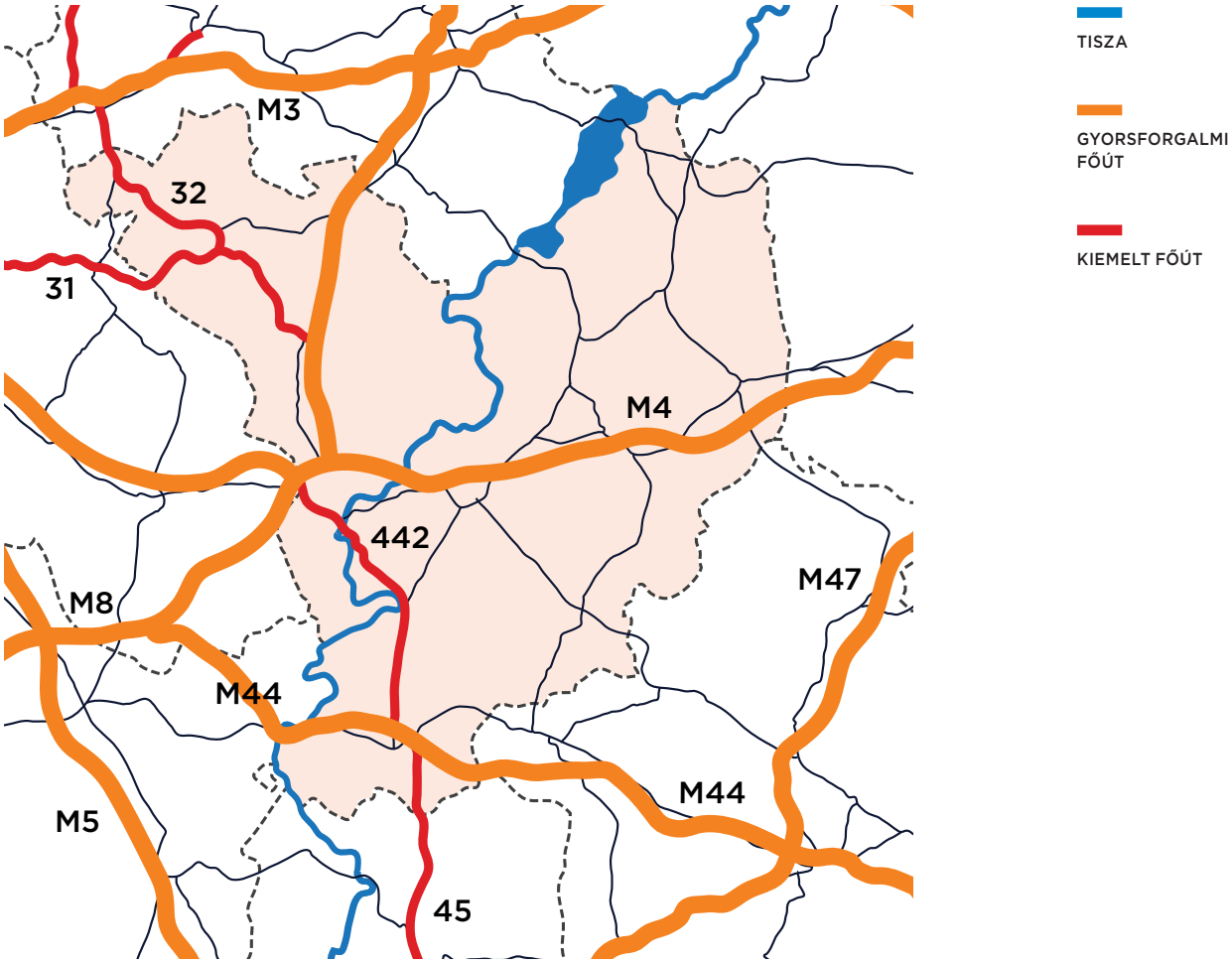

A megye számára kiemelkedő jelentőségű az egész Alföldet felfűző Budapest-Kolozsvár gyorsforgalmi folyosó kapcsolati és gazdaságszervező ereje. Az M4 kiépítése fékezheti a Tiszán-túli mezőváros-hálózat további erózióját, részben erre alapozható e városhálózat újjászervezése.

VÁLTOZATOS KULTRÚRTÁJAK DINAMIKUS EGYENSÚLYA

A megye egyes térségeinek – Jászság, Nagykunság – több évszázados múlttal rendelkező, és sok elemében újraéledt markáns identitása jelentős előny az országot jellemző gyenge együttműködési hajlandósággal szemben. Ez a hagyomány a kiinduló pontja azoknak a térségi városközi, gazdasági szervezetek közötti együttműködéseknek, melyek a 2014-2020 közötti költségvetési ciklusban megalapozzák a hosszabbtávú fejlesztési stratégiát. A megye sajátos adottságaiból kifolyólag ugyanakkor e kapcsolatépítés nemcsak befelé, hanem kifelé is felépül. A belső és a külső kapcsolatok erősítése a népességmegtartás egyik fontos eszközévé válik, különösen a megye- és térséghatárok mentén, ahol a többes vonzások úgy érvényesülnek, hogy a helyi lakosság hátrányai enyhülnek.

A természeti erőforrásokkal való új típusú, fenntartható gazdálkodás rendszere, az agrár-élelmiszeripari-zöldipari-megújuló energetikai vertikum, valamint a kisvárosok hálózatának összehangolt, munkamegosztásra épülő, differenciált megújítása-megerősítése az egyedi adottságok kellően érzékeny hasznosítására építve alapozhatja meg a tartósan

egyensúlyos tájak kialakulását. A mezőgazdálkodás terén a mainál mozaikosabb tájhasználatra és komplexebb termelési szerkezetre, és ezzel összefüggő vízgazdálkodás felépítésére van szükség a vidékfejlesztési források kihelyezésével összhangban. Ezek az egyensúlyos feltételek magukba foglalják, hogy a városok belső magjai városiasabbá, intenzívebbé, míg a peremeik akár falusiasabbá válnak, amit megfelelő területi szabályozás is segíthet.

A hagyományos intézményhálózat koncentrálódásának elkerülhetetlenségét elfogadva elsősorban a városközpontok differenciált megerősítésével, funkciógazdagításával, alulhasznosított épületek többfunkcióssá alakításával (pl. idősek napközi otthona+könyvtár+kulturális központ+múzeum+iskolások napközi otthona+tanoda), e központok térségi elérhetőségének javításával lehet az életminőséget és a városok vonzerejét a településüzemeltetési költségek mérséklése mellett javítani. Új módon, megváltozott keretek között fog újraépülni a szinergia, aminek eltűnése nagymértékben hozzájárult e városok leépüléséhez.

A jelentős népességcsökkenést és intézményvesztést elszenvedő kisebb városok központjainak egyedülálló mezővárosi építészeti-kulturális öröksége veszélyeztetetté válik. Az érintett megyék (Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Békés megye) mindent megtesznek, hogy ez az örökség a megújuló, gazdálkodási szemléletű örökségvédelmi intézményrendszer látóterébe kerüljön, stratégiai programterületté váljon, úgyis mint a Hortobágyi világörökségi kultúrtájhoz szorosan kapcsolódó, attól elválaszthatatlan örökség. Megvalósul az értékek kataszterezése és a megőrzés-kezelés programozása, intézményi és szakemberbázisának felépítése. A négy érintett megye közös turisztikai desztinációt alakít ki. A média általi felkapottság, a kapcsolódó szakmai rendezvények korábban nem látott mértékű idegenforgalmat és hivatásforgalmat vonzanak a térségbe, melynek bevételei visszaforgathatók az örökség megőrzésébe, hozzájárulnak az idegenforgalomhoz kapcsolódó foglalkoztatás növekedéséhez.

Az árutermelő mezőgazdaság versenyképességének, tájfenntartó és foglalkoztató kapacitásának összehangolt, egymásra épülő növelésében nagy szerepe van az együttműködésen alapuló, az adottságokra koncentráló terület és vidékfejlesztésnek, és természetesen annak, hogy a megye stratégiai jelentőségű adottságai (vizek, alternatív energiák, Európában egyedülálló tiszai táj és különleges biotermékek, erdősítés, tájfásítás) előtérbe kerültek a hazai és nemzetközi piacokon. A megye húzó- és irányítószerepet tölt be a Tisza menti ökosztráda és innovatív tájgazdálkodási klaszter felépítésében. Szolnok és hozzá kapcsolódva Nagykörű, illetve fokozatosan bekapcsolódva Tiszaföldvár (továbbá a Heves megyei Poroszló), mint közép-tiszai tájközpontok, a Tisza-völgy integrált vízgazdálkodásának innovatív tudás- és képzési bázisaivá válnak. A vízgazdálkodás megújuló szerepeivel és térségfejlesztő hatásával összefüggésben a megye gazdaságában újra felértékelődik a halgazdálkodás a hozzá kapcsolódó háttériparral, feldolgozóiparral, oktatási-képzési kapacitással.

A vízgazdálkodás megújuló, integrált rendszerével, a víz és a települések kapcsolatának új alapokra helyezésével a Tisza vízrendszere (beleértve a Zagyvát és a Hármas-Körös) a megyei turizmusfejlesztés, rekreáció és tájépítés meghatározó gerincévé, szervezőtengelyévé válik. A gyógy-turizmus már ma is meghatározó, és a kulturális, illetve hivatásturizmus markánsan erősödő bázisai a folyókra szerveződnek rá, mintegy külső szervezőközpontokként.

EGÉSZSÉGES, KÉPZETT LAKOSSÁG, EGYÜTTMŰKÖDŐ TÁRSADALOM

A korábbi fejlesztési ciklusok beruházáscentrikus szemléletében a társadalmi megújulás alárendelt szerepet játszott, aminek súlyos következménye, hogy sok beruházás nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. A települések és a foglalkoztatás helyzete nem, vagy alig javult, a válság pedig drámai mértékben semlegesítette az elért gazdasági eredményeket. A társadalmi fenntarthatóság még a környezeti fenntarthatóságnál is kisebb figyelmet kapott. Az Európai Unió új tematikus célkitűzései, és a beruházásokra jutó kevesebb forrás, a társadalmi megújítás irányába tolják el a fejlesztések fókuszát. A társadalmi megújulás két fő, egymással szorosan összefüggő területet ölel fel:

1. ***humánerőforrás (humántőke) fejlesztését,*** melynek célcsoportját az egyének alkotják, akik számára elsődleges az életminőség érzékelhető javulása; esélyeik az egészséges környezethez és lakhatáshoz, illetve a szolgáltatásokhoz és a tudáshoz való hozzáférés területén, életminőségüket és munkaerő-piaci „értéküket" szoros egymásra hatásban határozzák meg;

2. ***a társadalmi erőforrás (társadalmi tőke) fejlesztését,*** ahol az egyének közötti együttműködés, kommunikáció és munkamegosztás eredményeként társadalmi többlethaszon keletkezik; ez a társadalmi többlethaszon az egyének, a gazdasági szereplők, a társadalmi ellátó rendszerek, a helyi közösségek, a települési önkormányzatok együttműködési készségének és képességének fejlesztésére irányuló célirányos programok hatására folyamatosan nő.

Mint arra az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció is rámutatott, a rendszerváltást követően Magyarországon nemcsak, hogy nem tudott ez a többletenergia megszületni, de sok esetben mintha az egyének, vagy a különféle szereplők által befektetett energiák ki is oltanák egymást, ami minden más konfliktust felerősít, kezelésüket viszont ellehetetleníti. Mindez a települések szintjén, a kistérségek szintjén, illetve a különféle ágazatok, továbbá a közszféra, a piaci szféra, a civil szféra és a magán szféra viszonyaiban is értelmezhető.

Jász-Nagykun-Szolnok megye célkitűzései és majdani középtávú stratégiája olyan utat kíván követni, amely ***egyenlő hangsúlyt fektet az ún. humán-erőforrások és a társadalmi erőforrások fejlesztésére, az egyiket eszközként használva a másik fejlesztése érdekében***. Cél az ***egyének és a társadalmi hálózatok megerősítése***, a változásokhoz való alkalmazkodóképesség növelése. Az új kihívásokra való reagálás (pl. a demográfiai „zsugorodáshoz" való alkalmazkodás) egyszerre követeli meg a versenyképes tudás és készségek elsajátítását, az innovációs potenciál növelését, a fizikai és mentális egészség megőrzését a megye lakosságának körében, miközben az ezekhez szükséges szervezeteket, intézményeket és együttműködési formákat is létre kell hozni, meg kell erősíteni, illetve meg kell újítani. Az új típusú, területi programalapú fejlesztés is ezt erősíti, illetve részben feltételezi. Ilyen értelemben már maga a tervezési folyamat is a fejlesztési cél megvalósulásának meghatározó eleme. E társadalmi folyamatok kibontakoztatása megvalósíthatatlan megfelelő térségi (funkcionális várostérségek szintjén kiépítendő) intézmények nélkül, melyek szorosan kapcsolódnak az oktatás- szakképzés – egyészség/életmód – felzárkóztatás - művelődés alrendszereihez. Ezek az intézmények a megye szintjéről a térségi sajátosságoknak megfelelő differenciáltsággal támogatandók. Ide tartoznak az előbbiekkel együtt kifejlesztendő szervezetek, pl. az új típusú, térségi szinten szerveződő településüzemeltetési rendszerek, a tájhasználat komplex céljainak megfelelően gazdálkodó integrált tájgondnoksági szervezetek. Idetartoznak továbbá a leszakadó társadalmi csoportok felzárkózását biztosító és a vállalkozói szférával szorosan együttműködni képes szervezetek, intézmények és finanszírozási formák is, melyek a felzárkóztatást szolgáló társadalmi innovációkat, kísérleti programokat kidolgozzák, megvalósítják, és tapasztalataik széles körű alkalmazását biztosítják.

A MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉS TÉRSÉGI-TÉRSZERKEZETI ÖSSZEFÜGGÉSRENDSZERE, KERETEI

A jövőképhez illeszkedően – a megye társadalmi, gazdasági és környezeti adottságai és kihívásai illetve az azokra adható válaszok, a közigazgatási tradíciók, a táji-térszerkezeti kapcsolatok, a nagytérségi rendszerek várható alakulása és az együttműködési lehetőségek-készségek alapján rajzódott ki az a négy funkcionálisan együttkezelendő, ún. ***funkcionális várostérség (FVT)***, mely a tervezési folyamat és a térségfejlesztés kereteit fő vonalakban meghatározza. E keretek, kiindulásképpen – szervezéstechnikai szempontokat is figyelembe véve – az új járáshatárokhoz (és néhány kivétellel a volt kistérségekhez) igazodnak. Ahogy egy térség kapcsolatrendszerei folyamatosan alakulnak-változnak (a járásokra vonatkozó jogszabály nem véletlenül biztosítja a határok 5 évenkénti felülvizsgálatának lehetőségét), a tervezés térségi kereti semmiképpen sem tekinthetők kőbe vésettnek, a konkrét fejlesztési programok összefüggésrendszerében módosulhatnak, illetve azokhoz is igazodhatnak.

E négy sajátos adottságú funkcionális térség nagymértékben orientálta a stratégiai célrendszer felépítését, az öt ***területi stratégiai cél***ból négy (T.1-T.4.) e funkcionális várostérségek területéhez illeszkedő beavatkozás-csomagot foglal egységbe, a térségeken túlnyúló-továbbgyűrűző hatásterülettel. Az ötödik területi cél (T.5.) a Tisza vízrendszerére és térségére (a Hármas-Körös térségét beleértve), mint térségi szervezőtengelyre irányul. Az alábbi táblázatban másodlagos hatásterületek peremterületei számos vonatkozásban érintettjei-kedvezményezettjei lehetnek a velük szomszédos térségek fejlesztéseinek. Az egyes térségek perifériáján lévő települések ilyen módon akár mindkét térség fejlesztéseiből részesülhetnek, egyfajta előnyt kovácsolva periféria helyzetükből.

A stratégia ***specifikus célkitűzései*** (S.1-S.4.) jellegükből adódóan nem kötődnek térséghez, a megye bármely térségében tervezhetők e célok megvalósítását szolgáló programok akár a térségi célok megvalósítását szolgáló térségi programokba integráltan, akár egyéb összefüggésrendszerben, melyek az operatív programozás során tisztázódnak.

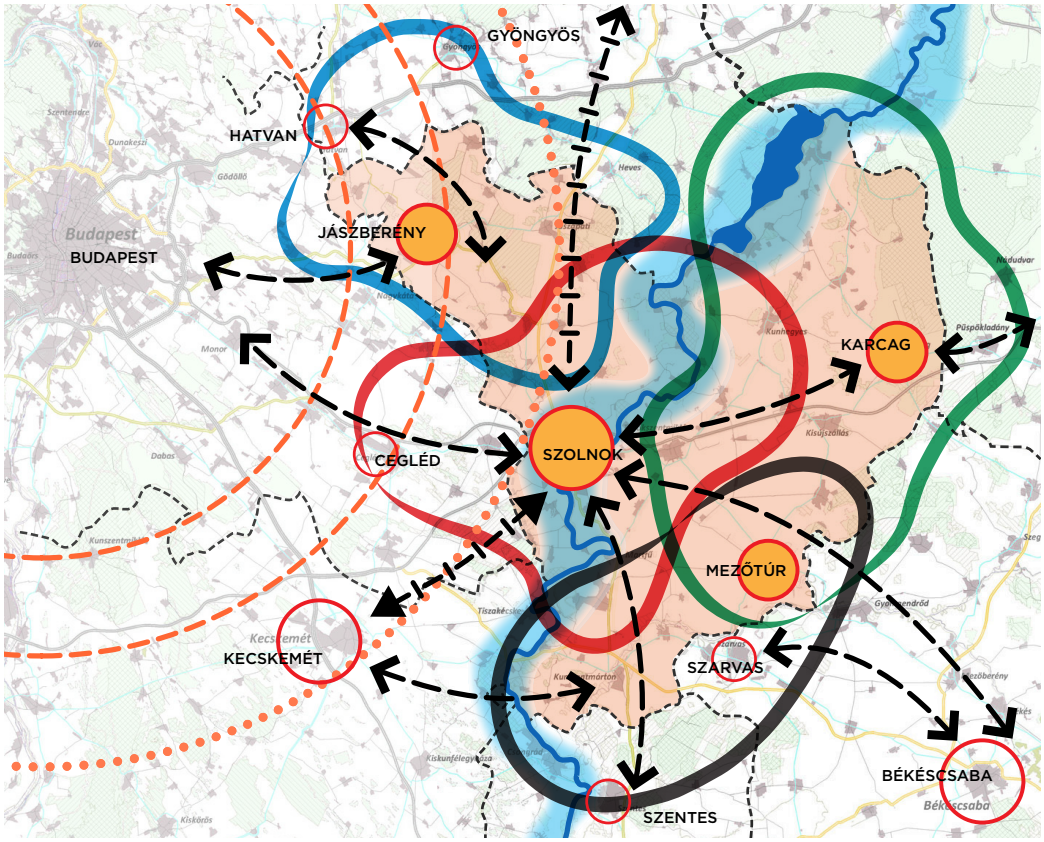

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE EGYÜTT KEZELENDŐ FEJLESZTÉSI TÉRSÉGEI

- TISZAMENTI "ÖKOSZTRÁDA"
- JÁSZSÁG
- SZOLNOK-TÖRÖKSZENTMIKLÓS-MARTFŰ NAGYVÁROS-TÉRSÉG
- TISZÁNTÚLI MEZŐVÁROSOK: NAGYKUNSÁG - TISZA-TÓ
- MEZŐTÚR TÉRSÉGE - TISZAZUG

- Budapest metropolisztérséghez kapcsolódik a Jászság és a Szolnok-Törökszentmiklós-Martfű térség az M3 és M4 tengelyek, a 100-as vasút és a kiépülő V0 mentén, valamint a csapágyvárosok rendszerébe illeszkedve, az M8-as gyorsforgalmi kapcsolat és a Szolnok-Jászberény-Jászfényszaru-M3-as kapcsolatok mentén.
- Szolnok-Kecskemét központokkal, Szolnok - Abony - Cegléd - Nagykőrös - Kecskemét - Tiszakécske - Kunszentmárton - Martfű - Törökszentmiklós városok által határoltan kialakul egy Közép-alföldi pólustérség, amelyben meghatározó jelentőségű az M8 tengely. Ezzel összehangoltan a Szolnok-Törökszentmiklós-Martfű ipari háromszög jelentős ipari-logisztikai-szolgáltató befektetési célponttá, foglalkoztatási központtá fejlődik.

- Az M4 (Szolnok-Szajol-Törökszentmiklós-Kisújszállás-Karcag) kiépülésével a Szolnoki térség dinamikus fejlődés továbbgyűrűzik a Nagykunság irányába. Az M4 menti nagykunsági városok szolgáltató - élemiszergazdasági foglalkoztató - logisztikai szervező szerepe megerősödik. A Nagykunság (és a szomszédos megyék) egykori mezővárosai közül a kisvárosok építészeti örökségének és mezővárosi kultúrájának megőrzése és hasznosítása a népességcsökkenés és funkcióvesztés okán veszélyeztetetté válik, és mint ilyen, az örökségvédelem egyik stratégiai tématerületévé lesz. A térség gyógyfürdőinek (Berekfürdő, Kisújszállás, Tiszafüred, Karcag, Túrkeve, Mezőtúr) magas színvonalú rekreációs és egészségügyi (rehabilitációs) szolgáltatásai iránt megnő a kereslet, egyre szélesedő társadalmi igény mutatkozik az egészségmegőrzésben jelentős szerepet betöltő gyógyfürdők használatára.

- A Tisza-mentén az árvízbiztonság teljes kiépítésével összehangoltan megvalósul a megyei Tisza-szakaszon a folyó menti térség „ökosztrádává", és arra szerveződő komplex tájgazdálkodási klaszterré fejlesztése, mellyel a Közép-Tisza térsége a tájgazdálkodás és az ökoturizmus nemzetközi mintaterületévé válik. Szolnok „Tisza fővárosa" szerepéhez kapcsolódva Nagykörű és Tiszaföldvár térségük tájgazdálkodási szervező és oktatóközpontjává válnak.

- A Tisza-tó térsége az ország keleti felének meghatározó rekreációs zónájává válik Poroszló, Kisköre, Abádszalók és Tiszafüred centrumokkal és a kialakuló termálgyűrűvel, Eger-Bükk térségével, valamint a világörökség Hortobággyal közös, nemzetközi jelentőségű turisztikai desztinációs térség jön létre.

- Az M44 gyorsforgalmi út kiépülésével megerősödik Kunszentmárton térségi foglalkoztató-logisztikai szerepe a négy megyeszékhely – Kecskemét, Szolnok, Szeged, Békéscsaba - közötti vákuumtérségben. Kunszentmárton térségszervező-logisztikai szerepét erősíti továbbá Tiszazug bekapcsolódása a szentesi kertészeti klaszterbe.

- A Tiszazug és Mezőtúr térsége aktív együttműködő partner a Dél-Alföld kapcsolódó térségével – Tiszakécske, Csongrád, Szentes, Szarvas, Gyomaendrőd – kialakított Körös-menti együttműködésben, amely meghatározó agrár- és vidékfejlesztési térség és rekreációs-turisztikai zóna, Cserkeszőlőhöz, mint nagytérségi gyógy- és termálturisztikai központhoz kapcsolódva. Mezőtúr, Szarvas és Szentes szoros együttműködésben az agrár- és vidékfejlesztés fontos oktatási, kutatási bázisává fejlődnek.

- A Jászság, valamint Hatvan, Gyöngyös, Heves és Nagykáta városok térségi együttműködése gazdasági, intézményi turisztikai desztinációs tekintetben is elmélyül. A Jászságban a Jászfényszaru-Jászárokszállás-Jászberény ipari háromszög sokszöggé bővül Jászapáti és Jászkisér intenzív bekapcsolódásával. A Jászság mezőgazdasági és halgazdálkodási központjai Jászapáti és Jászkisér. A térségi munkamegosztás keretében megerősödnek a térség városias jelegét erősítő oktatási, kulturális, turisztikai, rekreációs, egészségügyi szolgáltató szerepek, differenciálódnak a lakóterületek.

- A Zagyva, Tarna folyók és a Jászsági-főcsatorna vízrendszere a kiépülő árapasztó tározóval a jászsági mezőgazdasági táj diverzifikálásának, a térség ökológiai hálózatának és rekreációs kínálatának szervező gerincévé válik.

- A megye belső perifériái – Kunhegyes térsége, Tiszazug, Alsó-Jászság, Szolnok-térségnek a várostól távolabb fekvő Tisza menti települései célirányos komplex felzárkóztató-integráló programok célterületei. Ennek részeként a térségi szervező szerepű városokkal – *Jászberény, Jászapáti, Szolnok, Kunszentmárton, Mezőtúr, Törökszentmiklós, Karcag, Kunhegyes, Tiszafüred* – és a gazdasági jellegű központokkal – *Jászárokszállás, Jászfényszaru, Martfű, Kisújszállás* – erőteljesebb napi kapcsolatot építenek ki. Ezt egyrészt megújult alsóbbrendű úthálózat másrészt az újjászervezett, differenciált közösségi közlekedés és a bővülő infokommunikációs rendszerek biztosítják.

- Az agrárgazdaság a megye minden településén az agro-ökológiai adottságokhoz, a racionális földhasználathoz igazodva vesz részt a helyi ellátásban és az energianövények termesztésén keresztül a helyi energetikai szükségletek kielégítésében.

FVT-K ÉS TERÜLETI CÉLOK KAPCSOLATA	KISTÉRSÉGI RENDSZER	JÁRÁSRENDSZER	VÁROSOK	KÖZSÉGEK	MÁSODLAGOS HATÁSTERÜLET
T1 **Szolnok-Törökszentmiklós-Martfű térsége**	Szolnoki kistérség Törökszentmiklósi kistérség (Tiszabő kivételével)	Szolnoki járás Törökszentmiklósi járás	Szolnok, Martfű, Rákóczifalva, Törökszentmiklós, Újszász (5)	Besenyszög, Csataszög, Fegyvernek, Hunyadfalva, Kengyel, Kőtelek, Kuncsorba, Nagykörű, Örményes, Rákócziújfalu, Szajol, Szászberek, Tiszajenő, Tiszapüspöki, Tiszasüly, Tiszatenyő, Tiszavárkony, Tószeg, Vezseny és Zagyvarékas (20)	Egész megye Pest és Bács-Kiskun megyék csatlakozó területei
T2 **Jászság**	Jászberényi kistérség	Jászberényi járás Jászapáti járás	Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászfényszaru, Jászkisér (5)	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászalsószentgyörgy, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsőszentgyörgy, Jászivány, Jászjákóhalma, Jászladány, Jászszentandrás, Jásztelek és Pusztamonostor (13)	Szolnok-Törökszentmikós-Martfű térsége Pest- és Heves megyék csatlakozó területei
T3 **Nagykunság-Tisza-tavi térség**	Karcagi kistérség Tiszafüredi kistérség Tiszabő	Karcagi járás Kunhegyesi járás Tiszafüredi járás	Abádszalók, Karcag, Kenderes, Kisújszállás, Kunhegyes, Tiszafüred (6)	Berekfürdő, Kunmadaras, Nagyiván, Tiszabő, Tiszabura, Tiszaderzs, Tiszagyenda, Tiszaigar, Tiszaörs, Tiszaroff, Tiszaszentimre, Tiszaszőlős és Tomajmonostora (13)	Mezőtúr-Tiszazug térsége Szolnok-Törökszentmiklós-Martfű térsége Heves és Hajdú-Bihar megyék csatlakozó területei
T4 **Mezőtúr térsége-Tiszazug**	Mezőtúri kistérség Kunszentmártoni kistérség	Mezőtúri járás Kunszentmártoni járás	Kunszentmárton, Mezőtúr, Tiszaföldvár, Túrkeve (4)	Cibakháza, Csépa, Cserkeszőlő, Kétpó, Mesterszállás, Mezőhék, Nagyrév, Öcsöd, Szelevény, Tiszainoka, Tiszakürt és Tiszasas (12)	Nagykunság-Tisza-tavi térség Szolnok-Törökszentmiklós-Martfű térsége Bács-Kiskun, Csongrád és Békés megyék csatlakozó területei
T5 **Tisza-mente, Hármas-Körös**	–	–	**Szolnok** Abádszalók, Kunszentmárton, Martfű, Mezőtúr, Rákóczifalva, Szolnok, Tiszaföldvár, Tiszafüred, Törökszentmiklós (9)	Besenyszög, Cibakháza, Csépa, Fegyvernek, Kőtelek, Mesterszállás, Nagykörű, Nagyrév, Öcsöd, Rákócziújfalu, Szajol, Szelevény, Tiszabő, Tiszabura, Tiszaderzs, Tiszainoka, Tiszaigar, Tiszakürt, Tiszapüspöki, Tiszaroff, Tiszasas, Tiszasüly, Tiszaszőlős, Tiszavárkony, Tószeg, Vezseny (26)	Szolnok-Törökszentmiklós-Martfű térsége Nagykunság-Tisza-tavi térség Mezőtúr térsége-Tiszazug csatlakozó megyék Tisza és Hármas-Körös által érintett területei

JÖVŐKÉP 2030
VÁLTOZATOS EGYENSÚLYOK ELTÉRŐ UTAKON

ÁTFOGÓ CÉLOK 2030

A¹

ERŐTELJES KAPCSOLÓDÁS A MAKROGAZDASÁG FEJLŐDÉSI TENGELYEIRE

A megye a Budapest metropolisz-térség dinamikusan urbanizálódó külső gyűrűjének részévé illetve haszonélvezőjévé válik

A²

VÁLTOZATOS KULTÚRTÁJAK DINAMIKUS EGYENSÚLYA

Kialakulnak a globális társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatokhoz rugalmasan alkalmazkodni képes vidék társadalmi, intézményi, tájszerkezeti feltételei

A³

EGÉSZSÉGES, KÉPZETT LAKOSSÁG, EGYÜTTMŰKÖDŐ TÁRSADALOM

A megyében fennmaradnak és dinamikusan bővülnek a tudás- és hálózattársadalomba való bekapcsolódás terén elért eredmények és kialakulnak a munkaerőpiacra jutásban korlátozott csoportok bekapcsolódásához szükséges feltételek

STRATÉGIA 2014-2020

TERÜLETI CÉLOK

T¹

Szolnok nagyváros-térség pozíciójának megerősítése a Bécs-Budapest-Belgrád fejlődési tengely és a Tisza-völgy térrendszereiben

T²

Az ipari agglomeráció városiasságának erősítése és a gazdaság diverzifikációja a Jászságban

T³

Városhálózati szerepek és város-vidék kapcsolat megújítása a tiszántúli mezővárosi térségben

T⁴

Tiszazug és Körös mente pozíciójának és önfenntartó képességének javítása

T⁵

Tisza menti „ökosztráda” alrendszereinek kiépítése

SPECIFIKUS CÉLOK

S¹

A lakosság képzettségi szintjének és egészségi állapotának javítása

S²

Az agrárvertikum versenyképességének, tájfenntartó- és foglalkoztatási potenciáljának növelése

S³

Leszakadó társadalmi csoportok életminőségének és esélyegyenlőségének javítása

S⁴

A társadalom és a gazdaság megújulását, a táj konszolidációját hátráltató infrastrukturális hiányosságok felszámolása

HORIZONTÁLIS CÉLOK

H¹

HÁLÓZAT-TÁRSADALOM KIÉPÜLÉSE: Az önszerveződés és együttműködés erősítése, a társadalmi tőke növelése

H²

Hozzájárulás az országos megújuló energia hasznosítási arány és energiahatékonyság növeléséhez

H³

Előrelépés a komplex társadalmi, gazdasági, környezeti fenntarthatóság terén, szervezeti-intézményi feltételek javítása

H⁴

A foglalkoztatás növelése a társadalom minden aktív korú szegmensében

Az egyes célok közötti kapcsolódások a Belső kohézió vizsgálat című fejezetben, az 54. oldalon kerülnek bemutatásra.

Stratégia célok rendszere – 2014-2020

A stratégiai célok rendszere a 2030-ig elérendő megyei célkitűzések 2020 -ig reálisan elérhető intézkedéseit fogja át, szervezi egységbe. A stratégiai célrendszer átmenetet képez a területfejlesztési koncepció és a programozás között, elfogadásával a megye rögzíti a következő tervezési fázisban kidolgozásra kerülő területfejlesztési program kereteit. ***A stratégiai célok rendszere területi célokat, specifikus célokat és horizontális célokat foglal magában.*** A stratégiai célokhoz rendelt prioritások irányadó jellegűek, melyek az országos szintű programozás, a finanszírozási keretek-lehetőségek alapján még módosulhatnak. A prioritásokat követő felsorolások magyarázó-tisztázó jellegűek, az ott szereplő intézkedések példák, melyek a prioritások értelmezését segítik.

A ***területi célok*** egy-egy sajátos adottságokkal és kihívásokkal jellemezhető, a fejlesztések szempontjából együtt kezelendő térség integrált, területi szemléletű fejlesztésének irányát határozza meg. Az öt területi célból négy (T.1.-T.4.) egy-egy funkcionális várostérséghez illeszkedő beavatkozási csomagot fog át, a térségeken túlnyúló-továbbgyűrűző hatásterülettel. Az ötödik területi cél (T.5.) keretében tervezett fejlesztések a Tisza vízrendszerére és térségére, mint szervező tengelyre irányulnak.

A ***specifikus célok*** (S.1.-S.4.) jellegükből adódóan nem kötődnek egy-egy térséghez, olyan intézkedéseket fognak át, melyek a megye egészét érintő legfontosabb kihívásokra vagy kitörési pontokra (esetleg mindkettőre) reagálnak. A specifikus célok megvalósítását szolgáló programok és projektek a megye bármely részében tervezhetők, akár térségi programokba integráltan, akár egyéb összefüggésrendszerekben, melyek az operatív programozás során tisztázódnak.

A ***horizontális célok*** (H.1.-H.4.) térségtől és tematikus intézkedésektől függetlenül a lehető legtöbb programban, projektben érvényesítendők. A horizontális célokhoz, ennek megfelelően, nem rendelődnek külön programok illetve projektek. Ez a gyakorlatban jelentheti azt, hogy egyik-másik vagy akár mindegyik horizontális célt kötelező érvényesíteni bizonyos program- vagy projekttípusok esetén, vagy különböző mennyiségben bónuszpontok szerezhetők (támogatáshoz való hozzáférés esélye nő), amennyiben a horizontális célok érvényesülnek.

TERÜLETI CÉL

T1

Szolnok nagyváros-térség pozíciójának megerősítése a Bécs-Budapest-Belgrád fejlődési tengely és a Tisza-völgy térrendszereiben

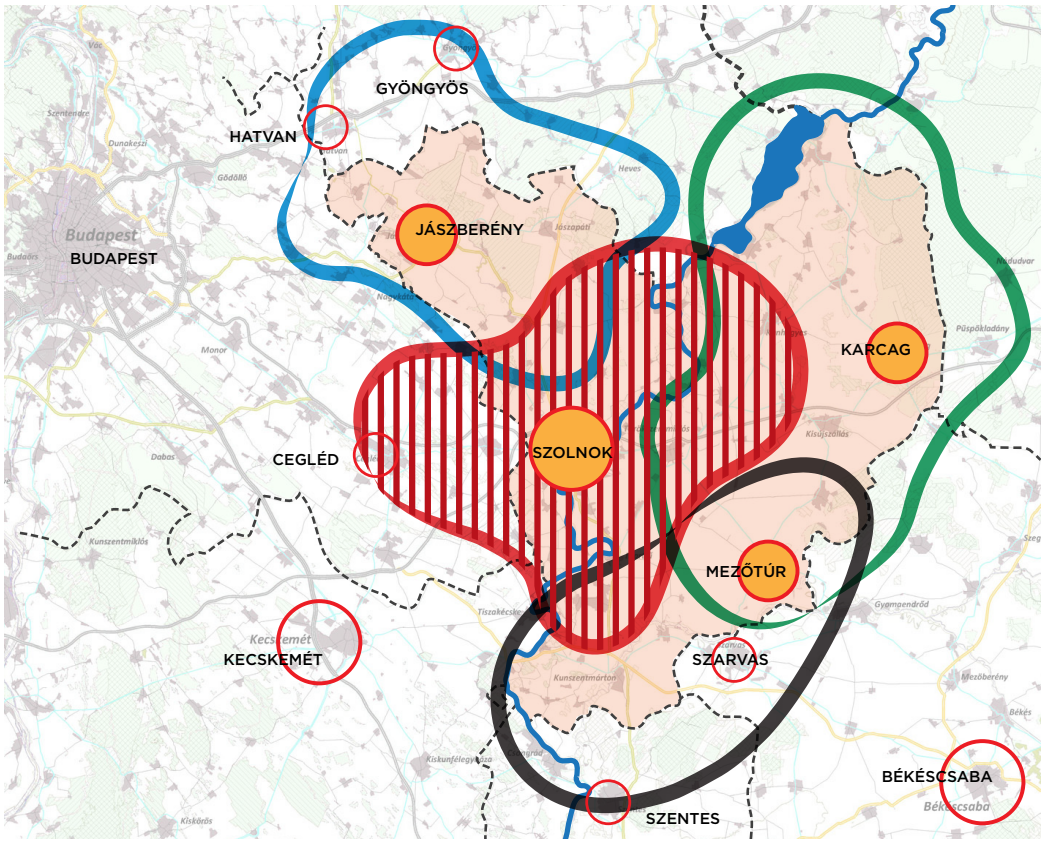

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE EGYÜTT KEZELENDŐ FEJLESZTÉSI TÉRSÉGEI

- JÁSZSÁG
- SZOLNOK-TÖRÖKSZENTMIKLÓS-MARTFŰ NAGYVÁROS-TÉRSÉG
- TISZÁNTÚLI MEZŐVÁROSOK: NAGYKUNSÁG - TISZA-TÓ
- MEZŐTÚR TÉRSÉGE - TISZAZUG

Rövid leírás

Szolnok nagyváros- térsége (Szolnok mellett Törökszentmiklós, Martfű, valamint a megyeszékhely vonzáskörzetének megyén belüli és megyehatáron túli települései, funkcionális várostérség) regionális pozíciója alapján a Tisza súlyponti fekvésű pólusa, miközben Szolnokot az OFTK a Budapest metropolisz- térség fontos csapágyvárosaként kezeli. A Szolnok funkcionális várostérség (FVT) stratégiai célja e kettős szerep összehangolt kibontakozásához szükséges szerkezetalakítási, infrastrukturális, intézményi és társadalmi feltételek kialakítása, miközben – harmadik pillérként – alapvető cél a várostérségen belüli funkcionális együttműködés és munkamegosztás megerősítése. Az OFTK szerinti „csapágyváros" jövőkép fő vonalaiban megfelel Szolnoknak és térségének, azonban ettől a szereptől még messze van, többek között a kielégítő kapcsolatok hiánya miatt. A szolnoki pólus térségi és gazdasági helyzetének fenntartásához, megerősítéséhez és dinamizálásához feltétlenül szükséges a budapesti régióhoz (az M4 kiépülése), illetve a M5 folyosóra szerveződő dinamikusan fejlődő tengelyhez való gyorsforgalmi közúti csatlakozás az M8- as Kecskemét- Szolnok közötti tervezett

nyomvonalának kiépülése révén. Ez utóbbi kapcsolat egyúttal a IV. Helsinki folyosó közúthálózati és Szolnokot érintő vasúthálózati elemeinek összekapcsolását is biztosítaná a keleti országrész legfontosabb közlekedési elosztó pontján. A Kecskeméttel közös pólusfejlesztést megalapozó Szolnok- Kecskemét gyorsforgalmi kapcsolat a hármas megyehatár- térség városhálózatának összekapcsolódó jövőképéhez is illeszkedve. A fejlesztés pozitív hatásának szétterítése a megyében (kisugárzó hatás) és a térség csapágyvárosi funkciójának kiteljesítése elengedhetetlenné teszi a még hiányzó- rossz minőségű főúti kapcsolatok- szakaszok, elkerülők pótlását- felújítását, míg az FTV valóban integrált térséggé fejlődése a térségen belüli közlekedés komplex fejlesztését igényli. Korábban tűzte ki maga számára Szolnok a Tisza fővárosává válás jövőképét, ennek keretében a városszerkezet Tiszára szervezésében történtek jelentős előrelépések. A következő fejlesztési ciklus e makrotérségi szerep kiteljesítéséről fog szólni. A globális folyamatok és az európai célkitűzések a vízgazdálkodás elindult szemléletváltásának továbbvitelét teszik szükségessé, technológiai, szervezeti, intézményi feltételek kialakítását és az ehhez szükséges új szemléletű szakemberállomány megszervezését is beleértve. Az ún. adaptív (alkalmazkodó) integrált vízgazdálkodás Tisza- térségi oktatási, kísérleti, K+F központjává válik a Szolnoki FVT a Közép- Tisza- vidéki Vízügyi Igazgatósággal, a főiskolával és a nagykörűi Tájközponttal szoros együttműködésben. Kísérleti projektek sorozata alapozza meg 2020- ig az azt követő időszakban konszolidálódó új rendszereket. A pilotprojektek belterületi kisléptékű vízrendezési beavatkozásoktól, tájgazdálkodási kísérleteken át nagyobb léptékű integrált vízügyi projektekig ívelnek. Nagy hangsúlyt kapnak a kapcsolódó idegenforgalmi lehetőségek (a már elindult turisztikai projektekben (pl. REPtár) rejlő potenciálok kiaknázása, konferenciák, intenzív tanfolyamok, szakemberképzések). A stratégia fontos része a Szolnoki FVT városai közötti kapcsolat és munkamegosztás továbbfejlesztése és a város- vidék kapcsolatok lehetséges útjainak kibontása. Szolnok- Törökszentmiklós- Martfű térsége Magyarország – Budapesten kívüli – „kisközpontja" ahol, a tiszai átkelési lehetőségnek köszönhetően centrálisan összefutnak a közlekedési hálózatok. Erre az adottságra a főhálózatokon kívül fontos, másodlagos és alsóbb rendű kapcsolatok is ráépülnek. Ezek biztosítják Szolnok- Törökszentmikós- Martfű ipari- mezőgazdasági, illetve Szolnok kormányzási- oktatási- kulturális- egészségügyi központi szerepeinek erősítése során az egyes szakterületeken kialakuló nagyobb térségi együttműködésekbe való beépülés feltételeit. Rendkívül meghatározó ennek felsőfokú oktatási- képzési vetülete, melynek Szolnok várostérség egyensúlyos társadalmi szerkezetének megőrzése szempontjából kitüntetett jelentősége van. Az oktatási feladatokkal összefüggésben kiemelt jelentőségű cél a helyben kinevelt értelmiségi réteg megtartása, a fiatalok, a gazdaságilag aktív lakosság visszatartása az elvándorlástól. A Tisza menti kisebb településekkel kapcsolatban lásd még T.5. területi cél kifejtését.

Prioritások

1. ***Szolnok nagyváros- térség csapágyvárosi szerepét erősítő szerkezet- alakító beavatkozások*** (*Főbb beavatkozások:* M8, M4, VO - Szolnok- Szajol vasúti logisztikai központ kialakításának közlekedési és területhasználati feltételei, szolnoki Tisza- híd, térség kisrepülőgépes elérhetőségét biztosító terminál, fejlesztések hatását megyei szinten szétterítő főúti kapcsolatok, ezekhez kapcsolódó FVT szintű településüzemeltetési,- ingatlangazdálkodási és tájgondnoksági szervezetek)

2. ***Összehangolt térségi gazdaságfejlesztés*** (*Főbb beavatkozások:* Szolnok- Törökszentmiklós- Martfű és vonzáskörzetük iparszerkezetének közös fejlesztése – telephelyfejlesztés, energiaellátás, inkubáció, helyi klaszterek, ismert márkák megerősítése, beszállítói hálózat erősítése, összehangolt szakképzés, térségi turisztikai programok megvalósítása)

3. ***Közép- Alföldi gazdasági együttműködés elindítása, új ipari agglomeráció kialakítása*** (*Főbb beavatkozások:* Szolnok és Kecskemét központokkal gép- és járműipari agglomeráció létrehozása klaszter alapításán keresztül, arculathoz illeszkedő KKV- ék támogatása, beszállítói program, K+F+I tevékenység támogatása, összehangolt közép-

és felsőfokú szakképzés, a Szolnoki Főiskola és a Kecskeméti Főiskola stratégiai együttműködése, élelmiszeripari fejlesztések összehangolása, egyeztetett térségi marketing, koordinált turisztikai fejlesztések)

4. ***Az adaptív vízgazdálkodás Kelet- magyarországi kutatási- fejlesztési és kísérleti- innovációs központjának létrehozása*** (*Főbb beavatkozások:* K+F bázis létrehozása a KÖTIVIZIG- hez kapcsolódva és a BME- vel kooperációban; kihelyezett vízmérnök- képzés a Szolnoki Főiskolán, szakközépiskolai és felnőttképzés; e szerephez kapcsolódó innovatív KKV- k és K+F tevékenységek támogatása, a tájgondnokságok létrehozásának szellemi bázisa, integrált tájgazdálkodási kísérletiinnovációs központ Nagykörűben; nemzetközi kapcsolatépítés hasonló profilú városokkal, tematikus konferenciák, rendezvények, evezősport)

5. ***Életminőség integrált fejlesztése a Szolnoki funkcionális várostérség területén*** (*Főbb beavatkozások:* városok elérhetőségének javítása: alsórendű úthálózat, közösségi közlekedés, városrehabilitáció folytatása, rekreációs kínálat és ökológiai szolgáltatások fejlesztése a holtág- rehabilitációhoz kapcsolódóan, elővárosi és városi közösségi közlekedés és kerékpáros infrastruktúra fejlesztése, vasút- és buszállomás térségek funkcióbővítő fejlesztése, Eurovelo, kulturális kínálatok, az elvándorló képzett, gazdaságilag aktív lakosság helybentartását célzó beavatkozások)

Kapcsolódó területi célok

- T² Az ipari agglomeráció városiasságának erősítése és a gazdaság diverzifikációja a Jászságban
- T⁴ Tiszazug és Körös mente pozíciójának és önfenntartó képességének javítása
- T⁵ Tisza menti ökosztráda alrendszereinek kiépítése

Kapcsolódó specifikus célok

- S¹ A lakosság képzettségi szintjének és egészségi állapotának javítása
- S² Az agrárvertikum versenyképességének, tájfenntartó- és foglalkoztatási potenciáljának növelése
- S³ Leszakadó társadalmi csoportok életminőségének és esélyegyenlőségének javítása
- S⁴ A társadalom és a gazdaság megújulását, a táj konszolidációját hátráltató infrastrukturális hiányosságok felszámolása

TERÜLETI CÉL

T2

Az ipari agglomeráció városiasságának erősítése és a gazdaság diverzifikációja a Jászságban

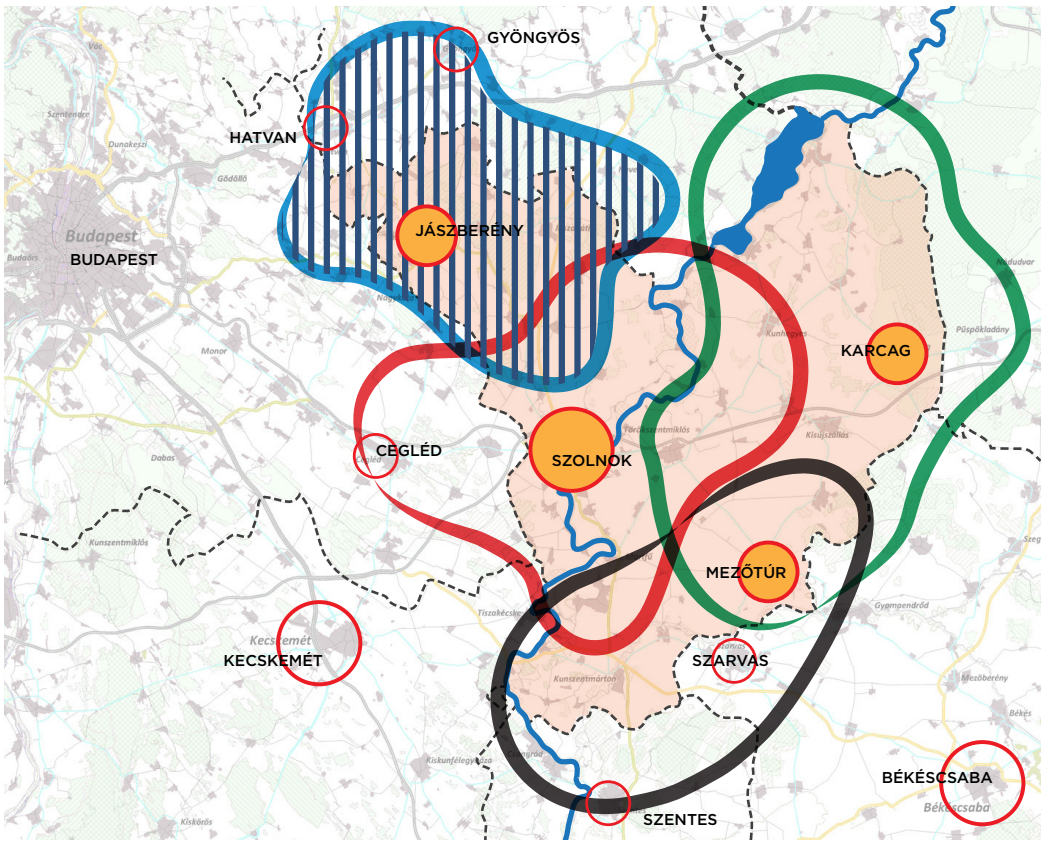

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE EGYÜTT KEZELENDŐ FEJLESZTÉSI TÉRSÉGEI

- JÁSZSÁG
- SZOLNOK-TÖRÖKSZENTMIKLÓS-MARTFŰ NAGYVÁROS-TÉRSÉG
- TISZÁNTÚLI MEZŐVÁROSOK: NAGYKUNSÁG - TISZA-TÓ
- MEZŐTÚR TÉRSÉGE - TISZAZUG

RÖVID LEÍRÁS

A Jászság északi része a megye legdinamikusabb ipari térsége, itt termelődik meg a megyei GDP jelentős része, és foglalkoztatási szempontból is kiemelkedő jelentőségű. A statisztikai mutatók azonban az itt megtermelődő GDP, illetve a térség népességmegtartó képessége, a térségben élők jövedelemnövekedési szintje és a vállalkozási aktivitása közötti növekvő szakadékot jelzik. A Jászság és a megye elemi érdeke, hogy ezt az egyensúlytalanságot kiigazítsa, mivel ez hosszabb távon a nemzetközi tőke döntéseire is visszahatnak. Ezt szolgálja a városiasság erősítésének és a gazdaság diverzifikálásának egymással szorosan összefüggő célrendszere.

A városiasság erősítése a Jászság és a kapcsolódó Heves megyei térség szintjén értelmezendő. Egy infrastruktúrával és rendszerbe szervezett közösségi-kerékpáros-carpool alapú közlekedési rendszerekkel jól összefűzött, a budapesti agglomerációval erős kapcsolatban lévő csapágy-várostérség fejlesztése a cél. Az egyre vonzóbbá váló kisváros-központok egymást kiegészítő változatos szolgáltatásokkal, jó elérhetőségükkel és a társadalmi sokféleséghez igazodó lakókörnyezeti és telephely-kínálataikkal stabil, jelentős önfenntartó képességgel rendelkező térséggé fejlődnek. Ebben a város-

hálózatban a vidéki településeknek alapvetően a város-vidék kapcsolat keretében a városok számára nyújtandó „vidék-szolgáltatásokat"(pl. helyi piacok, közétkeztetés ellátása, rekreáció, megújuló energia, természeti területek), továbbá a magas szintű helyi ellátást biztosító szolgáltatásokat és a helyi mezőgazdasági termékekhez kapcsolódó kisléptékű feldolgozó kapacitásokat szükséges erősíteni (mezőgazdaság és kapcsolódó feldolgozás, rekreáció, ökológiai szolgáltatások, tájfenntartás, lakossági szolgáltatások).

A gazdaság diverzifikálása egyrészt ágazati, másrészt vállalkozási struktúra tekintetében értendő. Ágazati tekintetben kiemelt jelentősége van a szolgáltató szektor bővítésének, ami az életminőséget, a fenntarthatóságot és a foglalkoztatást egyidejűleg képes javítani. Ez egy építkező folyamat, ami nem siettethető, hiszen a szolgáltatásnak fizetőképes keresletre van szüksége, a fizetőképes keresletet viszont többek között a szolgáltatások bővülése révén is keletkező többletjövedelem képes generálni. Kiemelten támogatandók azok kisléptékű, innovatív szolgáltatások, amelyek piaci résekre szerveződnek, kevés befektetést igényelnek, viszont munkahelyeket hoznak létre. Stratégiai szempontból különösen értékesek a nagy foglalkoztatók, illetve azok jelentősebb jövedelmű foglalkoztatottjai számára vonzó szolgáltatások.

Másik kiemelten támogatandó szegmens a térség arculatához illeszkedő elsődlegesen termelő profilú, illetve a termelést és szolgáltatást kombináló mikro- és kisvállalkozások. A vállalkozások képesek a megyehatáron túlnyúló elektro-info-kom regionális gazdasági arculatot erősíteni. A markáns regionális arculat a multinacionális tőke számára fontos tényező, ezzel lehet megágyazni annak, hogy kedvezőbb gazdasági körülmények esetén további tőkebeáramlás történjen ezekbe az ágazatokban, míg stagnálás esetén se akarjon a tőke innen menekülni. E mikro- kis- és középvállalkozások hálózatba szerveződve és a multinacionális tőkével együttműködést keresve segíthetik elő az innovációs kapacitás és a megfelelő képzési kapacitás kiépülését e téren is egy tartós építkezési folyamatot generálva.

PRIORITÁSOK

1. ***Budapesti agglomerációhoz, Szolnok nagyváros-térséghez és Jászság-Heves ipari-logisztikai agglomerációhoz való kapcsolódás közlekedési feltételeinek javítása*** (*Főbb beavatkozások:* 32-es gyorsforgalmi minőségű kapcsolat, 31-es főút kapacitásfejlesztése, M8, Jászberény-Jászárokszállás-Gyöngyös főút, közösségi közlekedés)

2. ***Elektro-info-kom ágazat térségi beágyazódásának megerősítése*** (*Főbb beavatkozások:* térség iparának összehangolt fejlesztése: telephely-fejlesztés, inkubáció, helyi klaszterek, ismert márkák megerősítése, beszállítói hálózat erősítése, kapcsolódó műszaki képzés, arculatba illeszkedő KKV-k kiemelt támogatása, kapcsolódó és háttérszolgáltatások, e-hulladék újrahasznosítás kiemelt támogatása, helyi igényekhez igazodó közép- és felsőfokú szakképzés kialakítása a megyehatárokon átnyúló együttműködés keretében)

3. ***Jászberény FVT funkcióbővítő-, életminőségjavító-, telephelyvonzó képességének összehangolt fejlesztése*** (*Főbb beavatkozások:* városközpontok integrált fejlesztése, szociális településrehabilitáció, intézményfejlesztés, Jászapátiban térségi gyógy- és wellness funkció erősítése, városi szolgáltatásokat nyújtó KKV-k ösztönzése, településközi közlekedési kapcsolatok, települések elérhetősége, agglomeráció tájképi gazdagítása, tájgondnokság, örökségvédelem, közterületek összehangolt üzemeltetése, Jászberény és Jászapáti összehangolt térségi sport, rekreációs, egészségfejlesztő, életminőség-javító szolgáltató szerepének funkcióbővítő megerősítése)

4. ***Zagyva menti integrált víz- és környezetgazdálkodási térség kialakítása, rekreációs és ökológiai szolgáltatások fejlesztése*** (*Főbb beavatkozások:* Zagyva-Tarna vízgyűjtő fejlesztése, Jászjákóhalma-Jászberény-Jászfelsőszentgyörgy rekreációs zóna, városi sportpark/állatkert, termálstrand, kerékpárút, ökopark-tanösvény, kulturális örökség, belterületi Zagyva-part szerkezetalakító-jóléti fejlesztése, fásítás, kerékpárutak funkcionális gazdagítása, művészeti iskolák land-art projekt-workshopok, fesztiválok, tájvédelmi körzet létrehozása)

KAPCSOLÓDÓ TERÜLETI CÉLOK

T¹ Szolnok nagyváros-térség pozíciójának megerősítése a Bécs-Budapest-Belgrád fejlődési tengely és a Tisza-völgy térrendszereiben

T⁵ Tisza menti ökosztráda alrendszereinek kiépítése

KAPCSOLÓDÓ SPECIFIKUS CÉLOK

S¹ A lakosság képzettségi szintjének és egészségi állapotának javítása

S² Az agrárvertikum versenyképességének, tájfenntartó- és foglalkoztatási potenciáljának növelése

S³ Leszakadó társadalmi csoportok életminőségének és esélyegyenlőségének javítása

S⁴ A társadalom és a gazdaság megújulását, a táj konszolidációját hátráltató infrastrukturális hiányosságok felszámolása

TERÜLETI CÉL

T3

Városhálózati szerepek és város-vidék kapcsolat megújítása a tiszántúli mezővárosi térségben

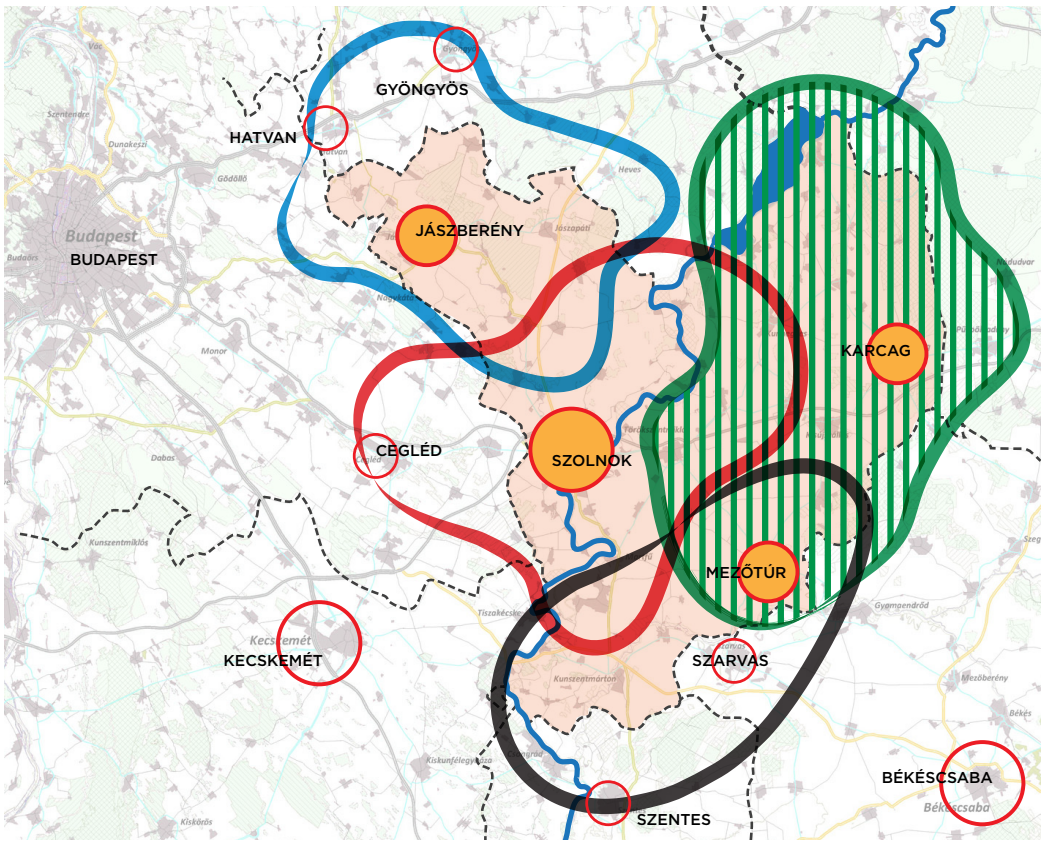

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE EGYÜTT KEZELENDŐ FEJLESZTÉSI TÉRSÉGEI

- JÁSZSÁG
- SZOLNOK-TÖRÖKSZENTMIKLÓS-MARTFŰ NAGYVÁROS-TÉRSÉG
- TISZÁNTÚLI MEZŐVÁROSOK: NAGYKUNSÁG - TISZA-TÓ
- MEZŐTÚR TÉRSÉGE - TISZAZUG

RÖVID LEÍRÁS

A Tiszántúli mezőváros-térség újraszerveződésének, új egyensúlyi helyzet kialakulásának meghatározó elemei a nagytérségi kapcsolatok hiányzó elemeinek kiépítése (M4 továbbépülése, 100-as számú vasúti fővonal teljes rekonstrukciója). Fontos továbbá a Szolnok-Törökszentmiklós-Martfű nagyvárostérség elérhetőségének markáns javítása (főúthálózat fejlesztése), a mezővárosi hálózat megyehatáron átnyúló diverzifikációjának, kooperációjának és a városok egymás közötti elérhetőségének összehangolt erősítése. Erre a megerősödött alapra épülhet rá a város-vidék integráció újraszerveződése. A térség sajátosságaiból következően a falvakban élők számára a több központ felé kapcsolódás lehetősége stratégiai jelentőségű. Az M4-es menti településeken a térségi feldolgozóipar és az agrár-élelmiszeripari, zöldipari feldolgozás és logisztika nagyobb fokú koncentrációjának kialakulására van lehetőség.

Fontos kitörési pont a térség zöld-gazdasági térséggé fejlesztése. Karcag-Kunmadaras térségében a hulladék-újrahasznosításra és megújuló energiára épülő zöldipar (tiszafüredi és karcagi lerakókra alapozva). A Karcagon elindult ökopark fejlesztés folytatása mellett a kunmadarasi repülőtér teljes tájrekonstrukciója és diverzifikált hasznosítása (mezőgaz-

daság, halgazdaság, megújuló energia, extrémsport park, stb.) egyúttal jelentős foglalkoztatási lehetőség. Karcagon a mezőgazdasági K+F, a felsőfokú oktatás-képzés, a térségi szerepű intézményi-szolgáltató funkciók kiemelt fejlesztése, a belváros funkciógazdagságának, iskolavárosi szerepének megerősítése a cél.

A térség jövőbeni fejlődésében fontos szerep juthat a Tiszafüredi kistérségben kialakítandó szabad vállalkozási zónának. A meglévő nagyszámú bezárt telephely hasznosítását térségileg összehangoltan szükséges előkészíteni. Kiemelten támogatandók azok a letelepülő vállalkozások, melyek profilját alapvetően a térség karakteréhez illeszkedő termékek-szolgáltatások határozzák meg, illetve a turizmus szempontjából meghatározó tájképi értékek megőrzését-fejlesztését fontos prioritásként kezelik.

A páratlan mezővárosi építészeti-városépítészeti örökség megőrzése és hasznosítása egy zsugorodó városhálózat esetén össztársadalmi összefogást igényel. A következő fejlesztési ciklus feladatai a komplex felmérés, a megőrzés-hasznosítás-kezelés-bemutatás átfogó programjának kidolgozása, a szakma és a média figyelmének felkeltése, legveszélyeztetettebb emlékek megóvása, turisztikai lehetőségek kihasználása (hivatásturizmus, Hortobágy világörökségi turisztikai desztinációhoz való kapcsolódás).

A térség turisztikájának alapvető szervezőelemévé fejlesztendő a Tisza vízrendszere (lásd T5. cél), melynek zászlóshajója a Tisza-tó, fő tengelye a Tisza, de hozzá tartozik a Hármas-Körös és a Hortobágy-Berettyó. A megye legnagyobb vonzerejű gyógyfürdője Berekfürdő gyógyászati-wellness vonzerejének alapvetően minőségi irányba történő továbbfejlesztése, a község üdülőfalu arculatának funkcióbővítő korszerűsítése az egész Nagykunság és a megye számára stratégiai jelentőségű. Ehhez kapcsolódhat Kisújszállás és Karcag fürdője is. A Tisza-tó vonzerejének növekedése érdekében fontos Tiszafüred fürdőjének – a minőségi családi üdülés irányába történő – megerősítése. A térség többi termálfürdőjének elsődleges funkciója a térségi életminőség összehangolt javítása (rekreáció, oktatás, terápia), részleges funkcióváltás lehetőségét is nyitva hagyva (haltenyésztés, megújuló energia, idősek otthona).

A mezőváros-térségi megújulás fontos eleme a 2-5 településenként megszervezendő közös intézményszervezés, településüzemeltetés és tájgondnokság. A tájfenntartás, a tájstabilitás növelés, a tájképi gazdagítás a képzetlen társadalmi csoportok foglalkoztatásában, környezettudatos munkakultúra kialakításában is fontos szerephez juthat. A kihasználatlan intézményi kapacitások helyett új szolgáltatások kialakításának lehet teret adni az örökség megőrzési program keretében.

A Tisza menti kisebb településekkel kapcsolatban lásd még a T.5. területi célt.

PRIORITÁSOK

1. ***A Tiszántúl nagytérségi integrációja és az M4-es menti gazdaság összehangolt fejlesztése*** (*Főbb beavatkozások:* hiányzó gyorsforgalmi, városközi főúthálózati elemek és Kisköre-Pusztataskony híd, kompátkelő fejlesztése, 100-as vasút felújításának befejezése, M4 menti települések meglévő telephelyeinek fejlesztése, barnamezős területek rekultivációja, újrahasznosítása, iparvasúti elérhetőség, közös térségmarketing, sajátos arculatok kibontakoztatása, üzleti szolgáltatások erősítése, szállítási és közlekedési elérhetőségük javítása, szabad vállalkozási zóna lehetőségeinek hasznosítása, egységes telephely kínálat)

2. ***Térség zöldgazdasági arculatának megerősítése*** (*Főbb beavatkozások:* Karcagi ökopark továbbfejlesztése, Kunmadarasi repülőtér komplex környezeti és tájrehabilitációja és újrahasznosítása szociális foglalkoztatási programmal integráltan, zártrendszerű 0-hulladékkibocsátású agrár-terméklánc KKV-k ösztönzése, tájspecifikus agrárium

és élelmiszergazdaság, erdősítési-tájfásítási foglalkoztatási programok, zöldipari mikrovállalkozások és KKV-k, oktatás-képzés, vásárok-konferenciák, kiürült városi intézmények zöldipari inkubátorházzá, továbbképző központtá fejlesztése, infrastruktúrával ellátott, részben betelepült gazdasági területek elérhetőségének, telephelyvonzó képességének megerősítése, arculatépítése, önfenntartó tanyák, alulhasznosított gazdasági területek extenzívebb hasznosítása)

3. ***Térségi szinten összehangolt településfejlesztés, a városhálózat differenciált, munkamegosztásra épülő újraszervezése*** (*Főbb beavatkozások:* Karcag térszervező szerepének komplex megerősítése: felső és középfokú oktatási kulturális központ szerep, város elérhetőségének javítása; kisváros központok funkciógazdagságának, karakterének megőrzése, erősítése; települések vonzerő növelő, életminőség javító, népességmegtartó fejlesztése; térségi intézményhálózat újrastrukturálása, megváltozott társadalmi viszonyoknak megfelelő funkcióváltása, alulhasznosított városi területek zöldfelületi hasznosítása, kiüresedő kertvárosi településrészek falusias jellegének erősítése, együttműködésre alapozott tájgondnokság, településüzemeltetés, ingatlanpiac és területgazdálkodás megszervezése)

4. ***Tiszántúli kisvárosok veszélyeztetett mezővárosi kulturális öröksége megőrzésének és működtetésének megalapozása és turisztikai potenciáljának kibontakoztatása*** (*Főbb beavatkozások:* médiakampány; komplex felmérés, kezelés program kidolgozása, tervpályázatok, Hortobágyi világörökségi területtel összehangolt turisztikai desztinációs térség megszervezése, építőipari kisvállalkozói háttér kialakítása)

5. ***Tisza-tó integrált turisztikai fejlesztése a Bükk-Eger és a Hortobágy kapcsolódó területeivel összehangoltan*** (*Főbb beavatkozások:* Tiszafüred-Poroszló és Abádszalók-Kisköre településpárok térségközpont szerepeinek összehangolt fejlesztése, a háttértelepülések egészségturizmusának fejlesztése, nagytérségi kerékpárút-hálózat; közös turisztikai desztináció-térség, hétvégi házas üdülőterületek funkcióbővítő-szerkezetalakító megújításának elindítása, ökoturisztikai programok, Téli Tisza-tó Stratégia megvalósítása, vezetett kerékpáros/evezős/buszos gyermek, idős szociális üdültetési „barter": Heves-JNSZ megyék intenzív együttműködése)

KAPCSOLÓDÓ TERÜLETI CÉLOK

T¹ Szolnok nagyváros-térség pozíciójának megerősítése a Bécs-Budapest-Belgrád fejlődési tengely és a Tisza-völgy térrendszereiben

T⁴ Tiszazug és Körös mente pozíciójának és önfenntartó képességének javítása

T⁵ Tisza menti „ökosztráda" alrendszereinek kiépítése

KAPCSOLÓDÓ SPECIFIKUS CÉLOK

S¹ A lakosság képzettségi szintjének és egészségi állapotának javítása

S² Az agrárvertikum versenyképességének, tájfenntartó- és foglalkoztatási potenciáljának növelése

S³ Leszakadó társadalmi csoportok életminőségének és esélyegyenlőségének javítása

S⁴ A társadalom és a gazdaság megújulását, a táj konszolidációját hátráltató infrastrukturális hiányosságok felszámolása

TERÜLETI CÉL T4

Tiszazug és Körös mente pozíciójának és önfenntartó képességének javítása

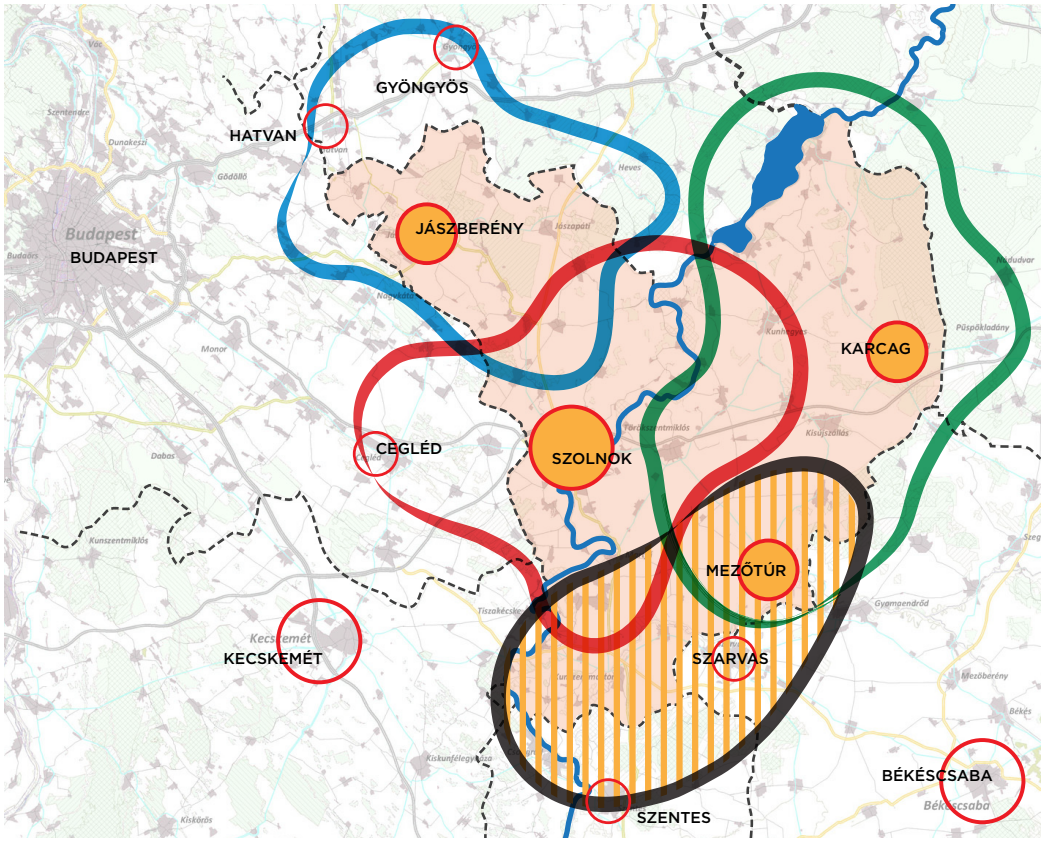

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE EGYÜTT KEZELENDŐ FEJLESZTÉSI TÉRSÉGEI

- JÁSZSÁG
- SZOLNOK-TÖRÖKSZENTMIKLÓS-MARTFŰ NAGYVÁROS-TÉRSÉG
- TISZÁNTÚLI MEZŐVÁROSOK: NAGYKUNSÁG - TISZA-TÓ
- MEZŐTÚR TÉRSÉGE - TISZAZUG

RÖVID LEÍRÁS

A Körös menti térség keleti felét a Békés felé húzó nagyhatárú Mezőtúr és Túrkeve, valamint a belőlük kivált egykori tanyaközpontok településegyüttesei alkotják, míg a Tiszazug a Körös torkolat egykori ártere által uralt, kis- és aprófalvas térség. A Tiszazug déli részének közlekedés-földrajzi pozíciója erőteljesebben javult a 20. század folyamán, Kunszentmártonnál jött létre az a csomópont, ahol két-két alföldi megyeszékhelyet (Békéscsaba-Kecskemét, Szeged-Szolnok) összekötő közúti folyosók egymást keresztezik. A nagyforgalmú 44 út kapacitásbővítése (M44) Kecskemét és Békéscsaba között, valamint a 45. és 46. sz. főutak rekonstrukciója. halaszthatatlan. Mezőtúr számára ugyanakkor a IV. Helsinki folyosó, a 120-as vasút nyomvonala biztosít kárpát-medencei kapcsolódási lehetőséget. Megállapítható, hogy a Tiszaföldvár környezetében lévő kisfalvak vannak a legnehezebb helyzetben. A térség keleti és nyugati fele között természetes-tradicionális kapcsolatok nincsenek,, a törésvonal a 130-as vasúti fővonal mentén rajzolódik ki. Programozás kérdése, hogy 45. sz. főút rekonstrukciója, vagy a párhuzamos, Szolnok – Hódmezővásárhely vasút fejlesztése kap elsőbbséget. A Tiszazug inkább Kecskemét-Szarvas tengelyre szerveződik és kisebb mértékben Szentes és Csongrád felé vonzódik.

Településhálózati adottságai tekintetében Mezőtúr térségének fejlesztési kihívásai a Nagykunság városaival és Békés megye határos városaival (Szarvas, Gyomaendrőd, Dévaványa) többé-kevésbé azonos súlyúak. Az együttműködés és munkamegosztás új rendszerének kialakítási igénye a T.3. területi célnál leírtakhoz hasonlóan itt is jelentkezik. A Mezőtúri kistérség Szolnokhoz való kapcsolódása szempontjából a 46.sz. főút felújítása jelentős. Ebben a térségben kifelé a Szarvassal való kapcsolat fejlesztése, befelé pedig a központ, Mezőtúr elérhetőségének biztosítása létfontosságú. A Békés megyei városokkal való együttműködés keresését erősíti a megyei összehasonlításban jelentősnek mondható tanyavilág. Az egykori tanyaközpontokat (Kétpó, Mesterszállás, Mezőhék) is érintő tanyaprogramnak itt tehát kiemelt jelentősége van. Mezőtúr közép- és felsőfokú iskolavárosi karakterének megerősítése, és vidékfejlesztési irányú profilírozása már középtávon megvalósítandó.

Az M44 Kecskemét-Tiszazug viszonylatban a dinamikus makroregionális gazdasági fejlődési tengellyel való szorosabb együttműködés lehetőségét biztosítaná a térségnek. Ez nem csupán az ipari mikro- és kisvállalkozások számára jelent bővülési lehetőséget, de a térség igényesebb mezőgazdasági termékeit is könnyebb lesz eljuttatni a jobb fizetőképességű piacok felé. A közlekedési kapcsolatok fejlesztése nélkülözhetetlen, a környező fejlettebb térségek és pólusok irányába építendő munkaerőpiaci és gazdasági kapcsolatok érdekében. E folyamat kibontakoztatásának további eleme a Tiszazugban kialakított szabad vállalkozási zóna. Szarvas jó elérhetősége az intézményi szolgáltatások és foglalkoztatás szempontjából is meghatározó jelentőségű lehet a térség számára. A 44-es főúttól északra fekvő Tiszaföldvár környéki kistelepülések számára a Tisza menti „öko-sztráda" és a leszakadó térségek felzárkóztatását segítő fejlesztések összehangolt megvalósítása nyújt kitörési lehetőséget (lásd T.5. területi és S.3. specifikus célok). Ebben az összefüggésben Tiszaföldvár-Tiszakécske várospár komplex tájgazdálkodási együttműködésének megalapozása fontos lépés, Nagyrév, Tiszainoka, Cibakháza térsége, mint komplex tájgazdálkodás kísérleti mintaterülete (foglalkoztatás-fejlesztés) játszhat meghatározó szerepet.

A Körös szerkezetalakító szerepe jelenleg csekély. Az átkelési pontok, és a hozzájuk vezető útkapcsolatok fejlesztése viszont kiemelt jelentőségű. A térség turizmusának fő pólusa Cserkeszőlő (gyógy- és turizmus) és Mezőtúr, illetve Szarvas (kultúrturizmus). E pólusok mellett a Körös menti szelíd turisztikai kínálat nőheti ki magát a Körös menti összefogás eredményeként. A korábbi egymásra fejlesztő verseny helyett, felépíthető a Dél-alföldi megyék összehangolt, szinergikus turisztikai desztinációja. Az adottságok alapján a Tisza és a Hármas Körös térségében a vízi és a kerékpáros turisztika kiemelkedő bázisa építhető föl. .

PRIORITÁSOK

1. ***Nagytérségi kapcsolatokban rejlő gazdaságfejlesztési potenciál megerősítése*** (*Főbb beavatkozások:* Mezőtúri és Kunszentmártoni ipari parkok telephelyvonzó képességének megerősítése: közös marketing, Kunszentmártoni ipari park autóipari beszállítói arculat erősítése, Mezőtúr: iparvágány építése; Tiszazug és Körös mente nagytérségi integrációja: M44, Mezőtúr-Túrkeve kapcsolata az M4-es gyorsforgalmi úthoz, Tiszaföldvár-Mezőtúr közötti kelet-nyugati út térségi feltáró szerepének erősítése, kapacitásfejlesztése; Mezőtúr-Szarvas közötti Körös-híd, Csongrád-Csépa közötti Tisza-híd megépítése, azokhoz vezető utak felújítása, megerősítése, 146-os vasút korszerűsítése, elérhetőség javítása)

2. ***Körösmente-Tiszazug értékeiben rejlő jövedelemtermelő képesség növelése*** (*Főbb beavatkozások:* Cserkeszőlő község funkcióbővítő-szerkezetalakító, arculaterősítő fejlesztése, Mezőtúr komplex mezővárosi kultúra és gazdaság erősítése, kerékpárút a Tisza bal partján, Tisza és Hármas-Körös turisztikai hasznosítása, közös turisztikai desztináció létrehozása dél-alföldi megyékkel, Tiszazugi zenei fesztivál program-gazdagítása és térségi kiterjesztése, Tiszaföldvári Földrajzi Múzeum térségi tájközponttá fejlesztése és Tiszaföldvár térségi szociális tájgazdálkodási

kísérleti program, gátőrházakhoz kapcsolódó evezős és kerékpáros turisztikai bázisok, tájgazdálkodási mintaterületek, Tiszakürt arborétum, folyóparti fürdőhelyek)

3. ***Mezőtúr Szarvas és Szentes oktatási-szakképzési funkciói és iskolaváros-szerepük összehangolt fejlesztése*** (*Főbb beavatkozások:* városok felső és középfokú oktatási-szakképzési kínálatának összehangolása, korszerűsítése, Mezőtúr: kulturális-sport-szabadidős kínálatok, kollégiumok szolgáltatási színvonalának fejlesztése, vonzó iskolaváros karakterek erősítése, elérhetőségük javítása, eszközváltó csomópontok funkcióbővítő-arculaterősítő fejlesztése, közös programok, rendezvények, nyári gyakorlatok)

4. ***Mezőtúr térszervező szerepének komplex megerősítése*** (*Főbb beavatkozások:* három megyére kiterjedő szilikátipari összefogás felépítése, Mezőtúr mezőgazdasági piacközpont és szervező szerepének erősítése, vidékfejlesztési közép- és felsőfokú oktatási bázis, tudásközpont létrehozása)

5. ***Kunszentmárton, Tiszaföldvár és Mezőtúr funkcionális térségek összehangolt település-üzemeltetés és tájgondnoksági szervezetének felépítése*** (*Főbb beavatkozások:* foglalkoztatási és szolgáltatási központok, tájrendezés- és fenntartás, településrendezés, területgazdálkodás, IKT vezérelt térségüzemeltetési, nyilvántartási rendszerek kialakítása, működési költségmegtakarító beruházások, energetikai felújítások, települési közterületek, egykori tanyaközpont falvakra is kiterjedő tanyafejlesztési programok, épített örökség „jókarban tartása", hasznosítása)

KAPCSOLÓDÓ TERÜLETI CÉLOK

- T^1 Szolnok nagyváros-térség pozíciójának megerősítése a Bécs-Budapest-Belgrád fejlődési tengely és a Tisza-völgy térrendszereiben
- T^3 Városhálózati szerepek és a város-vidék kapcsolat megújítása a Tiszántúli mezővárosi térségben
- T^5 Tisza menti „ökosztráda" alrendszereinek kiépítése

KAPCSOLÓDÓ SPECIFIKUS CÉLOK

- S^1 A lakosság képzettségi szintjének és egészségi állapotának javítása
- S^2 Az agrárvertikum versenyképességének, tájfenntartó- és foglalkoztatási potenciáljának növelése
- S^3 Leszakadó társadalmi csoportok életminőségének és esélyegyenlőségének javítása
- S^4 A társadalom és a gazdaság megújulását, a táj konszolidációját hátráltató infrastrukturális hiányosságok felszámolása

TERÜLETI CÉL

T5

Tisza menti „ökosztráda” alrendszereinek kiépítése

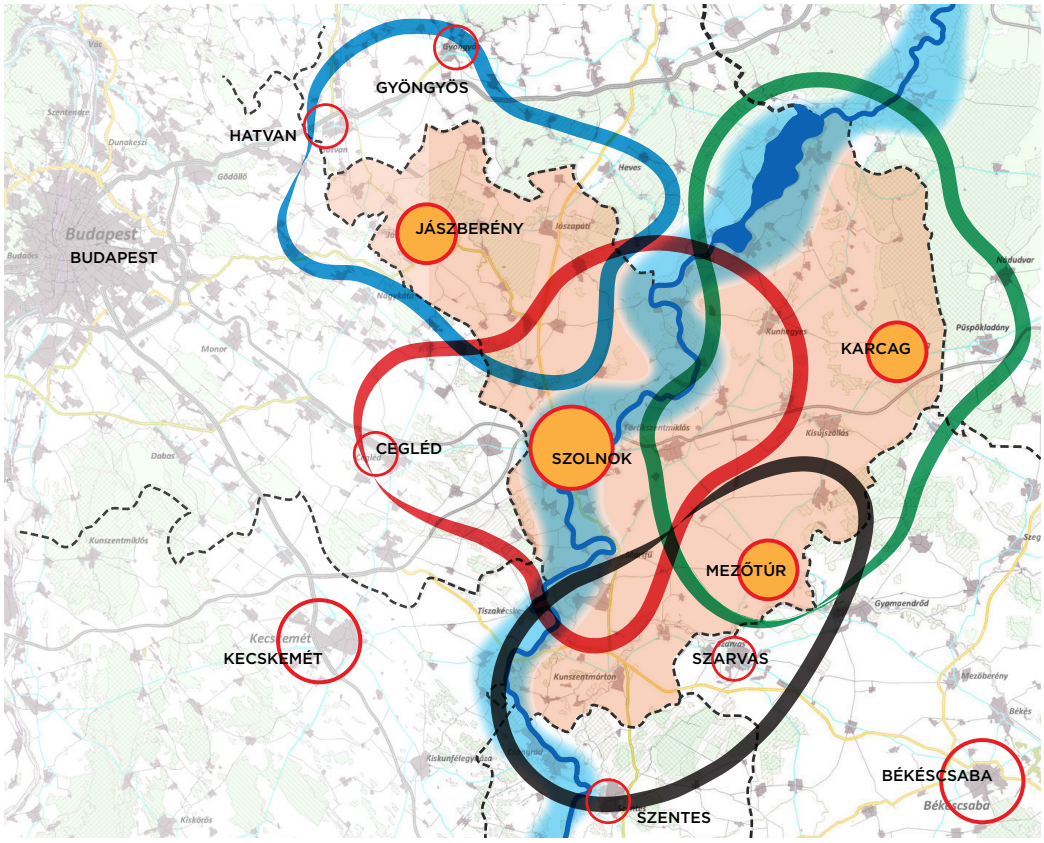

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE EGYÜTT KEZELENDŐ FEJLESZTÉSI TÉRSÉGEI

- TISZAMENTI “ÖKOSZTRÁDA”
- JÁSZSÁG
- SZOLNOK-TÖRÖKSZENTMIKLÓS-MARTFŰ NAGYVÁROS-TÉRSÉG
- TISZÁNTÚLI MEZŐVÁROSOK: NAGYKUNSÁG - TISZA-TÓ
- MEZŐTÚR TÉRSÉGE - TISZAZUG

RÖVID LEÍRÁS

A Tisza mente az ország egyik társadalmi, gazdasági, környezeti válságok halmozódásával sújtott térsége, általános periféria helyzetét csak a két nagyváros, Szeged és Szolnok kiterjedt nagyvárosi vonzáskörzete töri meg. Az elmúlt évek vízügyi és egyéb ágazati beruházásaira, az árvízi védekezésekre, a belvízmentesítésekre sok százmilliárd forint fordítódott úgy, hogy eközben a térségben élők társadalmi, gazdasági helyzete nem javult. Tiszabő több éve az ország legszegényebb települése, de sok más megyei településnek sem sokkal jobb a helyzete.

A Tisza menti megyék alkotta Tisza Vízgyűjtő Programrégió Önkormányzati Társulás 2009-2010 folyamán kidolgoztatott egy koncepciót (készítette: Város-Teampannon Kft). A koncepció nagymértékben épített a térségben már meglévő kezdeményezésekre és kutatásokra és az Európai Víz Keretirányelven alapuló Tisza Részvízgyűjtő-gazdálkodási Tervre (különös tekintettel a Tisza Részvízgyűjtő Vízgyűjtő Gazdálkodási Terv (VGT) hidromorfológiai viszonyokkal kapcsolatos megállapításaira és a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztésével kapcsolatos irányelveire). Egy innovatív szemléletű integrált program kidolgozására tett javaslatot, mely a szerkezetalakítási, földhasználati, vízügyi, társadalmi és az ökológiai kihívásokat összehangoltan tudja kezelni. A koncepció az integrált vízgazdálkodáson alapuló komplex tájgazdálkodás

helyi kísérleteit és a térségenként eltérő-változó város-vidék viszonyrendszert egy átfogó természeti-infrastrukturális-gazdasági-társadalmi rendszerbe ágyazza. Figyelembe veszi ugyanakkor a kétszáz éve zajló tájalakító vízügyi beruházások következtében kialakult mai térszerkezeti adottságokat. Fő elemei:

- Az „ökosztráda", amely a folyómedret, a hullámteret, a védműveket és a mentett oldali ún. újholocén medret (meanderövet) foglalja magában, mely a mentett oldali komplex „ártéri" tájgazdálkodási kezdeményezések elsődleges célterülete, természetes víztározási lehetőségek és az érzékeny természeti területek mozaikos zónája, mint ilyen térszerkezeti és sajátos gazdálkodási egység, amelyben az adottság-gazdálkodás újraépíthető.
- A városhálózat, mely biztosítja a Tisza-térség Kárpát-medencei városhálózati beágyazódását, koncentrált piacokat, térszervező és egyúttal urbánus szolgáltatásokat (alföldi nagyvárosi agglomerációk), valamint magában foglalja azokat a Tisza menti kisváros-párokat, melyek hídfő-pozíciójukat és az összefogás erejét kihasználva a helyi fejlesztések motorjaivá válhatnak. A településhálózat kiemelt szerepű alrendszerét képezik továbbá a városokhoz szervesen kapcsolódó Tisza menti kistelepülések, amelyek kölcsönös egymásra utaltságban állnak. Ezért a sokrétű térségfejlesztési szinergiák és az egymást kölcsönös kiszolgálására épülő összefonódások kialakításának záloga a Tisza menti falvak eltartó képességének a táji adottságokból építkező helyi gazdaságfejlesztésen keresztül való fejlesztése is.

A koncepció ilyen módon a klasszikus vidékfejlesztési és a területfejlesztési eszközöket kombináltan, szinergiában használhatja. A stratégiai cél az egész magyarországi Tisza-szakaszra kidolgozott, a 7 éves cikluson messze túlnyúló hatályú koncepció megvalósításának kibontakoztatása, melyet a szomszédos Csongrád megye területfejlesztési koncepciójának célrendszere is jelentős súllyal támogat.

A Tisza menti fejlesztésekben kiemelt szerepet kap a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás hazai megújításának előmozdítása, amiben a Közép-Tisza-vidék, Szolnok „Tisza fővárosa" ambíciójára is építve, úttörő lehet. Az új utak keresésében az élet- és vagyonvédelmet központba helyező vízügyi gondolkodás és a komplex társadalmi-ökológiai rendszerszemléletre épülő különböző léptékű tájgazdálkodási innovációk fokozatos közeledése egymáshoz valódi áttöréshez vezethet a Tisza-térségben. Ehhez azonban elengedhetetlen, hogy a kisléptékű innovatív kísérleteket a megye és a vízügy is megfelelő mértékben támogassa. A nagyléptékű beruházások során a korábban megvalósult beruházások utólagos (post-ante) társadalmi-gazdasági-környezeti értékelésére és tervezett projektekhez készülő SKV-k (stratégiai környezeti vizsgálat) döntéstámogató szerepének erősítésére, továbbá a részvételi tervezés szerepének látványos bővítésére építve fokozatos elmozdulás történik az integrált, adaptív vízgazdálkodási rendszerek irányába.

Bár a Tisza-tó térsége az „ökosztráda" koncepció szerves része, mindazonáltal a térségi hagyományok és tervezéstechnikai megfontolások alapján a vonatkozó prioritásokat a T3. területi cél leírása tartalmazza.

PRIORITÁSOK

1. ***Tisza menti integrált, adaptív térségi vízgazdálkodás megalapozása az EU vonatkozó irányelveinek megfelelően, összehangolt árvízvédelmi és tájgazdálkodási szervezeti háttér kialakítása*** (*Főbb beavatkozások:* árapasztó tározók és Szolnok-Csongrád közötti nagymeder fejlesztése VGT kapcsolódó célkitűzéseinek és elveinek egyidejű érvényesítésével, Tisza menti tájgazdálkodási klaszter létrehozása a Szövetség az Élő Tiszáért Egyesület tevékenységének kibővítésével, Tisza Részvízgyűjtő Gazdálkodási Tanács tevékenységi körének kibővítése, Tisza-völgyi Műhely reaktiválása)

2. ***Holtágak integrált tájgazdálkodási és turisztikai programba illesztett összehangolt rehabilitációja*** (*Főbb beavatkozások:* vízgazdálkodási-ökológiai-rekreációs célú integrált holtág-megújítás, vízutánpótlás, holtágak tájgazdálkodási célú hasznosítási feltételeinek megteremtése, vizsgálva egyes holtágak összekapcsolásának lehetőségét, holt-ág rezervátum)

3. ***Integrált vízgazdálkodásra épülő teljes halgazdálkodási vertikum felépítése*** (*Főbb beavatkozások:* az S.2. agrárvertikumra vonatkozó specifikus céllal összehangolt komplex agrár-élelmiszeripari program megvalósítása, melyből ez a prioritás elsősorban a komplex tájgazdálkodásba is illeszkedő, turisztikai desztinációkhoz is kapcsolódó programelemeket támogatja)

4. ***Tájgazdálkodási mintaprojektek, a táji diverzitást és a turisztikai vonzerőt növelő fejlesztések megvalósítása a Tisza mentén*** (*Főbb beavatkozások:* Nagykörű, Tiszabő-Tiszaroff térség, Tiszaföldvári térség, Körös mente-Tiszazug tájgazdálkodási mintaprojektek; erdősítés, tájfásítás, mozaikosabb tájkép kialakítása az S.4. specifikus célhoz is kapcsolódva, EUROVELO, vízi és kerékpáros túra bázisok gátőr házakkal kombinált hálózatának integrált fejlesztése)

5. ***Szociális fókuszú integrált tájgazdálkodás ösztönzése a Tisza menti kistelepülésekben*** (*Főbb beavatkozások:* munkaintenzív, jelentős foglalkoztatási képességű gazdálkodási formák kialakítása, vízgazdálkodáshoz kapcsolódó élelmiszer- és nyersanyagtermelés, extenzív gyümölcstermesztés, ártéri gazdálkodás, legeltető állattartás, erdőgazdálkodás, megújuló energiaforrás-termelés, az önfenntartás irányába mutató ellátórendszerek kiépítése)

KAPCSOLÓDÓ TERÜLETI CÉLOK

- **T¹** Szolnok nagyváros-térség pozíciójának megerősítése a Bécs-Budapest-Belgrád fejlődési tengely és a Tisza-völgy térrendszereiben
- **T²** Az ipari agglomeráció városiasságának erősítése és a gazdaság diverzifikációja a Jászságban
- **T³** Városhálózati szerepek és a város-vidék kapcsolat megújítása a Tiszántúli mezővárosi térségben
- **T⁴** Tiszazug és Körös mente pozíciójának és önfenntartó képességének javítása

KAPCSOLÓDÓ SPECIFIKUS CÉLOK

- **S¹** A lakosság képzettségi szintjének és egészségi állapotának javítása
- **S²** Az agrárvertikum versenyképességének, tájfenntartó- és foglalkoztatási potenciáljának növelése
- **S³** Leszakadó társadalmi csoportok életminőségének és esélyegyenlőségének javítása
- **S⁴** A társadalom és a gazdaság megújulását, a táj konszolidációját hátráltató infrastrukturális hiányosságok felszámolása

SPECIFIKUS CÉL

A lakosság képzettségi szintjének és egészségi állapotának javítása

RÖVID LEÍRÁS

A munkaerőpiacon jelentkező álláskeresők nagy száma (a területi munkaerő kereslet-kínálat eltolódása mellett) részben annak is a következménye, hogy az állást keresők szakképzettsége nem találkozik a felkínált állások képzettség igényével. Az iskolarendszerű szakképzés nem elég nyitott, nem váltott elég gyorsan és ez a képzésben a kereslet-kínálat egyensúlyának a megbillenéséhez vezetett. A megye jelentős elektronikai, gépipari és egyéb termelő vállalatai részéről megnőtt a gyakorlatban is konvertálható szaktudással rendelkező közép- és felsőfokú szaktudással rendelkező fiatalok iránti igény (lásd még T.1. és T.2. területi cél)

Lényeges kibontakozási irány a megújult vízgazdálkodás, a különféle komplexebb tudást igénylő tájgazdálkodási rendszerek, a környezettudatos gazdálkodás munkaerő kereslete, kialakítandók az ezeket szolgáló integrált szemléletű képzések. A megye településein élő és felnövekvő generációk helyben tartásának kiemelten fontos záloga a munkaerőpiacon jól eladható képzettség megszerzésének lehetősége. Ennek érdekében kiemelkedően fontos megyei szintű támogatása és összehangolása a képzésben mutatkozó hiányosságok és anomáliák felszámolásának mind az ipar, mind a mezőgazdaság igényeinek megfelelően. (lásd még T.1., T.3. és T.4. területi célok).

Szakterülettől függetlenül kiemelt feladat a lakosság felzárkóztatásának támogatása az információs társadalom elvárásaihoz, ami a munkaerő-piaci esélyeket még az egyébként képzetlenek esetében is nagymértékben javítja. A közvélekedéssel ellentétben, ebben nemcsak a számítógépes alapismeretek meghatározóak, hanem az idegennyelvi kompetencia fejlesztése is.

A magyar – és így a megyei – lakosság egészségi állapota nemzetközi összehasonlításban rendkívül kedvezőtlen, és jelentős mértékben elmarad attól, amit a társadalmi-gazdasági fejlettségi szint lehetővé tenne. A problémát súlyosbítják az egészségi állapot társadalmi/területi egyenlőtlenségei. Ha a jelenlegi népegészségügyi helyzet nem javul, az egyre fokozódó terhet jelent mind egyéni, mind társadalmi szinten, rontva a gazdaság nemzetközi versenyképességét, a fenntartható fejlődés esélyét. A megye lakosságának születéskor várható élettartama, az uniós átlagtól jelentősen elmaradó országos szintnél is alacsonyabb. Egyéni és nemzetgazdasági érdek, és ennek megfelelően fontos cél a nem egészségesen leélt életévek számának csökkentése egészségtudatos életmódra neveléssel és az egészségügyi ellátás színvonalának és elérhetőségének javításával, a prevenció hangsúlyos fejlesztésével.

PRIORITÁSOK

1. ***Gazdasági struktúrájához, stratégiai ágazataihoz igazodó felső- és középfokú műszaki képzés bővítése a megyében, a szomszédos megyék képzőintézményeivel összehangoltan*** (*Főbb beavatkozások:* felsőfokú- és középfokú oktatás-képzés minőségi és tartalmi korszerűsítése elektrotechnika- és infokommunikáció, agrár- és élelmiszeripar, gép- és járműipar, zöldipar és megújuló energiaipar, integrált víz- és tájgazdálkodás, idegenforgalom-vendéglátás, és logisztika szakterületek középpontba helyezésével; célirányos középszintű műszaki szakoktatás megerősítése,a oktatás feltételeinek javítása, képzések vonzerejének növelése, a képzőhelyek kapcsolatának erősítése a gazdálkodó szervezetekkel, szakmai gyakorlatok és végzett fiatalok gyakorlatszerzése)

2. ***Felnőttképzés, az egész életen át tartó tanulásban résztvevők számának növelése, a hozzáférés tartalmi és területi bővítése*** (*Főbb beavatkozások:* munkaerő saját képzettségi szintjének megfelelő munkaerő-piaci pozíciójának javítása tudásbővítéssel, korszerűsítéssel, készségfejlesztéssel; hálózattársadalomba való bekapcsolódás érdekében számítógép felhasználói készségek és idegen nyelvi kompetenciák fejlesztése)

3. ***Oktatási központ szerepű városok fiatalok számára vonzó szolgáltatásainak bővítése*** (*Főbb beavatkozások:* Ösztöndíj- és letelepedési programok, városrehabilitáció és iskolavárosi vonzerő-fejlesztés összehangolása, tanulást, önképzést és a szabadidő eltöltését értelmesen, vonzó formában biztosító szolgáltatások bővítése, kollégiumi férőhelyek bővítése, minőségi fejlesztése, felszereltség korszerűsítése, igényes kollégiumi férőhelyek számának emelése, megnyitása a lakosság és a bejáró diákok számára, kollégiumi szolgáltatások többcélú hasznosítása)

4. ***Egészségben eltöltött életévek számának növelése*** (*Főbb beavatkozások:* egészségtudatos életmódra nevelés az oktatási rendszer minden szintjén; szűrés-megelőzés, betegellátás és a rehabilitáció feltételeinek javítása, hatékonyságának növelése, szociális üdültetési 'barterek' kialakítása a szomszédos megyékkel, meglévő gyógyfürdő-kapacitások térségi egészségfejlesztő-megőrző funkciójának erősítése, társadalmi csoport- és élethelyzet-specifikus egészségfejlesztés, rehabilitáció- és egészségturizmus fejlesztése, korszerű menzarendszer bevezetése, szabadidős és sporttevékenységek fejlesztése az egészséges életvitel széleskörű elterjesztése érdekében)

KAPCSOLÓDÓ SPECIFIKUS CÉLOK

S² Az agrárvertikum versenyképességének, tájfenntartó- és foglalkoztatási potenciáljának növelése

S³ Leszakadó társadalmi csoportok életminőségének és esélyegyenlőségének javítása

S⁴ A társadalom és a gazdaság megújulását, a táj konszolidációját hátráltató infrastrukturális hiányosságok felszámolása

SPECIFIKUS CÉL S²

Az agrárvertikum versenyképességének, tájfenntartó- és foglalkoztatási potenciáljának növelése

RÖVID LEÍRÁS

A megye adottságai az agrárium és a kapcsolódó feldolgozóipari tevékenységek számára kiemelkedően kedvezőek. A megye egésze az agrárágazathoz hagyományai okán is fokozottan kötődik, ennek ellenére részesedése az ország mezőgazdaságban megtermelt GDP-jéből alacsony arányú, népességeltartó és jövedelemtermelő képessége – a nagyobbrészt homogén szántóföldi művelésből következően is – rendkívül gyenge. A mezőgazdaságból hiányzik a befektetői tőke, csekély a hozzáadott érték, kevés a versenyképes termék. A jelentős, és a klímaváltozással összefüggően tovább fokozódó kockázati kitettség (árvíz, belvíz, aszály) a mezőgazdaság amúgy is alacsony termelékenységét egyre inkább veszélyezteti. A rendszerváltás különösen az állattenyésztést vetette vissza drámai mértékben, noha az ágazat, beleértve a halgazdálkodást is (különösen a Tisza szabályozása előtt), a térség nagy részének elsődleges jövedelemforrása volt. Az ágazat talpra állását az együttműködés hiánya nagymértékben késlelteti. Az összességében kedvezőtlen mutatók ellenére és a térségben lévő jelentős agrár- és feldolgozóipari kapacitás mellett is kiemelkedő vállalkozási hajlandóság figyelhető meg. Unikális ágazata a megyének a rizstermelés és a növekvő volumenű juhtenyésztés, amely ma jórészt élőállatként hagyja el az országot. Komoly fejlesztési lehetőségek vannak a halgazdaságban is. Az élelmiszeripar és a vetőmagtermelés relatíve kedvezőbb helyzete a multinacionális tőke jelenlétének is köszönhető.

Építve a megye adottságaira és azokra a globális várakozásokra, miszerint az élelmiszer világpiaci ára belátható időn belül jelentősen növekedni fog, valamint az Európai Unió eltökéltségére, a klímaváltozásra való felkészülés vonatkozásában, továbbá a kormányzati elhatározásokra, melyek a mezőgazdaságot és az élelmiszeripart stratégiai ágazatként kezelik, kedvezőek a feltételek arra, hogy a megye mezőgazdaságában trendforduló következzen be a ciklus végére. A mezőgazdaságnak és az élelmiszeriparnak a jövőben sokkal jelentősebb szerepe lesz a megyében élők jövedelemtermelésében, foglalkoztatásában. A térség agrárgazdálkodási hagyományai, felhalmozott tudásanyaga – például a legeltető állattartással összefüggésben – kiváló kiindulási pontot jelent az európai szinten is versenyképes termelőágazat felé való továbblépésben. A korszerű, fenntartható és az élelmiszerbiztonság szempontjainak messzemenőkig megfelelni képes termékeket előállító térségi agrárgazdálkodás szakmai ismeretanyagának folyamatos kiegészítése, fejlesztése nemzeti-, valamint Uniós és hazai társfinanszírozású programok kidolgozásával és indításával a Darányi Ignác tervben megfogalmazottakkal összhangban biztosítható.

Az energiaárak növekedése és a fenntarthatóság követelménye ugyanakkor az ágazatot is érinti, így a megyében rendelkezésre álló megújuló erőforrások hasznosítása jövedelemtermelés és költségmegtakarítás szempontjából is kiemelkedő jelentőségű.

PRIORITÁSOK

1. ***A megyei agrárvertikum versenyképességének és a megye gazdaságában betöltött szerepének növelése*** (*Főbb beavatkozások:* meglévő agrár- és élelmiszeripari vállalkozások versenypozíciójának javítása, teljes termékláncok kialakítása, több lábon álló agrárgazdaságok, hozzáadott érték növelése: minőség, feldolgozottság, termésbiztonság, térségi márkák,ökológiai gazdálkodás során előállított termékek részarányának növelése)

2. ***Élőmunka igényes, tájspecifikus agrárágazatok fejlesztése*** (*Főbb beavatkozások:* állattenyésztés komplex megújítása, meglévő állattenyésztő telepek versenyképességének növelése, ökológiai állattartás, integrált vízgazdálkodásra épülő haltenyésztés és teljes halgazdálkodási vertikum kialakítása, juhtenyésztés terméklánc fejlesztése, regionális beszállítói láncok kialakítása-erősítése; kertgazdálkodási vertikum komplex fejlesztése, geotermikus energián alapuló kertészeti formák támogatása, a megye határán átnyúló termelői érdekcsoportok és kertészeti kutatási-fejlesztési együttműködések kialakítása, agráriumhoz kapcsolódó feldolgozó tevékenységek, piacbővítő tevékenységek támogatása)

3. ***Integrált vízgazdálkodás a klímaváltozásra való felkészülés és a természeti erőforrások megújuló hasznosítására épülő jövőgazdaság jegyében*** (*Főbb beavatkozások:* öntözött területek részarányának növelése; a meglévő öntözőkapacitások rekonstrukciója és fokozottabb hasznosítása, Jászsági-főcsatorna integrált megvalósítása a Tisza Részvízgyűjtő Vízgyűjtő Gazdálkodási Terve „talajvízmegcsapolás-csökkentő" célkitűzésével összhangban, halgazdálkodással való összekapcsolódás, rizstermesztés, akvapónia)

4. ***K+F + innováció, közép- és felsőfokú képzés*** (*Főbb beavatkozások:* az agrárium teljes vertikumában és a kapcsolódó feldolgozóipari ágazatokban, klímaváltozáshoz való alkalmazkodás, tájspecifikus termékek, fajok, biotermelés, együttműködési lehetőségek, üzleti menedzsment és marketing háttér biztosítása, a fenntartható agrárgazdálkodáshoz szükséges ismeretanyag átadásáért is felelős tájközpontok, képzőhelyek hálózatának kialakítása)

5. ***Agrár-környezetvédelmi tevékenységek és a társadalmi fenntarthatóság ösztönzése*** (*Főbb beavatkozások:* Magas Természeti Értékű Területek és Natura 2000 területek kezelésével kapcsolatos ismeretek átadása, jelentős élőmunka-igényű növénytermesztési tevékenység, extenzív tájhasználati formák, tájfásítás, erdősítés, integrált tájgazdálkodás, általános iskolai tudatformálás, helyi gazdaság-helyi termékek-helyi piacok: az agrárium és a kapcsolódó vertikum helyi foglalkoztatási és jövedelemtermelő képességének maximalizálása)

KAPCSOLÓDÓ SPECIFIKUS CÉLOK

S¹ A lakosság képzettségi szintjének és egészségi állapotának javítása

S³ Leszakadó társadalmi csoportok életminőségének és esélyegyenlőségének javítása

S⁴ A társadalom és a gazdaság megújulását, a táj konszolidációját hátráltató infrastrukturális hiányosságok felszámolása

SPECIFIKUS CÉL

Leszakadó társadalmi csoportok életminőségének és esélyegyenlőségének javítása

RÖVID LEÍRÁS

Európai szinten egyik legfontosabb cél a társadalmi kohézió erősítése: a sérülékeny társadalmi csoportok (gyerekek, idősek, munkanélküliek, szegények, romák) munkaerőpiachoz, szociális biztonsági ellátásokhoz, alapvető szolgáltatásokhoz (egészségügy, lakhatás) és az oktatáshoz való hozzáférésének javítása. Fontos cél a munkamegosztásból kiszorult, tartós munkanélküliséggel sújtott népesség munkaerő-piaci és átfogó társadalmi integrációjának elősegítése. Magyarországon a megélhetésükben tartósan veszélyeztetett társadalmi csoportok (munkanélküliek és/vagy alacsony jövedelműek és/vagy romák) esetében a rendszerváltozás óta kialakult területi különbségek konzerválódtak, az utóbbi években tovább mélyültek. A halmozottan hátrányos helyzetű, megélhetésében tartósan veszélyeztetett népesség száma nőtt, a területi szegregáció fokozódott. A társadalmi munkamegosztásból kirekesztett népesség növekedése tovább terheli a szociális és egészségügyi ellátó rendszert, rontja az érintett térség versenyképességét, növeli a társadalmi feszültségeket. A társadalmi esélyegyenlőség javítását támogató aktív eszközökkel csökkenthető a gazdaságból való kiszorulás mértéke, a gyermekszegénység, és a diszkrimináció. A társadalmi munkamegosztásból való tartós kirekesztődést, illetve a szociális ellátó rendszerekre való tömeges ráutaltság újratermelődését fel kell számolni. Ennek érdekében szükséges a végrehajtásban érintett foglalkozási csoportok (hivatali ügyintézők, rendőrök, pedagógusok) társadalmi érzékenységét fejlesztő programok megvalósítása, a végrehajtást támogató intézményi feltétele megteremtése, a stabil finanszírozási feltételek biztosítása. A kialakult szociális válsághelyzet kezelése nem alapozható pusztán a civil szervezetek aktivitására, illetve az általuk megszerezhető bizonytalan pályázati forrásokra. A cél elérését szolgáló konkrét projektek a leszakadó térségek integrált területfejlesztési programjainak keretében jöhetnek létre. Ezek a programok csak sok éves (évtizedes) folyamatos támogatással, megfelelő anyagi biztonság mellett érhetnek el eredményt.

A roma népesség fizikai elkülönülése egyes térségekben, településeken és települési szegregátumokban társadalmi elzártságot is jelent. A területi és társadalmi folyamatok eredményeként kialakult fizikai elkülönülés egyre visszafordíthatatlanabbul zárja el az itt élőket a társadalmi felzárkózás lehetőségétől, illetve a társadalom egyre kevésbé tudja a társadalmi munkamegosztás részesévé tenni a „leszakadt” térségekben élő tagjait. Ugyanakkor a demográfiai folyamatok (csökkenő születésszám, elöregedés) gazdasági és szociális következményei (munkaképes korú népesség arányának csökkenése, időskori ellátások növekvő súlya) megkövetelik, hogy a munkaerőpiacról (és ezen keresztül mindenfajta társadalmi együttműködésből) kiszorult társadalmi csoportok számára megnyissuk a visszatérés, az integrálódás lehetőségét. Az etnikailag még nem szegregált, de elöregedéssel és elszegényedéssel fokozottan érintett falvakra olyan programot kell kidolgozni, mely meggátolja a magára maradó idős, nyugdíjas népesség lassú kihalásával bekövetkező elnéptelenedést, illetve az újabb etnikai szegregátumok kialakulását.

Az érintett önkormányzatok anyagi és emberi erőforrásai nem elegendőek az egyre szélesedő probléma és konfliktushalmaz kezelésére. Központi források megszerzésével és az érintettek széleskörű bevonásával, térségi szinten indokolt a kialakult helyzet kezelésének koordinálása. A kialakult szociális válsághelyzet megfelelő intézményrendszer hiányában

bőséges források esetén sem lenne kezelhető, éppen ezért összetett, és a különféle hátrányok tekintetében differenciált kezelést biztosító, hosszú távú integrált programok megvalósítására van szükség.

PRIORITÁSOK

1. ***Az esélyegyenlőség személyi és intézményi feltételeinek javítása/megteremtése, a fenntartható szervezeti-finanszírozási rendszer kialakítása*** (*Főbb beavatkozások:* megyei szociális rehabilitációs hálózat felépítése, a pusztán fizikai beavatkozásokon túlmutató-, egyénekre, családokra lebontott komplex támogató-felzárkóztató - több éves - programok támogatása és koordinálása az egyes településeken belüli szegregátumok visszaszorítása érdekében, falugondnok hálózat felállítása, -fejlesztése, a szociális munkás képzés erősítése)

2. ***Érték- és mintaadó környezeti kultúra terjesztése, az egészséges, magas színvonalú lakókörnyezet kialakítása a leszakadó térségekben*** (*Főbb beavatkozások:* korszerűen felszerelt és berendezett közösségi és oktatási – nevelési intézmények; járdák, utak építése, karbantartása; egészséges ivóvíz biztosítása, csatornázás, szigetelt, egészséges lakások, a területi szegregátumok kiterjedésének fékezése, megállítása)

3. ***A kölcsönös biztonság, bizalom megteremtése és fokozása*** (*Főbb beavatkozások:* a biztonságos és nyugalmas lakhatás biztosítása, mediációs programok az együttélés feszültségeinek feloldása érdekében, a végrehajtásban résztvevő foglalkozási csoportok /hivatali ügyintézők, rendőrök, pedagógusok/ társadalmi érzékenységét fejlesztő programok megvalósítása, stabil finanszírozási feltételek biztosítása)

4. ***Közösségfejlesztő, képzési és mikro-vállalkozási programok a többségében romák lakta térségek helyi gazdaságfejlesztésében és a társadalmi felzárkóztatásában*** (*Főbb beavatkozások:* helyi, „testre szabott" programok és „kezelési tervek" kidolgozásának előkészítése és támogatása, vállalkozói kultúra, kreativitás, közösségi kohézió összehangolt fejlesztése, a nők szerepének felismerése és támogatása a közösségeken alapuló társadalmi integráció folyamatában; készségfejlesztés a közösséget érintő döntés-előkészítő folyamatokban és a döntéshozásban való hatékony érdekérvényesítés céljából:"kapacitásépítés")

5. ***Felzárkóztató oktatás, képzés, kapacitásépítés, helyi kezdeményezések, társadalmi szervezetek kezdeményezéseinek és a tehetséggondozás támogatása*** (*Főbb beavatkozások:* a helyi gazdaságfejlesztés és képzés összehangolásával strukturált munkaerő kínálat kialakítása, az óvodai és iskolai nevelés terén a sajátos igényeknek megfelelő pedagógiai programok támogatása; az információs társadalomba való bekapcsolódás fejlesztése: szélessávú hozzáférés, készségek, e-szolgáltatások, társadalmi önszerveződés, esélyegyenlőség; az élet bármely területén kimagasló tehetségű fiatalok helyzetbehozása, a tájgondnokságok foglalkoztatási- és a munkakultúra javításában betöltött szerepének kialakítása)

KAPCSOLÓDÓ SPECIFIKUS CÉLOK

S¹ A lakosság képzettségi szintjének és egészségi állapotának javítása

S² Az agrárvertikum versenyképességének, tájfenntartó- és foglalkoztatási potenciáljának növelése

S⁴ A társadalom és a gazdaság megújulását, a táj konszolidációját hátráltató infrastrukturális hiányosságok felszámolása

SPECIFIKUS CÉL S4

A társadalom és a gazdaság megújulását, a táj konszolidációját hátráltató infrastrukturális hiányosságok felszámolása

RÖVID LEÍRÁS

A megye XXI. század első évtizedeiben a gazdaság megújulását, a táj teljesítőképességét és a térségi életminőséget negatívan befolyásoló több infrastrukturális ágazat hiányosságaival kénytelen szembenézni. Ezek egyike a hosszútávú fenntarthatósággal összefüggésben jelentkező kihívás, a külső forrásból származó energiahordozókkal kapcsolatban kialakult kiszolgáltatott viszony mérséklése az energiaigények általános csökkentésével és a helyi biomassza „tartamos" hasznosításával történő elmozdulás az energetikai szempontból önfenntartó közösségek, települések, térségek felé.

A társadalom és a gazdaság tényleges megújulásának lényeges eleme a XXI. századi globális versenyképességhez nélkülözhetetlen tudásalapú társadalom infrastrukturális feltételeinek megteremtése. E folyamat részeként a megyében élők számára biztosítani kell a modern infokommunikációs rendszerekbe való bekapcsolódás hálózati- és eszközfeltételeinek teljesülését.

A jövőágazatok infrastrukturális alapjainak megteremtése mellett a megyének jelentős hiányosságokat is rendeznie szükséges. E hiányok között szerepel a felszíni és felszín alatti víztestek jó állapotba hozása 2015-ig az EU Víz Keretirányelv rendelkezéseinek értelmében. Ezzel összefügg a víziközmű (víz- és szennyvíz-) hálózatok az európai normáknak megfelelő korszerűsítése és kialakítása, amit az átmeneti mentességet biztosító határidők lejártát követően csak hazai forrásból és integrált területi programokba foglaltan lehet megvalósítani.

Az erdőterületek részaránya a megyében rendkívül alacsony, az ilyen típusú területhasználat növelése ugyanakkor számos formában segítheti a táj teljesítőképességének magasabb szintű hasznosítását. Az erdőtelepítés és erdőgazdálkodás kedvezően diverzifikálja a primer szektor szerkezetét, szociális programok fontos tevékenységévé válhat, továbbá az energetikai önellátás egyik kulcseleme is lehet, a következő programozási időszak során. Az erdőterületek kiterjedése a mezővédő erdősávok telepítése és a biológiai aktivitásérték általános növelése mellett, kedvezően befolyásolja a táji mozaikosságot, fokozza a tájrendezési szempontból kedvező szegélyhatást, előnyös hatásukkal mérsékelhetőek a klímaváltozás negatív következményei.

A tájhasznosítás magasabb színvonalra emelése mellett a tájhasználati konfliktusok felszámolása, a tájrendezés és a tájrehabilitáció elmaradásainak pótlása is e célkitűzés részét képezik. Ennek megfelelően az ökológiai folyosók több szintű hálózatban történő összekapcsolása, a tájsebek gyógyítása, valamint az egyedi tájértékek védelme kiemelt jelentőségű feladat a megye területének egészén. A következő ciklus integrált beruházásainak keretén belül biztosítani kell az új létesítmények, infrastruktúra hálózatok tájba illesztését is.

A társadalom és a gazdaság megújulásának lényeges feltétele a közút- és vasúthálózati elérhetőség javítása. Ugyanakkor a 2007-2013-as időszak tapasztalatait is figyelembe véve a közútfejlesztési és helyreállítási tevékenységeket a jövőben integrált térségfejlesztési programok-projektek keretein belül szükséges tervezni.

PRIORITÁSOK

1. ***Az alsóbbrendű úthálózat minőségi fejlesztése, a térségi közúthálózat összeköttetéseinek bővítése, kerékpárutak építése*** (*Főbb beavatkozások:* a megye területi céljaihoz (T.1., T.2., T.3., T.4., T.5.) illeszkedően meghatározott, az életminőség- és elérhetőség javítását célzó komplex programok szerves, integrált részeként)

2. ***Vízi közmű hiányosságok felszámolása és a klímaváltozáshoz alkalmazkodó új műszaki és szervezeti rendszerek kiépülése*** (*Főbb beavatkozások:* az ivóvíz-minőség javítása és az elavult infrastruktúra felújítása, hagyományos és szürkevíz-hasznosításra, vízvisszatartásra épülő szennyvízkezelés rendszerek kiépítése; a belterületi vízrendezés csapadékvíz-visszatartás ösztönzése az alulhasznosított mély fekvésű települési területek hasznosításával, külterületi vízi infrastruktúra és működési rendszerének megújítása a klímaváltozáshoz való alkalmazkodó képesség növelése érdekében, szakirányú vállalkozások és foglalkoztatás, a kapcsolódó innovációk támogatása)

3. ***Az információs társadalomba való sokrétű bekapcsolódás fejlesztése*** (*Főbb beavatkozások:* szélessávú hozzáférés, készségek fejlesztése, e-szolgáltatások, esélyegyenlőség, szakirányú vállalkozások és innováció támogatása)

4. ***Önfenntartó települési energetikai programok kialakítása*** (*Főbb beavatkozások:* épületállomány komplex energiahatékonysági fejlesztése, biomassza hasznosítása, geotermális és napenergia hasznosítása, megújuló energetikai beavatkozások integrálása a térségi hulladékgazdálkodási programokba, kapcsolódó vállalkozások és foglalkoztatás támogatása)

5. ***Táji teljesítőképesség fokozása tájrendezéssel, tájrehabilitáció*** (*Főbb beavatkozások:* tájgondnokság megszervezése, területhasználat optimalizálása, művelési ág váltás, birtokrendezés, erdősítés-tájfásítás, táji mozaikosság, diverzitás fokozása, mezővédő erdősávok kialakítása, tájsebek gyógyítása, egyedi tájértékek védelme, bemutatása és összekapcsolása, zöldfolyosók, fásított kerékpárutak építése)

KAPCSOLÓDÓ SPECIFIKUS CÉLOK

S¹ S.1. A lakosság képzettségi szintjének és egészségi állapotának javítása

S² S.2. Az agrárvertikum versenyképességének, tájfenntartó- és foglalkoztatási potenciáljának növelése

S³ S.3. Leszakadó társadalmi csoportok életminőségének és esélyegyenlőségének javítása

HORIZONTÁLIS CÉL H1

Hálózat társadalom kiépülése: az önszerveződés és együttműködés erősítése, a társadalmi tőke növelése

RÖVID LEÍRÁS

Az ország fejlődésének egyik gátja a társadalom szétesése, individualizálódása (OFTK). Ez ugyan nagyrészt a rendszerváltás előtti időszak öröksége, azonban az elmúlt húsz évben nemhogy újraépült volna a társadalom, sok vonatkozásban inkább tovább gyengültek a kapcsolatok. Az információs technológiai forradalom, az internet, a WIFI, az ipod-ok és az internetes közösségi hálók (facebook) ugyan nagymértékben javították a társadalom azon csoportjainak kommunikációját, amelyek tudnak és kívánnak ezekkel a lehetőségekkel élni, ezek azonban „csak" eszközök.

A gazdasági válság hatására Európa szerte kivonul az állam az élet számos területéről és a jelentős megszorítások révén a közszolgáltatások hozzáférhetősége nagymértékben csökken a korábbiakhoz képest. Azok a társadalmak, amelyekben az együttműködés és önkéntesség kultúrája nagy hagyományokkal bír, könnyebben néznek szembe, ezekkel a kihívásokkal. Míg a fejlett nyugaton az érdekérvényesítés, a közösségépítés és a korábban elért életminőség szinten tartása a tipikus cél, addig a világ elmaradott térségeiben a hagyományos társadalmi szolidaritás és kooperáció alapvető túlélési stratégia. Magyarországon az elkövetkező évtizedekben mindezen célok külön-külön és együtt is előtérbe kerülhetnek.

A hálózati társadalom építésének másik fontos összetevője, hogy az egyre bonyolultabbá váló társadalmi-technikai, környezeti rendszerek mind komplexebb problémáira a hagyományos egydimenziós ágazati szemléletű fejlesztések nem képesek megfelelő válaszokat adni. Amikor az Európai Unió partnerségre, társadalmi részvételre, területi szemléletű programokra ösztönöz, akkor e mögött a Nyugat kulturális hagyományain túl a szükségszerűség a meghatározó. Az integrált megoldások, folyamatos alkalmazkodásra képes rendszerek kialakulása a fenntartható környezet, társadalom és gazdaság hatékony működésének alapvető feltételei.

A HORIZONTÁLIS CÉL KERETÉBEN ÉRVÉNYESÍTENDŐ SZEMPONTOK

- Horizontális és vertikális együttműködésre, szektorokon és igazgatási határokon átívelő partnerségre épülő programok és projektek kiemelt támogatása
- Önszerveződésre épülő társadalmi innovációk, kezdeményezések támogatása, civil társadalom megerősítése
- Együttműködési, önszerveződési és kommunikációs készségek fejlesztésének támogatása
- Önkéntes vállalkozói együttműködési formák, klaszterek, szövetkezetek, főutca típusú szerveződések támogatása
- Ifjúsági önkéntességre, szolidaritásra épülő programok és projektek támogatása (kötelező iskolai önkéntes munka és attól független projektek)

HORIZONTÁLIS CÉL H2

Hozzájárulás az országos megújuló energia hasznosítási arány és energiahatékonyság növeléséhez

RÖVID LEÍRÁS

Az Európa 2020 fontos eleme a klímaváltozásra való felkészüléssel kapcsolatos energetikai célkitűzés, amelyre a reális jövőkép szerint 20+20+20% célértéket határozott meg (CO2 kibocsátás csökkentés esetében 1990-hez képest). Az országonkénti vállalások keretében Magyarország 10 % széndioxid kibocsátás csökkentést, 14,65 % megújuló energiaforrás arányt és 2,96 % energiahatékonyság növekedést vállalt 2011-hez képest.

Tekintettel a megye adottságaira (relatív alacsony iparosodottság és alacsony népsűrűség, ugyanakkor jelentős geotermikus és napenergia-, valamint biomassza potenciál) a megye elsősorban a megújuló energiaforrások arányának növelésében tud érdemben hozzájárulni az országos vállalások teljesítéséhez. A megye adottságai lehetővé teszik, hogy ha a megfelelő támogatási konstrukciók rendelkezésre állnak, akkor az országos vállalás körüli arányban teljesítse a megújuló energiahasznosítási arányt.

Az energiahatékonyság növelése jelentős megtakarítást eredményezhet a tulajdonosnak/üzemeltetőnek, továbbá az épületek belső komfortja és az épületek műszaki állagmegőrzése szempontjából is jelentőséggel bír és növeli az ingatlanok értékét (zöldkártya), a lakosság életminősége, a települések üzemeltetése és a vállalkozások nyereségessége szempontjából egyaránt komoly tényező, miközben a klímaváltozással összefüggő célkitűzések teljesítéséhez is hozzájárul. A nagyobb léptékű energiahatékonysági beavatkozások az építőipar élénkítéséhez is hozzájárulnak, ugyanakkor a cél számos szegmensében már tudatformálással is jelentős fejlődés érhető el, amit külön is szükséges ösztönözni.

Széndioxid kibocsátás tekintetében elsősorban a közösségi és kerékpáros közlekedés aránynövekedésének támogatásával lehet a megye területén – de jórészt a megye hatáskörén kívül megvalósítható fejlesztésekkel – eredményt elérni.

A HORIZONTÁLIS CÉL KERETÉBEN ÉRVÉNYESÍTENDŐ SZEMPONTOK

- Támogatott programokban, projektekben energetikai szempontok érvényesítésének megkövetelése
- Megújuló energiahasználat (/ki/termelés, előállítás, felhasználás) és a kapcsolódó eszköz- és berendezésgyártás, tervező-kivitelező-karbantartó vállalkozások támogatása
- Energiahatékonyság növelő beruházások előnyben részesítése
- Tudatformálás támogatása

HORIZONTÁLIS CÉL H3

Előrelépés a komplex társadalmi, gazdasági, környezeti fenntarthatóság terén, szervezeti-intézményi feltételek javítása

RÖVID LEÍRÁS

A fenntarthatóság szempontjai ma elsősorban a környezetvédelmi és természetvédelmi jogszabályokon keresztül érvényesülnek. Elvileg a területrendezés és fejlesztés jogszabályai is tartalmaznak ilyen irányú kitételeket, de igazolásuk során többnyire újra a környezet- és természetvédelmi jogszabályrendszerekhez jutunk vissza. E jogszabályok logikájuk alapján a jelenlegi állapot szinten tartását, a lehető legkisebb mértékű kár okozását, illetve súlyosabb állapotromlás esetén a kompenzációt várják el.

A horizontális cél egyrészt a társadalmi és gazdasági fenntarthatóságot is beemeli a környezeti fenntarthatóság mellé, kifejezetten a fenntarthatóság integrált jellegére helyezve a hangsúlyt, másrészt a szinten tartás-legkisebb rossz-kompenzálás logikával szemben kifejezetten javulást eredményező fejlesztéseket támogat.

A fenntarthatóság kritériumainak (monitoring mutatók) meghatározásához (operatív programozási fázisban) vonatkozó EU irányelvek, EU 2011 stratégia, továbbá a KSH ez irányú adatai szolgálnak kiindulásul.

A HORIZONTÁLIS CÉL KERETÉBEN ÉRVÉNYESÍTHETŐ SZEMPONTOK

- Támogatott programok, projektekben fenntarthatóság szempontjából javulást eredményező projekt illetve programelemek támogatása
- Fenntarthatóságot komplexen javító célirányos programok és tudatformálás támogatása

HORIZONTÁLIS CÉL H4

A foglalkoztatás növelése a társadalom minden aktív korú szegmensében

RÖVID LEÍRÁS

A foglalkoztatottság szintje Magyarországon messze az uniós átlag alatt van. A megyében a foglalkoztatási arány a nagyon gyenge országos átlagnál is alacsonyabb. Ennek jelentős emelése a versenyképesség javulásának egyik záloga. A kormány számszerűsítette azokat a magyar vállalásokat, amelyek az Európa 2020 Stratégia kiemelt céljainak eléréséhez szükségesek: a vállalás szerint a 20–64 éves népesség foglalkoztatási rátája 75 százalékra nő 2020-ig, ez az arány 2010-ben, országos szinten 56 százalék volt.

A foglakoztatás növelése az Európai Unió egyik kiemelt célja, a 75 %-os foglalkoztatást vállalva fel a 20-64 évesek körében, mint 2020-ra kívánatos célt. Ezt az ambiciózus célt Magyarország is felvállalta, noha a foglalkoztatás szintje nálunk az EU átlag 69 %-hoz képest csak 61 % az EUROSTAT 2011. évi adatai szerint. Mivel megyei szinten a KSH a foglalkoztatás szintjét a 15-75 éves korosztályra adja közzé, így a megye európai összehasonlításban nem vizsgálható. Ez utóbbi kontextusban az országos szint 49,5% volt 2010-ben, míg a megyében ugyanez a szám 46,5%. Ha pontos adatot nem is lehet megadni az elérendő célra, az jól látható, hogy országos és megyei szinten is rendkívüli mértékű és komplex erőfeszítésekre lesz szükség.

Tekintettel arra, hogy a megye gyakorlatilag nem tud munkahelyeket teremteni (a közmunka nem kínál tartósan fenntartható megoldást), a foglalkoztatási célkitűzések elérését a lehető legszélesebb bázisra kell állítani, minden lehetséges programban, projektben előtérbe helyezni. Ezért indokolt horizontális célként való érvényesítése.

A HORIZONTÁLIS CÉL KERETÉBEN ÉRVÉNYESÍTENDŐ SZEMPONTOK

- Támogatott programokban, projektekben mind a projektfüggő, mind pedig a tartós foglalkoztatást növelő program- és projektelemek direkt támogatása, vagy feltételként való meghatározása
- ***Magasan kvalifikált, népesség helyben maradásának, helyben történő foglalkoztatásának ösztönzése*** (munkaerő-piaci pozíciójának javítása, vállalkozás-indítási kezdeményezésének támogatása, EU támogatott és más közfinanszírozású projektekbe való foglalkoztatása)
- Szakképzetlen munkaerő méltányos munkafeltételekkel történő, az egészséget nem kockáztató, lakóhely közeli foglalkoztatásának/szakképzésének támogatása

A területfejlesztés számára minden döntési szint elveket fogalmaz meg. Az európai és országos szinten megfogalmazott elvek érvényesítése a megyék és a megyén belüli térségek számára is előírás, másrészt fontos lehetőségeket tartalmaznak az egyes térségek számára. Így áttekintésük, értelmezésük adja meg azokat a kereteket, hogy milyen elveket érdemes a megyének, saját adottságaiból kiindulva megfogalmazni.

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI ELVEI

Jász-Nagykun-Szolnok megye területfejlesztési koncepciójának elvrendszere az Európai Uniós és a hazai elvek érvényesítését kötelezettségnek tekintve azokon túlmutató, a megye sajátosságaihoz igazodó elveket tartalmaz. A célhierarchia és prioritásrendszer felépítésének elveit és a megvalósítás elveit foglalja magában. A célok kijelölése során négy alapelv érvényesült:

1. ***(jól) működő rendszerek, meglévő értékek továbbépítése, továbbfejlesztése, továbbgyűrűző hatásainak erősítése*** (pl. Jászság ipari potenciálja, agrárvertikum, országos jelentőségű turisztikai vonzerők, legjelentősebb térszervező központok, tájgazdálkodási innovációs bázis, felsőfokú szakképzés),

2. ***meglévő, de kihasználatlan térszerkezeti adottságok, területi, infrastrukturális, munkaerő kapacitások, tudások, készségek hasznosítása*** (pl. Szolnok pozíciójának megerősítése a Bécs-Budapest-Belgrád és a Tisza-völgy térrendszereiben, emberi erőforrás fejlesztése),

3. ***a fejlődés alapfeltételét jelentő infrastrukturális, tudás- és készségbeli, szervezeti, intézményi, szemléletbeli hiányok felszámolása, mérséklése a reális lehetőségek figyelembe vételével*** (nagytérségi kapcsolatok, esélyegyenlőség megteremtését szolgáló intézmények, integrált vízgazdálkodási infrastruktúra, info-kommunikációs infrastruktúra, együttműködés kultúrája, elérhetőség, szakképző intézmények),

4. ***a térség kihívásaira várhatóan adekvát választ adni képes jó gyakorlatok adottságokhoz illeszkedő alkalmazása és helyi innovatív megoldások kidolgozása*** (pl. Jászság városiasságának erősítése, Tisza menti „ökosztráda", tájgazdálkodási kísérleti programok, Nagykunság zöldipari arculatának felépítése, tájgondnokság rendszere, örökséggazdálkodás szakemberképzése, a társadalmi felzárkóztatás megyei intézményi hátterének felépítése).

A koncepció és stratégia kidolgozása és megvalósítása során, a fentieken felül, továbbá a Közös Stratégiai Keretről szóló európai parlamenti rendeletben foglalt és az OFTK-ban jóváhagyott, megvalósításra vonatkozó elvek közül kiemelten kezeli a megye a partnerségre és többszintű kormányzásra, valamint a fenntarthatóságra vonatkozó alapelveket. Ezen túlmenően további három elv érvényesítése bír kiemelt jelentőséggel:

- Dinamizáló, alkalmazkodó és válságkezelő stratégiák differenciált és összehangolt alkalmazása;
- Integrált területi megközelítésben rejlő lehetőségek legteljesebb kihasználása;
- A tervezést és megvalósítást kísérő folyamatos tanulás, kapacitásépítés és hálózatépítés elve.

Dinamizáló, alkalmazkodó és válságkezelő stratégiák differenciált és összehangolt alkalmazása

A 2020 (+2 év)-re a stratégia a területi különbségeknek megfelelően, differenciált hangsúlyokkal tud megvalósulni. A jászsági ipari agglomeráció és Szolnok nagyváros-térség esetében túlnyomóan ***dinamizáló***, a megye legnagyobb részén elsősorban ***alkalmazkodó***, míg a leghátrányosabb helyzetű térségek esetében ***válságkezelő stratégia*** kerül előtérbe. A megye adottságainak megfelelően e stratégiák kombinációjával is számolni kell. A Nagykunság, a Körös-mente és a Tiszazug fejlesztése is tartalmaz dinamizáló programelemeket, csakúgy, mint a megye egészén érvényesítendő agrárvertikum és felsőfokú szakképzés fejlesztési célkitűzés. A válságkezelő stratégiának ugyanakkor mindig együtt kell járnia alkalmazkodási stratégiai elemekkel, hiszen így előzhető csak meg újabb krízishelyzetek kialakulása, illetve a válságkezelés megtorpanása a beavatkozások lezárulásával.

Míg a dinamizáló stratégiai elemek a megye országos és európai felzárkózását, az alkalmazkodás stratégiája a globális gazdasági és környezeti trendekhez és válságokhoz, a klímaváltozáshoz, a várhatóan elhúzódó népességcsökkenéshez, a helyben maradó népesség képzettségi viszonyaihoz, készségeihez való igazodást, de mindenekelőtt az ez irányú ***képesség erősítését*** szolgálja. Az alkalmazkodás és az alkalmazkodóképesség erősítése, az új európai uniós fenntarthatósági kritériumként kezelt „reziliencia" a hosszabb távon megcélozható trendfordítást alapozza meg, kihasználva a várhatóan javuló elérési viszonyokat is. A Tisza-tó sajátos helyzetéből, fejlődéstörténetéből adódóan a háromféle stratégia közötti arányok későbbi tervezés során azonosíthatók.

Integrált területi megközelítésben rejlő lehetőségek lehető legteljesebb kihasználása

A megyei területfejlesztési koncepció megvalósítását szolgáló, 2020-ig tartó stratégia megvalósítása során a lehető legnagyobb mértékben szükséges az ***integrált területi megközelítésben rejlő lehetőségekkel élni*** (ITI, CLLD, LEADER, területi alapú cselekvési tervek, innovatív programok a fenntartható városfejlesztés területén), melyek az erőforrások koncentrációja révén valódi áttörést eredményezhetnek egy-egy térség fejlesztésében. Ez az elv szembemegy az előző ciklusok projektalapú kevéssé hatékony fejlesztési gyakorlatával. A megye belső döntést hozhat arról, hogy még e területi programokon kívül megvalósuló fejlesztéseket is akkor támogatja kiemelten, ha az integrált területi megközelítésű programokkal összehangoltan, azokat erősítendő tudnak megvalósulni. Megjegyzendő, hogy a Közös Stratégiai Keretről szóló rendelet szerint abban az esetben, ha egy operatív program (OP) egyik prioritási tengelye teljes körűen CLLD konstrukcióban kerül megvalósításra, akkor 10%-al magasabb támogatási intenzitás érhető el, mint ágazati fejlesztések esetén.

A tervezési és megvalósítási folyamatot kísérő folyamatos tanulás, kapacitás és hálózatépítés elve

A Helyzetfeltárást lezáró SWOT elemzés a megye egyik jelentős gyengeségeként értékelte a stratégiai gondolkodás és az együttműködési készségek és ezekkel szoros összefüggésben a forrásabszorpciós képességek hiányát. A programozás és a projektgenerálás során ezért a megye nagy hangsúlyt fektet a potenciális szereplők megfelelő képzésére, a kapacitás- és hálózatépítésre.[1] Differenciált felkészítés indokolt a különféle szereplők számára, amely túlmegy a szokásos tájékoztató fórumokon és jó gyakorlatok bemutatását, illetve megvitatását, csapatépítést, közösségi tervezési módszereket, a vertikális és horizontális együttműködési készségek fejlesztését, az érdekérvényesítő képesség fejlesztését is magában foglalja. A képzéseket a régi-új államigazgatási szervekre, hivatalokra, intézményekre, helyi politikai döntéshozókra is ki kell terjeszteni, akik jelentős szerepet játszhatnak abban, hogy a helyi társadalom a korlátozott mozgástér ellenére lehetőségeit minél teljesebben ki tudja használni, és új innovatív jó gyakorlatok tudjanak kibontakozni. E hivatalok, intézmények, döntéshozók a jó gyakorlatok megszületésének és megvalósulásának aktív részesévé, motorjává válhatnak, köszönhetően a belső működési mechanizmusok folyamatos alakításának, új készségek és módszerek elsajátításának és nyitottá válásának.

A hálózatépítés célja, hogy a tapasztalatok a megyén belül és megyehatáron átívelően minél szélesebb körben ismertté váljanak, potenciális partnerek megtalálják egymást, a tudások, kapacitások a megyében összeadódhassanak és így minél szélesebb körben hasznosulhassanak. A hálózatépítés a megye honlapján elindított „Területfejlesztés 2014-2020” tartalom jelentős fejlesztését, térségi honlapok indítását, konferenciákat, projektlátogatásokat stb. foglal magában, különös tekintettel potenciális partnerek közötti kapcsolatépítés támogatására.

A tanulási, kapacitásépítési, hálózatépítési folyamatok a területfejlesztési programok szerves részeként valósulnak meg. A folyamat eredményeként jelentősen megnövekedhet a bizalom és együttműködésre való nyitottság a közszféra, a piaci szféra, a civil szféra és a helyi társadalom között, ami a megye fejlődésének egyik alapvető feltétele.

1 **Kapacitásépítés:** térségek, közösségek érdekérvényesítő, forrásabszorbciós, együttműködési, társadalmi kapcsolatépítő, programozási és program megvalósítási képességeinek tudatos, szervezett fejlesztése önálló területfejlesztési programelemként vagy a tervezési és végrehajtási folyamat szerves részeként. Tapasztalatok azt mutatják, hogy az utóbbi megoldás hatékonyabb, hiszen a megszerzett tudás azonnal felhasználható a gyakorlatban, azok vesznek részt képzésben, akik maguk résztvevői egy-egy program előkészítésének és megvalósításának. Kapacitásépítés értelmezhető egyénekre is, ekkor elsősorban a munkaerőpiacon való jobb pozíció elérése a cél.

TERÜLETFELHASZNÁLÁS, ERŐFORRÁS-GAZDÁLKODÁS MEGYEI ELVEI

Az ezredfordulót követően felgyorsult környezeti és társadalmi változások nyomán kiemelten kezelendő területek:

1. Az erőforrások védelmének elve

1.1. Meglévő, de még fel nem használt lakó és gazdasági területek használatának kiemelt támogatása.

1.2. Előnyben kell részesíteni a nem, vagy csak nehezen megújuló helyi erőforrások (termőföld, természetes, illetve természetközeli állapotú területek, tájkép) védelmét szolgáló területhasználatot.

Ezen belül kiemelten kell kezelni:

- az új beépítésre szánt területek kijelölésének tilalmát,
- a meglévő utak nyomvonalainak maximális felhasználását,
- hosszabb távon felesleges fejlesztési területek átmeneti felhasználásának programozását,
- a felszíni vizek évszakok közötti kiegyenlítő tárolását,
- a jó minőségű szántóföldek megőrzését, más célú hasznosítástól való védelmét,
- a táj többi alkotóelemével összhangban lévő erdőterületek növelését.
- felszín alatti vízbázisok védelmét és kímélő hasznosítását, a mélységi vízkivétel helyett az integrált belvízelvezető- és mezőgazdasági vízpótlórendszerek előtérbe helyezésével

2. A térségi gondolkodást erősítő, hatékony és fenntartható térségi rendszereket kialakító térhasználat-szervezés elve

2.1. Előnyt kell élvezniük a helyi erőforrásokat minél sokoldalúbban hasznosító, a környezetbe illeszkedő, az anyag, energia, információ és tudás áramlását minél hosszabban az adott térségben tartó, valamint a város-vidék munkamegosztást kibontakoztató kezdeményezéseket.

2.2. A fejlesztések járuljanak hozzá a lakosság lakó-, üdülő- és munkahelyéül szolgáló táj megismeréséhez, erősítsék a táji, környezeti értékek fenntartásával szembeni tudatosságot és felelősséget.

2.3. Elő kell segíteni a közös településüzemeltetésre szerveződő együttműködések elterjedését.

2.4. Törekedni kell a települések területkínálatának összehangolására.

2.5. Kooperáción alapuló folyamat során, komplex fejlesztési programok keretében szükséges kidolgozni a megyei turisztikai kínálat egymásba fűződő és egymást kiegészítő elemeiből felépítendő rendszerét.

3. A személy-, anyag- és energiamozgatás időigényét csökkentő és fenntartható módon kielégítő térhasználat-szervezés elve

3.1. Helyi termelés, -feldolgozás, szolgáltatások és a helyi piacok belső kapcsolatainak fejlesztése.

3.2. Törekedni kell az utazási, szállítási kényszer és idő csökkentését, és a fenntartható és biztonságos utazási, szállítási módok elterjedését elősegítő térhasználat kialakítására.

Ezen belül kiemelten kell kezelni:

- a külső tényezőktől független gazdálkodás arányának növekedését,
- az autonóm települések, térségek kialakulását szolgáló területhasználatot.

4. A lakosság egészségmegőrzését és veszélyeztetettségének csökkentését szolgáló térszerkezet alakításának elve

4.1. A már meglévő és a rendszeresen megjelenő veszélyek elleni komplex tevékenységen belül növelni kell a megelőzésre és az alkalmazkodó képesség növelésére fordított arányt.

4.2. Elő kell segíteni a komplex tájgazdálkodás elterjedését.

Ezen belül kiemelten kell kezelni:

- az országos viszonylatban is kiemelkedően magas parlagfű-fertőzöttség elleni folyamatos, összehangolt tevékenységet, a szennyezett területek visszaszorítását.
- környezet- és humánegészségügyi szempontból szennyezett területek rekultivációját,
- az ivóvízbázisok védelmét.

5. A helyi értékek megőrzését és az azokhoz való hozzáférést biztosító térhasználat-szervezés elve

5.1. Biztosítani kell a közkincset képező természeti és kulturális értékek, valamint az ezekhez kapcsolódó rendezvények helyszínének fenntartható módon történő elérhetőségét, akadálymentesítését.

5.2. A fejlesztések helykiválasztásának a fenntarthatóságot és az értékmegőrzést egyaránt szolgálnia kell.

Ezen belül kiemelten kell kezelni:

- a felszín alatti és felszíni vizeink védelmét, fontosságának társadalmi elismertségét,
- az arra alkalmas területeken az ártéri- és a megújított fokgazdálkodás elterjedését szolgáló területhasználatot.

A koncepció megvalósítását segítő eszköz- és intézményrendszer

Az Európai Unió 2014-2020-as regionális politikai alapelveihez és célkitűzéseihez igazodó megyei területfejlesztési koncepció sikeres megvalósítása, benne a vázolt jövőkép, átfogó és stratégiai célok elérésének előfeltétele egy hatékony és a változásokra sikeresen reagáló professzionális intézményrendszer megteremtése.

Ezen intézményrendszer működésfilozófiájának középpontjában az együttműködések ösztönzése áll a gazdaságépítés és társadalomfejlesztés területén, a külső és belső kohézió megvalósításának érdekében.

Az intézményrendszert nem új szervezetekből kell létrehozni, hanem a meglévő szervezetek hálózati jellegű újragondolt együttműködése és reaktivizálása szükséges. Olyan intézménystruktúra kialakítása indokolt, amelyben az együttműködő felek célirányos lobbi tevékenysége a megye és a települések érdekérvényesítő képességének növelését, hatékonyabb beruházás- és tőkevonzó, illetve forrásszerző képességét szolgálja.

Az intézményrendszer középpontjában a ***Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat*** áll, amelynek törvényi feladata konkrét területfejlesztési funkciók betöltése: tervezés, integrálás, orientálás, koordinálás és forrásfelhasználás. A döntéshozó ***Megyei Közgyűlés*** működésének segítésében meghatározó szerepe van a munkaszervezeti feladatok ellátó ***Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzati Hivatal***nak és a ***Megyei Közgyűlés szakbizottságai***nak. Ezek tevékenységét kiegészíti a ***Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft*** munkavégzése. A ***Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórum*** a jövőben is biztosítja a megyeszékhellyel való kapcsolattartást.

A megyei önkormányzatok feladatainak konkretizálódása várhatóan szükségessé teszi a döntéshozatali, döntés-előkészítési, tervezési, projektgenerálási, pályáztatási és ellenőrzési funkciók mentén a szervezeti struktúra finomra hangolását.

Az intézményrendszernek továbbra is meghatározó elemei a kistérségi szinten működő ***önkormányzati társulások*** és a ***LEADER közösségek***, amelyek stabil alapot nyújtanak a települési kapcsolattartáshoz, a program- és projektgeneráláshoz a koncepció megvalósítása keretében. Egy ***új kistérségi irodahálózat kialakítása*** – legalább a 4 együttkezelendő térséghez igazodóan – azonban elengedhetetlenül szükséges az integrált kapcsolattartás érdekében. Ezt a Megyei Önkormányzat, a városok és a kistérségek együttes fenntartásában célszerű létrehozni.

A térség- és gazdaságfejlesztési feladatok megvalósításában érintett szereplők (Megyei Kormányhivatal illetékes szakigazgatási szervei, országos intézményműködtető szervezetek, gazdasági kamarák, ipari parkok, MVH Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kirendeltsége, Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Magyar Közút Nonprofit Zrt Megyei Igazgatósága, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, Gazdaságfejlesztő és Innovációs Nonprofit Kft, a megye felsőfokú oktatási intézményei) együttműködését egy ***gazdaság- és térségfejlesztési együttműködési megállapodás*** keretében szükséges összefogni a megyei programkészítés időszakában.

A leghátrányosabb helyzetű Kunszentmártoni és Tiszafüredi kistérségekben létrehozott ***szabad vállalkozási zónák*** új lehetőségeinek hasznosítása felveti az összehangolást végző szervezet kialakításának szükségességét. Ennek létrehozását a megyei kistérségi irodahálózathoz kapcsolódva célszerű továbbvizsgálni.

A koncepció alapján megfogalmazódó konkrét programok és projektek megvalósítása természetesen feltételezi a jövőben is ***céljellegű önkormányzati társulások és vállalkozások*** létrehozását. Újszerű eszközként számolni kell települési és kistérségi ***szociális szövetkezetek***, illetve ***közüzemi feladatokat*** ellátó nagyobb területi egységeket összefogó szervezetek alapításával.

A megyei szintet meghaladóan elsősorban a NUTS II. szintű feladatok koordinálása miatt az ***Észak-Alföldi Regionális Területfejlesztési Konzultációs Fórum*** szerepe növekedhet. A szomszéd megyék megyei önkormányzataival pedig a konkrét feladatokhoz igazodó együttműködési megállapodások adhatják meg a kapcsolatok kereteit.

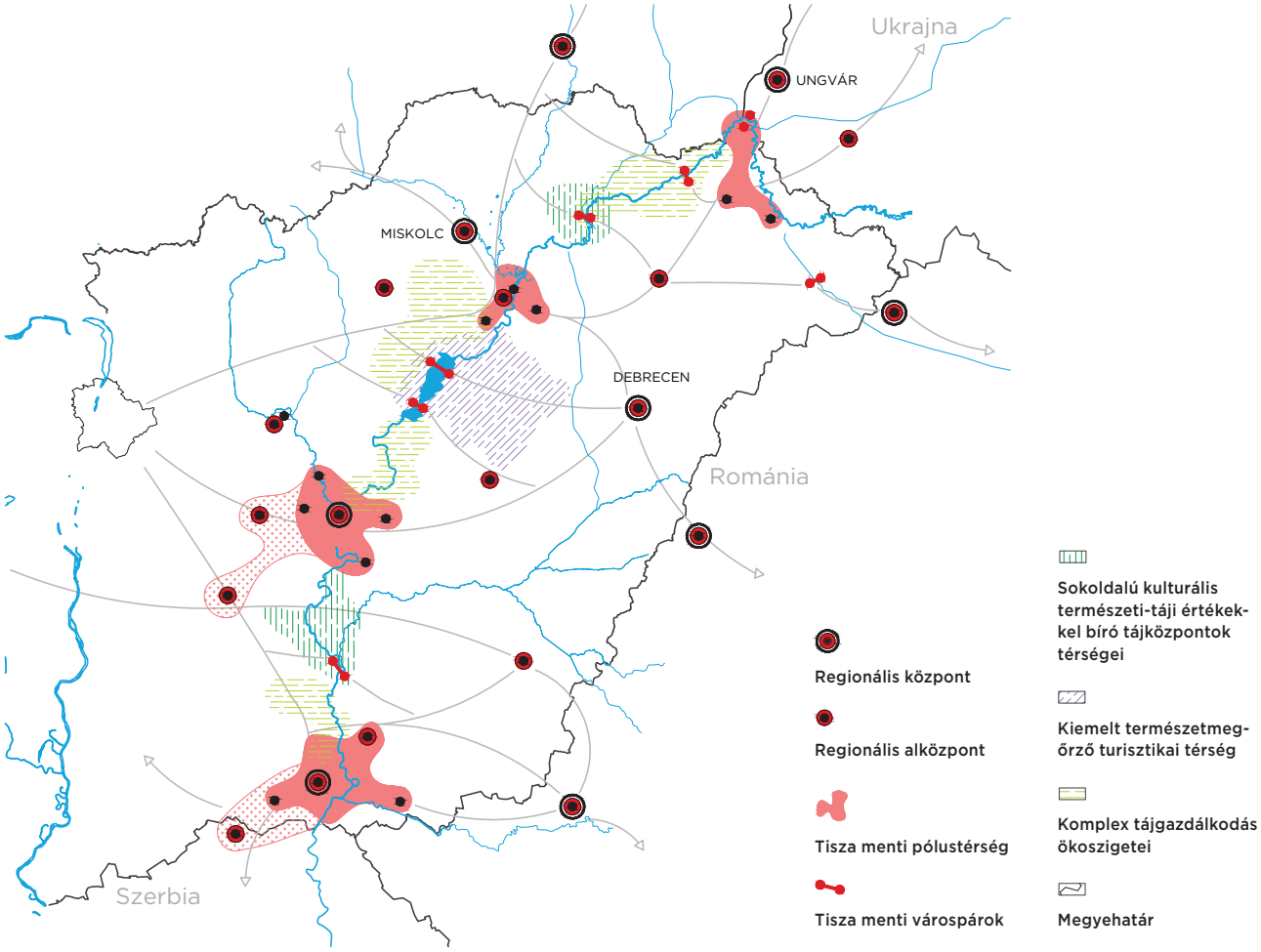

A megyehatáron átnyúló együttműködéseket koordináló szervezetek közül a ***Tisza-tó Térségi Fejlesztési Tanács*** és a ***Tisza-tó Fejlesztési Kft*** jövőbeni működése kiemelkedő fontosságú. Megfontolandó a Mezőtúr térsége-Tiszazug és a 3 Dél-alföldi megye szomszédos kistérségei együttműködésének – a ***Körös-menti összefogás*** – gondozására szintén egy térségi fejlesztési tanács létrehozásának kezdeményezése.

A Tisza folyóhoz kapcsolódó hazai és nemzetközi együttműködés koordinálására megfelelő keretet ad a ***Tisza Vízgyűjtő Programrégió Önkormányzati Társulás***. A megyei célkitűzések megvalósításához elengedhetetlen a társulás székhelyének Szolnokra történő áthelyezése és a konkrét feladatok végzésére egy ***Tisza Programiroda létrehozása*** az egyéb megyei szervek bevonásával.

A fentieken túlmenően szükséges:

- a megye nemzetközi gazdasági kapcsolatainak fejlesztése érdekében a befektetés-ösztönzési tevékenység erősítése a gazdaságfejlesztési intézményeknél,
- szoros kapcsolat kialakítása a megyében működő vállalkozásokkal,
- a gazdaság-, terület- és vidékfejlesztés képzési, továbbképzési rendszereinek kialakítása,
- a civil szervezetek bevonásával a megyei koncepciók és programok integrálásának és koordinálásának biztosítása, illetve a társadalmasítás erősítése,
- a tudományos és szakértői háttér erősítése és bővítése az elemzés, a tervezés, a programozás és a projektkidolgozás terén.

A 2014-2020-as időszakra szóló megyei területfejlesztési program(ok) megalapozását szolgálják a ***Megyei Önkormányzat és a 20 város által kötött együttműködési megállapodás*** keretében kidolgozásra került, a ***4 együttkezelendő térségre készült előtanulmányok***. Ezek egyrészt konkretizálják a T.1., T.2., T.3. és T.4. területi stratégiai célokat, másrészt feltárják a lehetséges együttműködéseket.

A megyei program keretében figyelembe véve a jelen koncepcióban megfogalmazottakat és a hazai operatív programok előzetes struktúráját, az alábbi nagyobb ***feladatcsoportok*** fogalmazhatóak meg:

- ***Elérhetőség javítása*** (közlekedés, információs társadalom)
- ***A gazdasági fejlődés megalapozása*** (iparfejlesztés, szabad vállalkozási zónák, KKV-k támogatása, gazdasági integráció, agrárium, turizmus)
- ***A környezet állapotának további javítása*** (ár- és belvízvédelem, víziközmű, hulladékgazdálkodás, energetika)
- ***Humánerőforrás fejlesztése*** (közoktatás, szakképzés, felsőfokú oktatás, egészségügy, szociális terület, társadalmi felzárkóztatás)
- ***Térségi fejlesztések*** (területi típusú programok, vidékfejlesztés, TDM-ek (Turisztikai Desztinációs Menedzsment szervezetek) hálózatában kidolgozott térségi turisztikai fejlesztések, közösség által irányított helyi fejlesztések / CLLD = Community-led Local Developments/)

Mivel a következő időszak az elgondolások szerint alapvetően programfinanszírozás keretében történő forrásfelhasználásra épül, ezért a kidolgozandó megyei programnak – hogy megfelelő információkat szolgáltasson a készülő ágazati jellegű operatív programok és a területi operatív program számára is – alapvetően fel kell tárni a megoldandó konkrét problémákat és azokat az időbeli megvalósíthatóság, az előkészíthetőség és a térségi hatás szempontjai szerint rangsorolva kell csomagokká formálnia. A programozás alapvetően a megye városaival, kistérségi társulásaival és vidékfejlesztési közösségeivel, egyéb szakmai szervezeteivel együttműködve végezhető el, külső szakértők közreműködésével.

ÁTFOGÓ CÉLOK 2030

A¹	Erőteljes kapcsolódás a makrogazdaság fejlődési tengelyeire	T¹ T² T³ T⁴ T⁵ / S¹ S² ● S⁴
A²	Változatos kultúrtájak dinamikus egyensúlya	● T² T³ T⁴ T⁵ / S¹ S² S³ S⁴
A³	Egészséges, képzett lakosság, együttműködő társadalom	T¹ T² T³ T⁴ T⁵ / S¹ S² S³ S⁴

STRATÉGIA 2014-2020

TERÜLETI CÉLOK

T¹	Szolnok nagyváros-térség pozíciójának megerősítése a Bécs-Budapest-Belgrád fejlődési tengely és a Tisza-völgy térrendszereiben	● T² T³ T⁴ T⁵
T²	A városiasság erősítése és a gazdaság diverzifikációja a jászsági ipari agglomerációban	T¹ ● ● ● T⁵
T³	Nagykunsági mezővárosi hálózat új térségi szerepeinek felépítése	T¹ ● ● T⁴ T⁵
T⁴	Tiszazug és Körös mente pozíciójának és önfenntartó képességének javítása	T¹ ● T³ ● T⁵
T⁵	Tisza menti „ökosztráda” alrendszereinek kiépítése, a Tisza-tó és településeinek integrált turisztikai továbbfejlesztése	T¹ T² T³ T⁴ ●

SPECIFIKUS CÉLOK

S¹	A lakosság képzettségi szintjének és egészségi állapotának javítása	● S² S³ S⁴
S²	Az agrárvertikum versenyképességének, tájfenntartó- és foglalkoztatási potenciáljának növelése	S¹ ● S³ S⁴
S³	Leszakadó társadalmi csoportok életminőségének és esélyegyenlőségének javítása	S¹ S² ● S⁴
S⁴	A társadalom és a gazdaság megújulását, a táj konszolidációját hátráltató infrastrukturális hiányosságok felszámolása	S¹ S² S³ ●

A specifikus célok minden területi célhoz egyaránt kapcsolódnak és viszont, így ezek a táblázatban nem szerepelnek. Ennek megfelelően a belső koherencia vizsgálat a területi-területi és a specifikus-specifikus célok között került elvégzésre. A horizontális célok, természetüknél fogva, minden területi illetve specifikus célhoz kapcsolódnak.

A külső kohézió elemzésénél követett metodika a következőképpen foglalható össze: megvizsgálásra került, hogy a megyei terv mely céljain keresztül járul hozzá a magasabb rendű dokumentum célrendszereiben rögzítettek megvalósulásához. A megyei területfejlesztési koncepció célrendszerének illeszkedési vizsgálatánál figyelembe vett legmagasabb szintű dokumentum az ***Európa 2020 – Európa növekedési stratégiája***. Az e stratégiában lehatárolt öt, uniós szintű célterülettel összefüggésben 2020-ig Magyarország is nemzeti célokat határozott meg, ezek eléréséhez a fejlesztési koncepció a megye lakosságszámával arányosan kíván hozzájárulni.

EU2020 STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉSEI	A MEGYEI FEJLESZTÉSI TERV CÉLKITŰZÉSEI, AZ ORSZÁGOS CÉLKITŰZÉSEKKEL ÖSSZHANGBAN
1. Foglalkoztatás: Biztosítani kell, hogy a 20–64 évesek körében a foglalkoztatottság aránya elérje a 75%-ot.	A foglalkoztatási rátának el kell érnie a 75%-ot a 20-64 évesek körében.
2. K+F: Az Európai Unió GDP-jének 3%-át a kutatásba és a fejlesztésbe kell fektetni.	A GDP 1,8 %-a kutatás-fejlesztési tevékenységekbe történő fektetése
3. Éghajlatváltozás, energia: Az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását 20%-kal csökkenteni kell az 1990-es szinthez képest (vagy akár 30%-kal, ha adottak az ehhez szükséges feltételek). A megújuló energiaforrások arányát 20%-ra kell növelni. Az energiahatékonyságot 20%-kal kell javítani.	A szén-dioxid kibocsátását 10%-kal szükséges csökkenteni az 1990-es szinthez képest. A megújuló energiaforrások részarányát 14,65%-ra szükséges fejleszteni. Energia-hatékonyság – Országosan az energiafogyasztás 2,96 millió tonna olajegyenértékkel történő csökkentése, lakosságszám-arányosan Jász-Nagykun-Szolnok megyében ez megközelítőleg 5,5 TJ/év, megközelítőleg 1,528 millió MWh.
4. Oktatás: A lemorzsolódási arányt 10% alá kell csökkenteni. El kell érni, hogy a 30 és 34 év közötti uniós lakosok legalább 40%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezzen.	A korai iskolaelhagyók részarányát - az országoshoz hasonlóan - megyei szinten is 10% alá szükséges leszorítása. A felsőoktatásban részt vevők arányának 30,3%-ra történő növelése megyei szinten is.
5. Szegénység, társadalmi kirekesztés: Legalább 20 millióval csökkenjen azok száma, akik nyomorban és társadalmi kirekesztettségben élnek, illetve akik esetében a szegénység és a kirekesztődés reális veszélyt jelent.	Országos szinten 450 000-el csökken a szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek száma. A megyei lakosságszámmal arányosan ez megközelítőleg 18 000 embert jelent Jász-Nagykun-Szolnok megyében.

Az Európa 2020 növekedési stratégia alapján ***11 Tematikus Célkitűzés*** került meghatározásra a következő európai költségvetési ciklusra, ezek a 2014-2020-as periódus programozása sarokköveiként szolgálnak. Ezért a támogatási forrásokhoz való széleskörű hozzáférés biztosítása érdekében elemi fontosságú, hogy a ***megyei célrendszer és a tematikus célkitűzések*** a lehető legnagyobb mértékben átfedést mutassanak. A megyei célrendszer kialakításakor az Európa 2020 növekedési stratégiával való sokrétű kapcsolódás elsődleges szempontként szerepelt, így a *11 európai Tematikus Célkitűzés* előrehaladását – kevés kivételtől eltekintve – gyakorlatilag az összes egyedi lehatárolású földrajzi célterület előzőekben megfogalmazott megyei tervezett intézkedései egyaránt szolgálják. Megállapítható továbbá, hogy a növekedési stratégia 11 hozzárendelt célkitűzésének mindegyike lefedésre került a megyei területfejlesztési koncepció legalább egy specifikus céljával. A 2014-2020 közötti európai programozási ciklus fő célterületeinek vállalásaihoz jelentős mértékben járulnak hozzá a ***megye horizontális céljai***: azok viszonylag alacsony száma ellenére is tudnak tartalmukban átfedést képezni, ezáltal támogatni a tervezett Közös Stratégiai Keret mind a 11 tematikus célkitűzésének előmozdulását.

A KÖZÖS STRATÉGIAI KERET ÉS A KÖZÖS STRATÉGIAI KERETHEZ FELHASZNÁLHATÓ ALAPOK TEMATIKUS CÉLKITŰZÉSEI AZ EURÓPA 2020 STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSA ÉRDEKÉBEN	MEGYEI CÉLOK
A kutatás, technológiai fejlesztés és innováció erősítése	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 ● S4 ● ● H3 ●
Az IKT-hoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 S3 S4 H1 ● ● H4
A kis- és középvállalkozások, a mezőgazdasági (az EMVA esetében), a halászati és akvakultúra-ágazat (az ETHA esetében) versenyképességének javítása	T1 T2 T3 T4 ● S1 S2 S3 S4 H1 ● ● H4
Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban	T1 T2 T3 T4 T5 ● S2 ● S4 ● H2 H3 ●

A KÖZÖS STRATÉGIAI KERET ÉS A KÖZÖS STRATÉGIAI KERETHEZ FELHASZNÁLHATÓ ALAPOK TEMATIKUS CÉLKITŰZÉSEI AZ EURÓPA 2020 STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSA ÉRDEKÉBEN	MEGYEI CÉLOK
Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 ● S4 ● ● H3 ●
Környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 ● S4 ● H2 H3 ●
A fenntartható közlekedés előmozdítása és kapacitáshiányok megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban	T1 T2 T3 T4 T5 ● ● ● S4 ● ● H3 ●
A foglalkoztatás előmozdítása és a munkaerő mobilitásának támogatása	T1 T2 T3 T4 ● S1 S2 S3 ● H1 H2 H3 H4
A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem	T1 T2 T3 T4 T5 ● ● S3 ● ● ● ● H4
Beruházások az oktatás, képességfejlesztés és élethosszig tartó tanulás területén	T1 T2 T3 T4 T5 S1 ● S3 ● ● ● H3 ●

A KÖZÖS STRATÉGIAI KERET ÉS A KÖZÖS STRATÉGIAI KERETHEZ FELHASZNÁLHATÓ ALAPOK TEMATIKUS CÉLKITŰZÉSEI AZ EURÓPA 2020 STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSA ÉRDEKÉBEN	MEGYEI CÉLOK
Az intézményi kapacitás javítása és hatékony közigazgatás	T1 T2 T3 T4 ● S1 ● S3 ● H1 ● H3 ●

A második, hasonlóan kiemelt figyelemmel kezelendő európai szinten elfogadott dokumentum az Európai Unió területfejlesztési-fejlesztéspolitikai irányelveit 2020-ig meghatározó ***Területi Agenda 2020***. Az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés európai stratégiáját megfogalmazó dokumentum ***hat fő célt*** fogalmaz meg a területi kohézió előmozdítása érdekében, ezek közül egyedül a határokon átnyúló és transznacionális funkcionális régiókhoz kapcsolódó célnak nincs relevanciája az országhatár-szakasszal nem rendelkező Jász-Nagykun-Szolnok megye esetében.

TERÜLETI AGENDA 2020	MEGYEI CÉLOK
A policentrikus és kiegyensúlyozott területi fejlődés elősegítése	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 S3 S4 H1 ● ● ●
Az integrált fejlesztés ösztönzése a városokban, valamint a vidéki és sajátos adottságú régiókban	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 S3 S4 ● ● H3 ●
A határokon átnyúló és transznacionális funkcionális régiók területi integrációja	● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●
A régiók erős helyi gazdaságokon nyugvó globális versenyképességének biztosítása	T1 T2 ● ● ● S1 S2 ● S4 ● ● H3 H4

TERÜLETI AGENDA 2020	MEGYEI CÉLOK
A területi összeköttetés javítása az egyének, a közösségek és a vállalkozások érdekében	T1 T2 T3 T4 T5 ● ● ● S4 H1 ● ● ●
A régiók ökológiai, táji és kulturális értékeinek kezelése és összekapcsolása	T1 T2 T3 T4 T5 ● S2 ● S4 ● ● H3 ●

A megyei területfejlesztési koncepció országos tervekkel, célkitűzésekkel formált kohézióját mind fejlesztéspolitikai, mind területfejlesztési és szakpolitikai dokumentumokon keresztül egyaránt vizsgáltuk. Elsők között elemzésre került a készülő ***Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)*** célrendszeréhez történő illeszkedés, azon belül is a ***specifikus területi célokkal való kapcsolat*** került megvizsgálásra. Bár a Nemzetgazdasági Minisztériumhoz tartozó Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal által a 1254/2012. (VII.19.) Korm. határozat értelmében a területfejlesztési politika megújításának részeként készülő dokumentum a megyei fejlesztési koncepció készítésével egy időben a társadalmi egyeztetés szakaszában volt, azonban főbb céljainak további, jelentős mértékű változására nem lehetett számítani. Összességében megállapítható, hogy az országos szintű területi célokat a megyei területfejlesztési koncepció területi egységeire meghatározott kitűzések teljes mértékben támogatják, továbbá specifikus céljainak is legalább fele hozzájárul az ország központilag meghatározott területfejlesztési célállapotának eléréséhez. Külön említést érdemel az OFTK és a megyei horizontális célok között megfigyelhető összhang. A megyei területfejlesztési koncepció beavatkozási területtől függetlenül, minden intézkedés során érvényesítendő négy céljaiból jellemzően három, vagy annál is több támogatja az ország fejlesztéspolitikai és területfejlesztési irányait.

OFTK SPECIFIKUS TERÜLETI CÉLOK	MEGYEI CÉLOK
Az ország makroregionális térszerkezeti csomópont	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 ● S4 H1 ● H3 H4
Többközpontú növekedésünk motorjai: városok és gazdasági térségek	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 ● ● H1 ● H3 H4

OFTK SPECIFIKUS TERÜLETI CÉLOK	MEGYEI CÉLOK
Vidéki térségek értékalapú felemelése	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 S3 ● H1 H2 H3 H4
Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság, egyenlő létfeltételek az ország egész területén	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 S3 S4 H1 ● H3 H4
Elérhetőség és mobilitás megújuló rendszere	T1 T2 T3 T4 T5 ● ● S3 S4 H1 H2 H3 ●

Az OFTK specifikus területi céljai mellett ***hat tematikus célt*** is meghatároz. A megyei fejlesztési koncepció célrendszere és a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal által meghatározott célok között rendkívül magas szintű összhangot figyelhetünk meg a legtöbb célterületen. Ezek közül is kiemelkednek a gazdaságfejlesztést, a kreatív tudástársadalom fejlesztését és a közösségi megújulást előirányzó tematikus célok. Ezeknél a Jász-Nagykun-Szolnok megyei területfejlesztési koncepció gyakorlatilag minden területi-, tematikus és általánosan megfogalmazott célja összecseng az egyes központilag is megfogalmazott tematikus célokkal.

OFTK SPECIFIKUS TEMATIKUS CÉLOK	MEGYEI CÉLOK
Gazdasági növekedés, versenyképes, exportorientált, innovatív gazdaság	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 S3 S4 H1 H2 H3 H4
Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom (egészség- és sportgazdaság)	T1 T2 T3 T4 T5 S1 ● S3 S4 ● ● H3 ●

OFTK SPECIFIKUS TEMATIKUS CÉLOK	MEGYEI CÉLOK
Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás	● ● T3 T4 T5 S1 S2 S3 ● H1 H2 H3 H4
Kreatív tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 S3 ● H1 ● H3 H4
Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom, romaintegráció	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 S3 ● H1 ● H3 H4
Stratégiai erőforrások nemzeti megőrzése, használata és környezetünk védelme	T1 T2 T3 T4 T5 ● S2 ● S4 ● H2 H3 H4

A jelentős kiterjedésű túlnyomóan vidékies területeket magába foglaló megye területfejlesztési koncepciójának célrendszerét a 2012-ben kidolgozott ***Nemzeti Vidékstratégia*** stratégiai céljaival való összevetése különös jelentőséggel bír. A megyei tervekhez hasonlóan intézkedéseket 2020-ig megfogalmazó Vidékstratégia célrendszerében foglaltakhoz értelemszerűen az agrárvertikum együttműködésen alapuló konszolidációját, a versenyképesség, a tájfenntartó- és foglalkoztatási potenciál növelését célzó későbbi intézkedéscsoport járulhat hozzá a leginkább. Ugyanakkor az ökológiai elemeket és rendszereket is integráló infrastruktúrát, az emberi erőforrások fejlesztését, valamint a fenntarthatóságot, a hálózatos társadalom szervezeti-intézményi feltételeit elősegítő célok is hasonlóan kiemelt szereppel bírnak a Vidékstratéga céljainak térségi megvalósításában.

NEMZETI VIDÉKSTRATÉGIA STRATÉGIAI CÉLJAI	MEGYEI CÉLOK
Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése	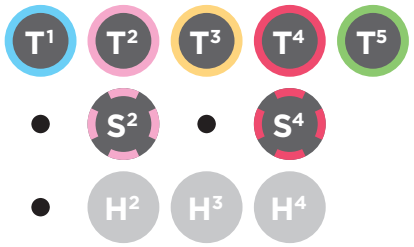
Sokszínű és életképes agrártermelés	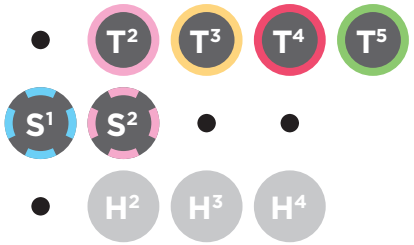
Élelmezési és élelmiszerbiztonság	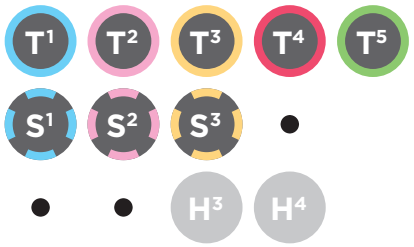
A vidék gazdasági létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése	
A vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása	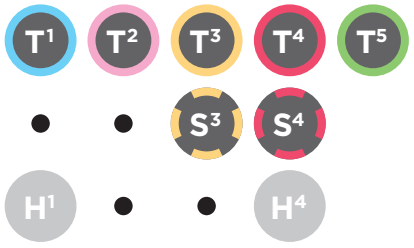
Horizontális cél: Fenntarthatóság	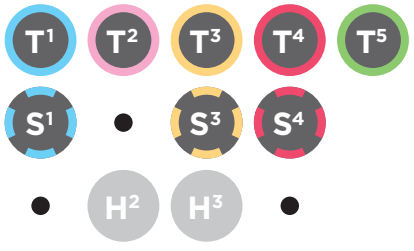

NEMZETI VIDÉKSTRATÉGIA STRATÉGIAI CÉLJAI	MEGYEI CÉLOK
Horizontális cél: Területi és Társadalmi kohézió	T1 T2 T3 T4 T5 ● ● S3 S4 H1 ● ● ●
Horizontális cél: Város-vidék kapcsolatok	T1 T2 T3 T4 T5 ● S2 ● S4 H1 ● H3 ●

Vizsgálatra került a 2011-ben a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkársága által elkészített, a mélyszegénység, gyermekszegénység és a társadalmi kirekesztettség felszámolása érdekében megfogalmazott ***Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia*** célrendszere is. Megállapítható, hogy a stratégia céljait a megyei területfejlesztési koncepció Jász-Nagykun-Szolnok megye területének egészén érvényesíteni kívánja. E folyamathoz elsődlegesen az S.3., a „Leszakadó társadalmi csoportok életminőségének és esélyegyenlőségének javítása" című tematikus célkitűzéshez, valamint a H.3. és H.4., a társadalmi fenntarthatóságot és a foglalkoztatás általános érvényű növelését megfogalmazó horizontális célokhoz később hozzárendelhető beavatkozásokon keresztül járul hozzá.

NEMZETI TÁRSADALMI FELZÁRKÓZTATÁSI STRATÉGIA	MEGYEI CÉLOK
A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 S3 ● H1 ● H3 H4
A szegénység, szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása	T1 T2 T3 T4 T5 S1 ● S3 ● H1 ● H3 H4

NEMZETI TÁRSADALMI FELZÁRKÓZTATÁSI STRATÉGIA	MEGYEI CÉLOK
A társadalmi gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése	T1 T2 T3 T4 T5 ● ● S3 S4 H1 ● H3 ●

A megyei területfejlesztési koncepció megfeleltetése a fenntarthatóság kritériumainak napjainkra megkerülhetetlenné vált, ezért messzemenőkig indokolt a ***Nemzeti Fenntartható Fejlődés Stratégia*** célrendszerének vizsgálata. A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium által 2007-ben elkészített dokumentum „A fenntarthatóságot veszélyeztető társadalmi folyamatok kezelése, fenntartható folyamatok erősítése", valamint „A gazdaság fejlesztése a fenntartható fejlődés követelményei szerint" című átfogó céljain keresztül az EU Megújult Fenntartható Fejlődésre Vonatkozó Stratégiára építkezik. Ez a dokumentum ugyanakkor még a 2000 márciusában elfogadott Lisszaboni Stratégia alapvetéseire támaszkodik, ezek azonban részben felülírásra kerültek a 2010 tavaszán, Gödöllőn elfogadott EU2020 növekedési stratégia egymással összefüggő és egymást kölcsönösen erősítő szakpolitikai területekre megfogalmazott célrendszerével.

Ezért a megyei területfejlesztési koncepció fenntarthatósági megfelelésének javítása érdekében a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Stratégia átfogó céljai közül csak *„A környezet eltartóképességének megőrzését"* előirányzó elem vizsgálata indokolt.

NEMZETI FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS STRATÉGIÁJA: A KÖRNYEZET ELTARTÓKÉPESSÉGÉNEK MEGŐRZÉSE	MEGYEI CÉLOK
A természeti értékek védelme, a természetes ökoszisztémák működőképességének megőrzése	T1 T2 T3 T4 T5 ● ● ● S4 ● ● H3 ●
Felkészülés a klímaváltozásra: Az üvegházhatású gázok légkörbe való kibocsátásának csökkentése	T1 T2 T3 T4 T5 ● ● ● S4 ● H2 H3 ●

NEMZETI FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS STRATÉGIÁJA: A KÖRNYEZET ELTARTÓKÉPESSÉGÉNEK MEGŐRZÉSE	MEGYEI CÉLOK
Felkészülés a klímaváltozásra: A változó időjárási és éghajlati hatásokra való felkészülés	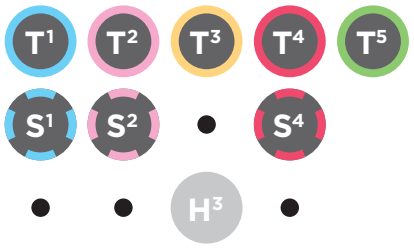
Felkészülés a klímaváltozásra: Fenntartható vízgazdálkodás, takarékos, értékvédő gazdálkodás	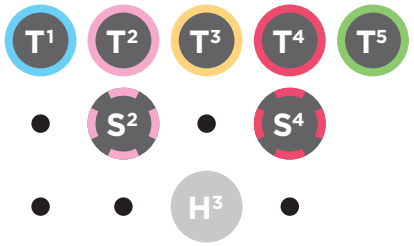

2011-ben az akkori Nemzeti Erőforrás Minisztérium Egészségügyért Felelős Államtitkárságán az „egészségügy megmentésére” hivatott ***Semmelweis Terv*** célkitűzéseit a megyei fejlesztési koncepció az összes földrajzilag lehatárolható területegységben, első sorban három célkitűzés mentén szervezhető beavatkozásokkal kívánja támogatni. E megyei célok az emberi erőforrások az egészségfejlesztésen és szakirányú képzésen keresztüli fejlesztése (S.1.), az esélyegyenlőséget előmozdító társadalmi-intézményi feltételek biztosítása (S.3.) és a társadalmi-gazdasági fenntarthatóságát és a szervezeti-intézményi feltételek javítását célzó horizontális célkitűzések (H.3.).

SEMMELWEIS TERV	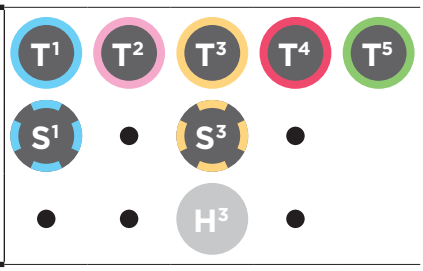

A Nemzetgazdasági Minisztérium kidolgozásában került publikálásra 2011-ben a ***Magyar Növekedési Terv***, az ország stabil, fenntartható gazdasági növekedését jövőképében középpontba helyező dokumentum. A Növekedési Terv inkább a nemzeti szintű gazdaságfejlesztés eszközrendszerét, semmint annak részletesen kifejtett céljait határozza meg. Ezért az eddig és ezt követően vizsgált dokumentumok munkamódszerével ellentétben itt az volt a vizsgálat tárgya, hogy a gazdasági növekedés megalapozásához mely központilag javasolt eszközök használhatóak. Az értékelő táblázatból is kitűnik, céljai a megyei koncepció szinte minden területén alkalmazhatóak. A gazdaságfejlesztés központilag meghatározott eszközei, továbbá a legtöbb, a Növekedési Tervben megnevezett nemzetgazdaságot fejlesztő eszköz és stratégiai fejlesztési irány jelentős mértékben összecseng az emberi erőforrás fejlesztését, a teljes agrárvertikum együttműködésen alapuló konszolidációját és táj konszolidációját hátráltató infrastrukturális hiányosságok felszámolását célzó megyei célokkal.

NÖVEKEDÉSI TERV ESZKÖZEI	MEGYEI CÉLOK
Növekedés természeti erőforrásainak hasznosítása	T1 T2 T3 T4 T5 ● S2 ● S4 ● H2 H3 ●
Növekedés szellemi erőforrásainak hasznosítása	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 S3 ● H1 ● ● H4
Újra-iparosítás	T1 T2 T3 T4 ● S1 ● ● S4 ● H2 H3 H4
Importkiváltó gazdaság-politikai termelés	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 ● ● ● ● H3 H4
Kárpát-medencei gazdaságfejlesztés	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 ● S4 ● H2 H3 H4
Munkaalapú növekedés	T1 T2 T3 T4 T5 S1 S2 S3 S4 ● ● ● H4

NÖVEKEDÉSI TERV ESZKÖZEI	MEGYEI CÉLOK
Város-stratégiák	T1 T2 T3 T4 ● / S1 S2 S3 S4 / H1 H2 H3 H4
Helyi gazdaságfejlesztés	T1 T2 T3 T4 T5 / S1 S2 S3 S4 / H1 H2 H3 H4
Importkiváltó gazdaságpolitika a felhasználásban	T1 T2 T3 T4 T5 / ● S2 ● ● / H1 H2 H3 ●

A Növekedési Terv mellett megtörtént a megyei területfejlesztési koncepció ***Wekerle Tervvel, mint a Kárpát-medencei térség stratégiai szintű gazdaságfejlesztési*** dokumentumának célrendszerével való összevetése is. E dokumentum a hazai vállalkozások regionális piaci pozíciójának erősítését helyezi előtérbe az „Egységes munkaerőpiac megteremtése" és az „Infrastruktúra összehangolása" címet viselő támogató céljain keresztül. Az értékelő táblázat értelmezéséhez fontos megjegyezni, hogy a T3. és T4. jelzésű területegységek a 2020-ig tartó következő programozási időszakban várhatóan nem a Kárpát-medence tágabban értelmezett régiójának nemzetközi piacára, hanem inkább a belső, térségi piacokra fognak termelni. Így azok a Wekerle Tervben megfogalmazott nagyrégiós célok eléréséhez kisebb mértékben járulhatnak hozzá.

WEKERLE TERV	
	T1 T2 ● ● T5 / S1 ● S3 S4 / H1 ● H3 H4

A Nyugat-Magyarországi Egyetem által kidolgozott, a megyei területfejlesztési koncepciók javasolható szerkezeti vázlatához kidolgozott tájékoztató kiadvány az e fejezetben részletesen értékelt dokumentumok mellett tanácsolja az 2003. évi XXVI., Országos Területrendezési Törvény célrendszerének vizsgálatát is. A jogszabály természetéből fakadóan nem rendelkezik kidolgozott célrendszerrel, csak annak rendeltetése kerül tisztázásra. A szóban forgó Törvény ugyanakkor

a 2013-as év során kötelezően felülvizsgálandó, mely folyamat során a megyék is megfogalmazhatják az eddig hatályos jogszabállyal kapcsolatos kritikai észrevételeiket.

A Jász-Nagykun-Szolnokkal határos hét megye 2014-2020 közötti időszakra elkészített területfejlesztési koncepciói jelen dokumentumhoz hasonlóan várhatóan 2013 tavaszán nyerik el végleges formájukat, így a megye célhierarchiájának azokkal való kohézióját csak a későbbiekben és folyamatosan nyílik mód vizsgálni.

KIEMELT FEJLESZTÉSEK

A koncepció célkitűzéseinek teljesülése az alábbi nagyprojektek (50 millió eurónál nagyobb összköltségűek) fokozatos megvalósulását feltételezi:

A közlekedés területén:

- M4 Abony–Fegyvernek szakasz befejezése /áthúzódó projekt/
- M4 Törökszentmiklós-kelet – Kisújszállás-nyugat
- M4 Abony-Üllő
- M8 Szolnok-Kecskemét
- M44 Tiszakürt-Kondoros
- Új közúti hidak /Szolnok, Pusztataskony-Kisköre, Mezőtúr-Szarvas/
- 32. számú főút rekonstrukciója a jászberényi elkerülő III. ütemével – Hatvan-Jászberény szakasz 2x2 sávossá fejlesztése
- 46. számú főút rekonstrukciója – Törökszentmiklós déli elkerülése
- 34. és 45. számú főutak rekonstrukciója
- Karcag – Kunhegyes összekötőút
- 100. számú vasúti fővonal Szolnok-Szajol szakasza rekonstrukciójának befejezése /áthúzódó projekt/

A vízgazdálkodás területén:

- Hanyi-Jászsági árapasztó tározó
- Tisza-menti árvízvédelmi fejlesztések Szolnok-Csongrád között
- Zagyva-Tarna vízgyűjtő komplex fejlesztése
- Jászsági-főcsatorna Zagyvai ág
- Tiszai és Körös holtág projekt /Alcsi, Szajoli, Fegyverneki, Cibakházi stb./

Az energetika területén:

- Martfűi bioerőmű
- Mezőtúri térségi energetikai centrum

További, már körvonalazódó jelentősebb fejlesztések:

- Új elkerülő út építése: 442. számú főút Szolnok-Szandaszőlős, valamint 3227. számú út Jászladány
- Jászárokszállás-Adács összekötőút
- Kunmadaras-Karcag, Kisújszállás-Mezőtúr, Törökszentmiklós-Martfű és Jászberény-Gyöngyös közötti mellékutak főúttá fejlesztése
- M4 Kisújszállás-nyugat–Püspökladány, M8 Szolnok–M3 és az M44 Kecskemét– Tiszakürt közötti szakaszainak előkészítése
- A bökényi Körös duzzasztó rekonstrukciója
- A megye alsóbbrendű úthálózatának kiemelt és gyorsított felújítása
- A megye ivóvízhálózat-rekonstrukciójának folytatása a ivóvízminőség javítása és a hálózati veszteség minimalizálása érdekében
- A 2.000 LE (lakosegyenérték) alatti településeken a szennyvízkezelés megoldása
- A megye meghatározó és emblematikus középületeinek (közigazgatási, igazságügyi, egyházi) rekonstrukciója
- Önfenntartó települési energetikai rendszerek kialakítása

A fenti fejlesztések megvalósítása döntően az Európai Uniós forrásokból az operatív programok keretében, illetve a fokozatosan bővülő hazai forrásokból, valamint önerőből, befektetői forrásból és hitelből lehetséges.

A 2014-2020-as időszak programfinanszírozásának új eleme lesz a térségi integrált beruházások (ITI = Integrated Territorial Investment) és a közösségirányítású helyi fejlesztések (CLLD = Community-Led Local Development) megvalósítása.

Ezek körét és tartalmát a megyei programozás során lehet kialakítani, igazodva a 4 együttkezelendő térséghez (elsősorban a gazdaságfejlesztés terén), a kistérségi és járási beosztáshoz és a tényleges térkapcsolatokhoz.